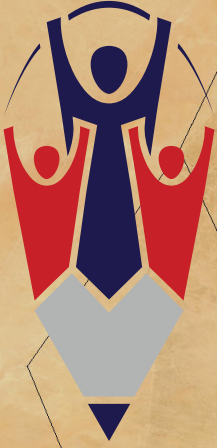


ISSN: 2791-9706

**MEZOPOTAMYA
DİSİPLİNLERARASI ÇALIŞMALAR DERGİSİ**

**MESOPOTAMIA
JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY STUDIES**



(M-JIS)
MESOPOTAMIA
JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY STUDIES

**ULUSLARARASI HAKEMLİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
INTERNATIONAL PEER-REVIEWED JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES**

Yıl / Sayı: 2021 / 1(1)
Year / Issue: 2021 / 1(1)

**MEZOPOTAMYA
DİSİPLİNLERARASI ÇALIŞMALAR DERGİSİ**

**MESOPOTAMIA
JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY STUDIES**



(M-JIS)
MESOPOTAMIA
JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY STUDIES

M-JIS

mezopotamya.jis@gmail.com

ISSN: 2791-9706

ULUSLARARASI HAKEMLİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
INTERNATIONAL PEER-REVIEWED JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Yıl / Sayı: 2021 / 1(1)
Year / Issue: 2021 / 1(1)



MESOPOTAMIA: JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY STUDIES



Amaç ve Kapsam

Mezopotamya Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi, yılda iki defa (Haziran ve Aralık) yayımlanan Uluslararası erişime açık bilimsel akademik bir dergidir. Dergide sosyal bilimler alanındaki makalelerin yanı sıra inter/multidisipliner makalelere de yer verilmektedir. *Mezopotamya Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*'nin amacı, sosyal bilimler alanına geniş bir perspektiften yaklaşp disiplinlerarası karşılaştırmalı çalışmalara önem vermektir. *Mezopotamya Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi* bünyesinde; Arkeoloji, Coğrafya, Çeviri, Çocuk Edebiyatı, Dilbilim, Edebiyat, Eğitim Bilimleri, Ekonomi, Felsefe, Gazetecilik, Halkla İlişkiler, Hukuk, İlahiyat, İletişim, İktisat, İşletme, Kamu Yönetimi, Maliye, Muhasebe, Müzik, Psikoloji, Rehberlik, Reklamcılık, Resim, Sanat Tarihi, Sinema, Siyaset Bilimi, Sosyoloji, Spor, Tarih, Turizm, Yabancı Dil Eğitimi, Yönetim ve Organizasyon gibi sosyal bilimler alanına giren her türlü akademik çalışmaya, derleme ve kitap tanıtımlarına yer verilmektedir. Belirli bir konuyu kapsayan özel sayının yayınlanmasına, Yayın Kurulunun salt çoğunluğu ile karar verilir. Yayınlanmış yazının tamamının tekrar yayın hakkı derginin iznine bağlıdır. Daha önce, ulusal ya da uluslararası kongre ya da sempozyumlarda sunulmuş ve özeti yayımlanmış çalışmalar, bu nitelikleri belirtilerek gönderilebilir. Yayın ücretsizdir.

Aims and Scope

Mesopotamia Journal of Interdisciplinary Studies is an internationally open access scientific academic journal published twice a year (June and December). In addition to articles in the field of social sciences, inter/multidisciplinary articles are also included in the journal. The aim of the Mesopotamia Journal of Interdisciplinary Studies is to attach importance to interdisciplinary comparative studies by regarding the field of social sciences from a broad perspective. The scope of Mesopotamia Journal of Interdisciplinary Studies is comprised of all kinds of academic studies, compilations and book launches in the field of social sciences such as Archaeology, Geography, Translation, Children's Literature, Linguistics, Literature, Educational Sciences, Economics, Philosophy, Journalism, Public Relations, Law, Theology, Communication, Economics, Business Administration, Public Administration, Finance, Accounting, Music, Psychology, Guidance, Advertising, Painting, Art History, Cinema, Political Science, Sociology, Sports, History, Tourism, Foreign Language Education, Management and Organization. The publication of a special issue covering a specific subject is decided by the absolute majority of the Editorial Board. The right to reproduce the entire published article depends on the permission of the journal. Studies previously presented in national or international congresses or symposiums, and whose abstracts have been published may be sent by defining these qualifications. No publication fee.

Publisher / Yayıncı	Contact / İletişim
Prof. Dr. Umut BALCI E-Mail: balci_u@yahoo.de    	Batman Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Batı Raman Kampüsü, Batman. Tel: 04882174041 E-Mail: mezopotamya.jis@gmail.com Web: M-JIS



EDİTÖRLER (EDITORS)

İsim (Name)	Alan (Field)	Kurum- E-Mail (Institution- E-Mail)
Prof. Dr. Umut BALCI	Editor in Chief	Batman Üniversitesi E-Mail: umut.balci@batman.edu.tr
Doç. Dr. Mustafa DOĞAN	Editor in Chief	Batman Üniversitesi E-Mail: mustafa.dogan@batman.edu.tr
Doç. Dr. Nihal Şirin PINARCIOĞLU	Assistant Editor	Batman Üniversitesi E-Mail: nihaltsirin.pinarcioglu@batman.edu.tr
Dr. Seray GÜLERTEKİN GENÇ	Assistant Editor	Batman Üniversitesi E-Mail: seraygulertekin@gmail.com
Dr. Sonay KAYGALAK ÇELEBİ	Assistant Editor	Batman Üniversitesi E-Mail: kaygalak.sonay@gmail.com
Dr. Nur KULAKOĞLU DİLEK	Assistant Editor	Batman Üniversitesi E-Mail: nurkulakoglu@hotmail.com

YABANCI DİL EDİTÖRLERİ (FOREIGN LANGUAGE EDITORS)

İsim (Name)	Alan (Field)	Kurum- E-Mail (Institution- E-Mail)
Dr. Fatma KARAMAN	Almanca / German	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi. E-Mail: fatmakaraman33@gmail.com
Doç. Dr. Şahin ŞİMŞEK	Arapça / Arabic	Batman Üniversitesi E-Mail: sahinsimsek21@gmail.com
Doç. Dr. Osman ASLANOĞLU	Farsça / Persian	Dicle Üniversitesi E-Mail: aslanogluosman@gmail.com
Dr. Serkan DEMİRAL	Fransızca / French	Batman Üniversitesi E-Mail: demiralsirkan@hotmail.com
Dr. Selen TEKALP	İngilizce / English	Dicle Üniversitesi E-Mail: s.tekalp@gmail.com
Dr. Veysi BABAYİĞİT	Kürtçe / Kurdish	Batman Üniversitesi E-Mail: veysi.babayigit@batman.edu.tr
Öğr. Gör. Mihayel AKYÜZ	Süryanice / Syriac	Mardin Artuklu Üniversitesi E-Mail: mihayelakyuz@artuklu.edu.tr
Dr. Fatih KANA	Türkçe / Turkish	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi E-Mail: fatihkana@comu.edu.tr



ALAN EDITÖRLERİ (FIELD EDITORS)

İsim (Name)	Alan (Field)	Kurum- E-Mail (Institution- E-Mail)
Prof. Dr. Dursun ZENGİN	Alman Dili ve Edebiyat (German Language and Lit.)	Ankara Üniversitesi E-Mail: durzen2000@yahoo.de
Dr. Hasan AKREŞ	Arapça (Arabic)	Batman Üniversitesi E-Mail: hassan_akrish@yahoo.com
Doç. Dr. Ahmet GEMİ	Arap Dili ve Edebiyatı (Arabic Language and Lit.)	Mardin Artuklu Üniversitesi E-Mail: ahmetgemi04@gmail.com
Prof. Dr. Gülriz KOZBE	Arkeoloji (Archaeology)	Batman Üniversitesi E-Mail: gulriz.kozbe@batman.edu.tr
Doç. Dr. Mehmet ŞEREMET	Coğrafya (Geography)	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi E-Mail: mseremet@yyu.edu.tr
Prof. Dr. Tahir BALCI	Dilbilim (Linguistics)	Çukurova Üniversitesi E-Mail: thbalcii@gmail.com
Dr. Erdal BİLGİÇ	Ekonometri (Econometrics)	İstanbul Ayvansaray Üniversitesi E-Mail: erdalbilgic@yahoo.com
Doç. Dr. Erdem SEVEN	Ekoturizm (Ecotourism)	Batman Üniversitesi E-Mail: erdem.seven@batman.edu.tr
Dr. Muzaffer Kaya	Fransız Dili ve Edebiyatı (French Language and Lit.)	Kırıkkale Üniversitesi E-Mail: muzafferkaya23@hotmail.com
Prof. Dr. Solmaz ZELYÜT	Felsefe (Philosophy)	Ege Üniversitesi E-Mail: solmazzelyut@hotmail.com
Doç. Dr. Elmas YALDIZ HANEDAR	Finans (Finance)	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi E-Mail: elmasy@subu.edu.tr
Dr. Bülent AYDIN	Gastronomi (Gastronomy)	Batman Üniversitesi E-Mail: bulent.aydin@batman.edu.tr
Doç. Dr. Verda İRTİŞ	Hukuk (Law)	Galatasaray Üniversitesi E-Mail: verdairtis@gmail.com
Prof. Dr. Çiğdem BOZ	İktisat (Economy)	Fenerbahçe Üniversitesi E-Mail: cigdemboz@gmail.com
Dr. Fırat KARADAŞ	İngiliz Dili ve Edebiyatı (English Language and Lit.)	Mustafa Kemal Üniversitesi E-Mail: firt.karadas@gmail.com
Doç. Dr. Makbule ŞİRİNER	Kamu Yönetimi (Public administration)	Batman Üniversitesi E-Mail: makbule.siriner@batman.edu.tr
Dr. Veysi BABAYİĞİT	Kürt Dili ve Edebiyatı (Kurdish Language and Lit.)	Batman Üniversitesi E-Mail: veysi.babayigit@batman.edu.tr
Dr. Mesut SERT	Maliye (Public Finance)	Hakkâri Üniversitesi E-Mail: mesutsert71@gmail.com
Doç. Dr. Ömer Can SATIR	Müzikoloji (Musicology)	Hitit Üniversitesi E-Mail: omercans@gmail.com
Dr. Abdullah MANAP	Psikoloji (Psychology)	Batman Üniversitesi E-Mail: abdullahmanap@gmail.com
Dr. Sonay KAYGALAK ÇELEBİ	Rehberlik (Tourist Guidance)	Batman Üniversitesi E-Mail: kaygalak.sonay@gmail.com
Prof. Dr. Seçkin AYDIN	Resim (Picture)	Batman Üniversitesi E-Mail: seckin.aydin@batman.edu.tr
Prof. Dr. Pelin TAN	Sanat Felsefesi (Philosophy Of Art)	Batman Üniversitesi E-Mail: pelin.tan@batman.edu.tr
Dr. Hakan AYTEKİN	Sinema (Cinema)	Maltepe Üniversitesi E-Mail: hakanaytekin@maltepe.edu.tr
Doç. Dr. Ayşegül KARS KAYNAR	Siyaset Bilimi (Political Science)	Humboldt Üniversitesi E-Mail: aysegul.kars@gmail.com
Doç. Dr. Yücel KARADAŞ	Sosyoloji (Sociology)	Gaziantep Üniversitesi E-Mail: karadas@gantep.edu.tr
Prof. Dr. M. Onur GÜLBAHAR	Turizm (Tourism)	Batman Üniversitesi E-Mail: onur.gulbahar@batman.edu.tr
Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ	Yönetim ve Organizasyon (Management and org.)	Batman Üniversitesi E-Mail: murat.gumus@batman.edu.tr



YAYIN KURULU (ADVISORY BOARD)

İsim (Name)	Kurum- E-Mail (Institution- E-Mail)
Dr. Taye Emmanuel AKINMULEGUN	Eastern Mediterranean University, CYPRUS E-Mail: emmanuel.akinmulegun@emu.edu.tr
Prof. Dr. Funda BARBAROS ÖZAY	Ege Üniversitesi, TURKEY E-Mail: funda.barbaros@ege.edu.tr
Prof. Dr. Snezana BESERMENJI	University Of Novi Sad, SERBIA E-Mail: snezana.besermenji@dgt.uns.ac.rs
Prof. Dr. Çiğdem BOZ	Fenerbahçe University, TURKEY E-Mail: cigdemboz@gmail.com
Prof. Dr. Neil CARR	University of Otago, NEW ZEALAND E-Mail: neil.carr@otago.ac.nz
Dr. Stefania CARDINALE	Culture, Tourism and Development specialist, ITALY E-Mail: stefania.cardinale@gmail.com
Prof. Dr. Peter DAVIS	Newcastle University, UK E-Mail: peter.davis@newcastle.ac.uk
Prof. Dr. Elias Torres FEIJÓ	University of Santiago de Compostela. SPAIN E-Mail: eliasjose.torres@usc.gal
Prof. Dr. David FENNEL	Brock University. CANADA E-Mail: dfennell@brocku.ca
Prof. Dr. Matthias GLEITZE	Universität Oświęcim in Małopolska, POLEN E-Mail: dr.gleitze@t-online.de
Prof. Dr. Zehra GÜLMÜŞ	Anadolu Üniversitesi, TURKEY E-Mail: zgulmus@anadolu.edu.tr
Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ	Batman University, TURKEY E-Mail: muratgumus@yahoo.com
Doç. Dr. Ayşegül KARS KAYNAR	Humboldt-Uni. GERMANY E-Mail: aysegul.kars@gmail.com ,
Dr. Dasim KARSAM	Universitas Padjadjaran, INDONESIA E-Mail: dasimkarsam@yahoo.de
Prof. Dr. Gülriz KOZBE	Batman University, TURKEY E-Mail: gulriz.kozbe@batman.edu.tr
Prof. Dr. Charlie MANSFIELD	University of Plymouth, UK E-Mail: charlie.mansfield@plymouth.ac.uk
Prof. Dr. Roger MATTHEWS	University of Reading, UK E-Mail: r.j.matthews@reading.ac.uk
Prof. Dr. Rosanna MESTRE	University of Valencia, SPAIN E-Mail: rosanna.mestre@uv.es
Dr. Óscar NAVAJAS-CORRAL	University of Alcalá, SPAIN E-Mail: oscar.navajas@uah.es
Prof. Dr. Krzysztof OKOŃSKI	Kazimierz Wielki University, POLEN E-Mail: k.okonski@ukw.edu.pl
Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK	Necmettin Erbakan University, TURKEY E-Mail: alozturk10@gmail.com
Prof. Dr. Markus SCHUCKERT	The University of New Orleans, USA E-Mail: mrschuck@uno.edu
Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER	Batman University, TURKEY E-Mail: sirineri@gmail.com
Prof. Dr. Dallen TIMOTHY	Arizona State Uni. USA E-Mail: dtimothy@asu.edu
Dr. Anastasia P. VALAVANİDOU	Ministry Of Culture and Sports, GREECE E-Mail: valavanidou@hotmail.com
Dr. Roozbeh VAZİRİ	Cyprus Science University, CYPRUS E-Mail: rouzbehvaziri@gmail.com



BİLİM KURULU (SCIENTIFIC BOARD)

İsim (Name)	Kurum- E-Mail (Institution- E-Mail)
Anastasia P. VALAVANİDOU	Ministry Of Culture and Sports E-Mail: valavanidou@hotmail.com
Avni Önder HANEDAR	Sakarya Üniversitesi E-Mail: onderhanedar@sakarya.edu.tr
Ayşegül KARS KAYNAR	Humboldt-Uni E-Mail: aysegul.kars@gmail.com
Charlie MANSFIELD	University of Plymouth E-Mail: charlie.mansfield@plymouth.ac.uk
Dallen TIMOTHY	Arizona State Uni E-Mail: dtimothy@asu.edu
David FENNELL	Brock University E-Mail: dfennell@brocku.ca
Dilek Altinkaya NERGİS	Ege Üniversitesi E-Mail: dilek.altinkaya.nergis@ege.edu.tr
Dursun ZENGİN	Ankara Üniversitesi E-Mail: durzen2000@yahoo.de
Feridun DUMAN	Batman Üniversitesi E-Mail: feridun.duman@batman.edu.tr
Funda BARBAROS ÖZAY	Ege Üniversitesi E-Mail: funda.barbaros@ege.edu.tr
Güliden TÜM	Çukurova Üniversitesi E-Mail: gulentum@gmail.com
Hulusi GEÇGEL	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi E-Mail: hgecgel@comu.edu.tr
Ihsan Seddar KAYNAR	Hakkâri Üniversitesi E-Mail: seddar@gmail.com
Karl Heinz RUETTİMANN	Privatgelehrter in Schwäbisch Hall E-Mail: khruettimann1@gmx.de
Krzysztof OKOŃSKI	Kazimierz Wielki University E-Mail: k.okonski@ukw.edu.pl
Markus SCHUCKERT	The University of New Orleans E-Mail: mrschuck@uno.edu
Matthias GLEITZE	Universität Oświęcim in Małopolska E-Mail: dr.gleitze@t-online.de
Meryem NAKİBOĞLU	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi E-Mail: mnakiboglu@adu.edu.tr
Munise AKSÖZ	Çukurova Üniversitesi E-Mail: muniseyildirim@hotmail.com
Neil CARR	University of Otago E-Mail: neil.carr@otago.ac.nz
Óscar NAVAJAS-CORRAL	University of Alcalá E-Mail: oscar.navajas@uah.es
Peter DAVİS	Newcastle University E-Mail: peter.davis@newcastle.ac.uk
Sema KELEŞ YILDIZ	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi E-Mail: sema.keles@erdogan.edu.tr
S. Emre DİLEK	Batman Üniversitesi E-Mail: s.emre.d@hotmail.com
Snezana BESERMEJİ	University Of Novi Sad E-Mail: snezana.besermenji@dgt.uns.ac.rs
Songül Gül TEKDAL	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi E-Mail: ssongulgul@gmail.com
Stefania CARDINALE	Culture, Tourism and Development specialist E-Mail: stefania.cardinale@gmail.com
Tamer KUTLUCA	Dicle Üniversitesi E-Mail: tkutluca@dicle.edu.tr



Taye Emmanuel AKINMULEGUN	Eastern Mediterranean University E-Mail: emmanuel.akinmulegun@emu.edu.tr
Umut ÜZAR	Karadeniz Teknik Üniversitesi E-Mail: umutuzar@ktu.edu.tr
Volkan GENÇ	Batman Üniversitesi E-Mail: volkan.genc@batman.edu.tr
Yüksel GÜRSOY	Selçuk Üniversitesi E-Mail: ygursoy@selcuk.edu.tr



2021 – 1(1) SAYISININ HAKEMLERİ

Prof. Dr. Çiğdem BOZ, Fenerbahçe Üniversitesi
Prof. Dr. Dursun ZENGİN, Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Eylin BABACAN AKTAŞ, Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Meryem NAKİBOĞLU, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Tolga Fahri ÇAKMAK, Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç. Dr. Yasemin DARANCIK, Çukurova Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Emel ADAMIŞ, Bursa Uludağ Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatma KARAMAN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sedat İPAR, Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mesut SERT, Hakkari Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Songül Gül TEKDAL, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Dr. Adnan AYDINTÜRK, Bingöl Üniversitesi
Öğr. Gör. Resul GEYİK, Mardin Artuklu Üniversitesi

Katkılarından dolayı tüm hocalarımıza teşekkür eder, çalışmalarında kolaylıklar dileriz.
M-JIS DERGİ EDITÖRLÜĞÜ



(M-JIS)
MESOPOTAMIA
JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY STUDIES



MESOPOTAMIA: JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY STUDIES





Necmettin YAMAN 

Vorschläge für Effektiveres Fremdsprachenlernen an Öffentlichen Schulen / Suggestions for more effective Foreign Language Learning in Public Schools1

Tomris KAPLAN 

Herta Müller Odaklı Akademik Yayınların Bibliyometrik Analizi / Bibliometric Analysis of Herta Müller Focused Academic Publications.....14

Azize Burcu PEKİNER  / **Mustafa DOĞAN** 

Yalnız Seyahat Eden Kadınların Motivasyon ve Deneyimleri: Diyarbakır Üzerine Bir Araştırma / The Motivations and Experiences of Solo Women Traveller: A Research on Diyarbakır28

Fatime BAL  / **S. Emre DILEK** 

Yerel Halkın Kültürel Mirasa Yönelik Farkındalık Düzeyi: Diyarbakır İli Örneği / Awareness Level of Residents on Cultural Heritage: The Case of Diyarbakır45

Rabeea Ismael Khalid ZEBARI  / **Mehmet Veysi BABAYİĞİT** 

Kürt Gazeteciliğın Edebiyat Eleştirisi Üzerine Etkisi: 1991- 2003 Güney Irak Örneği / The Effect Of Kurdish Journalism On Literature Criticism: The Case Of South Iraq Between 1991 And 200368



VORSCHLÄGE FÜR EFFEKTIVERES FREMDSPRACHENLERNEN AN ÖFFENTLICHEN SCHULEN

Necmettin YAMAN¹ 

Anahtar Kelimeler	Zusammenfassung
Fremdsprachenlernen Lernprobleme Lösungsvorschläge Vorbereitungsklasse Methoden und Techniken	An den staatlichen Schulen der Türkei bekommen die Lernenden 11 Jahre lang Hunderte von Stunden Fremdsprachenunterricht, merken die meisten Lernenden jedoch am Ende der Schule, dass sie fast kein Wort von diesen Fremdsprachen können. Das hat viele Ursachen, von denen der Mangel an Motivation, die Ziellosigkeit, die falschen Lehrmethoden, der Bedarf an gut ausgebildete Lehrkräfte und die unvernünftige Zeitplanung die wichtigsten zu sein scheinen. Ziel dieser Forschung ist es, einen effektiveren Fremdsprachenunterricht an öffentlichen Schulen zu ermöglichen. Es wird erwartet, dass Fremdsprachenlernen an den öffentlichen Schulen produktiver wird, wenn die vorgesehenen Vorschläge umgesetzt werden können. Die durch Literaturrecherchen festgestellten Probleme beim Fremdsprachenlernen an den öffentlichen Schulen und die dafür vorgeschlagenen Lösungen wurden den Lehrern, die die meisten Erfahrungen zu diesem Thema haben, mittels eines Fünf-Punkte-Likert-Fragebogens zu ihren Meinungen präsentiert. Diese festgestellten Probleme und deren Lösungsvorschläge wurden auch durch die Umfrage unterstützt.
Makale Bilgisi	
Araştırma Makalesi Gönderim Tarihi: 07.10.2021 Kabul Tarihi: 26.11.2021 Yayın Tarihi: 08.12.2021	

SUGGESTIONS FOR MORE EFFECTIVE FOREIGN LANGUAGE LEARNING IN PUBLIC SCHOOLS

Keywords	Abstract
Foreign language learning Learning problems Proposed solutions Preparatory class Methods and techniques	Students in public schools in Turkey receive hundreds of hours of foreign language lessons for 11 years, however most of them realize at the end of school that they can hardly speak a word of these foreign languages. There are many causes of which lack of motivation, aimlessness, incorrect teaching methods, need for well-trained teachers, and unreasonable limited hours seem to be the most important. The aim of this research is to enable more effective foreign language teaching in public schools. Foreign language learning in public schools is expected to be more productive if the proposed proposals can be implemented. The problems of learning foreign languages in public schools identified by literature research and the solutions proposed for them are presented to the teachers who have the most information on this topic and are at the center of the problem, by means of a five-point Likert questionnaire on their opinions. The identified problems and proposed solutions have also proven to be correct through literature research and survey research.
Article Info	
Research Article Received: 07.10.2021 Accepted: 26.11.2021 Published: 08.12.2021	

¹ Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, necmettinyaman80@outlook.com,

1. EINLEITUNG

Das Erlernen von Sprachen ist bekanntlich ein Prozess, der intensive Zeit und viel Anstrengung erfordert. In Anbetracht dieser Situation wurde der Fremdsprachenunterricht an öffentlichen Schulen bis auf die Stufe der 2. Klassen der Grundschule abgesetzt. In den öffentlichen Schulen der Türkei wird überwiegend Englisch als erste Fremdsprache unterrichtet. Die zweite Fremdsprache wird seit dem akademischen Schuljahr 1997-1998 im Rahmen der Integrationsgesetze der Europäischen Union ab 6. Klassen als Wahlfach unterrichtet. (MEB, 1998, S. 1013). In den anatolischen und naturwissenschaftlichen Gymnasien ist die zweite Fremdsprache seit 2004-2005 Pflicht (Çelikkaya, 2013, S. 3). Im Laufe der langen Jahre wurden sich über den effektiven Sprachunterricht in den Schulen viele Gedanken gemacht, zu diesem Thema wurden viele neuen Studien durchgeführt, und das gewünschte Niveau des Fremdsprachenlernens wurde trotzdem nicht erreicht. Die unternommenen Schritte waren sicherlich wertvoll und notwendig, aber die vernünftige Zeitplanung, die Motivation und richtige Lehrmethoden wurden vernachlässigt. Das Erlernen von Fremdsprachen erfordert die Motivation, geeignete Lernatmosphäre, effektive Lerntechniken und vor allem aber die plausible Zeitplanung, ansonsten werden alle Anstrengungen und Kosten häufig unnötig verschwendet.

1.1 Die Forschungsmethode

Es ist notwendig, diese Forschung als theoretisch und praktisch in zwei Teile zu unterteilen. Um die aktuellen Probleme im Fremdsprachenunterricht an öffentlichen Schulen zu identifizieren und Lösungen vorzuschlagen, wurde eine weitreichende Literaturrecherche durchgeführt. Diese Probleme und die unter Umständen möglichen Lösungsvorschläge wurden den Lehrenden, die die meisten Informationen zu diesem Thema haben und die sich im Zentrum des Problems befinden, mittels eines Fünf-PunkteLikert-Fragebogens präsentiert. Diese Untersuchung wird als eine qualitative Forschungsmethode genannt. Bei der qualitativen Forschungsmethode wird versucht, ein bestimmtes Forschungsproblem oder -thema aus der Perspektive der lokalen Bevölkerung zu verstehen. Die qualitative Forschung ist besonders effektiv, um kulturspezifische Informationen über Werte, Meinungen, Verhaltensweisen und soziale Kontexte bestimmter Bevölkerungsgruppen zu erhalten (Mack, Woodson, M. Macqueen, Guest, & Namey, 2005, S. 1).

Die durch Literaturrecherche zusammengezogenen Aussagen im Fragebogen wurden von einem Experten bei der Abteilung Messung und Bewertung in MEB kontrolliert und nach der Korrektur der technischen Fehler wurden diese Aussagen hinsichtlich der Angemessenheit der Sprache und des Zwecks von 3 Deutsch-, 3 Englisch- und 3 Türkischlehrern außerhalb der tatsächlichen Umfrageumgebung geprüft. Unzweckmäßige Aussagen wurden vom Fragebogen entfernt und die als angemessen erachteten neuen Aussagen wurden zusätzlich hinzugefügt. Die durch die verwendete Sprache verursachten Fehler wurden korrigiert. Die endgültige Fassung des Fragebogens wurde einem erziehungswissenschaftlichen Experten bei der Fakultät für Erziehungswissenschaften der Universität Mersin vorgelegt. Entsprechend seinen Empfehlungen wurde die Sprachform aller verwendeten Elemente in der Umfrage in einen ähnlichen Ausdruck umgewandelt. Nach den abschließenden Kontrollen wurde der Fragebogen in die Praxis umgesetzt.

1.2 Ziel der Arbeit

Ziel dieser Forschung ist es, einen effektiveren Fremdsprachenunterricht an öffentlichen Schulen zu ermöglichen. Es wird erwartet, dass Fremdsprachenlernen in den öffentlichen Schulen produktiver wird, wenn die vorgesehenen Vorschläge umgesetzt werden können. Es wird argumentiert, dass die 12 Jahre lang beim Fremdsprachenlernen verschwendeten Kosten, durch effektivere Methoden ersetzt werden können.

1.3 Begrenzungen

Diese Forschung beschränkt sich auf die Antworten der Lehrer auf die Umfrage, die in den Distrikten Yenisehir und Mezitli in Mersin durchgeführt wurde. Von den an der Umfrage teilnehmenden Lehrern wird erwartet, dass sie angeben, ob sie die vom Forscher identifizierten Probleme und seine Lösungsvorschläge für diese Probleme unterstützen.

1.4 Lehrerprofil

Der Fragebogen wurde an 211 Deutsch- und Englischlehrer im Primar- und Sekundarbereich der staatlichen Schulen in den Bezirken, „Yenisehir und Mezitli“, von Mersin gerichtet. In der Auswertungsphase wurden bei der Prüfung der Ergebnisse der Fragebögen dank der Fragen, die die Aufmerksamkeit messen, 6 zufällig beantwortete Fragebögen von der Bewertung ausgeschlossen.

2. BEFUNDE UND AUSWERTUNG

Wir können die Gründe, die das Erlernen einer Fremdsprache erschweren, nicht einem einzigen Faktor in Verbindung bringen. Alle, die für das Sprachenlernen erforderlichen Elemente sollten überprüft und die Probleme bei diesen Elementen gelöst werden. Ein Fehler in einem dieser Elemente kann sich auf andere Elemente auswirken und das Erlernen der Sprache negativ beeinflussen. Die das Erlernen der Fremdsprachen erschwernenden Ursachen und Vorschläge sind wie folgt gezeigt.

2.1 Unzureichende Anzahl der Fremdsprachenunterrichtsstunde

Die Anzahl der Fremdsprachenkurse, die in elf Jahren angeboten werden, ist im Total nicht wenig. Diese Stunden werden jedoch auf elf Jahre verteilt, so haben einige Klassen zwei Stunden pro Woche und einige vier Stunden. Die Lernenden konzentrieren sich nicht nur auf diesen Unterricht. Sie müssen auch für alle anderen Fächer Zeit und Aufmerksamkeit geben. Die Dauer des Kontakts mit der Sprache ist gering und in der Sprache ist ständige Aufmerksamkeit erforderlich. Wenn die Lernenden die zwölfte Klasse erreichen, können sie nicht das gewünschte Niveau des Fremdsprachenlernens erreichen. Die überwiegende Mehrheit der Lernenden erreicht sogar nicht einmal das Grundniveau. Das wurde mit der Studie zwischen British Council und TEPAV mit der Erlaubnis von MEB belegt und als einen Bericht veröffentlicht. (Özen, Alpaslan, & Çağlı, 2013, S. 9,18)

Um festzustellen, ob die Lehrenden in staatlichen Schulen den Mangel an Vorbereitungsklasse als ein Problem betrachten, wurde das den Lehrenden als eine Aussage präsentiert. Und sie haben ihre Meinungen, in dem sie eine Auswahl von Fünf-Punkte-Likert-Fragebogens treffen, erklärt. Die den Lehrenden in staatlichen Schulen präsentierte Aussage ist folgend detailliert tabellarisch erklärt.

Tabelle 1. (Prozentanteil der Aussage 1 über die Vorbereitungsklasse (Vk))

Der Fremdsprachenunterricht an öffentlichen Schulen ohne Vk reicht nicht für das Fremdsprachenlernen aus		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme gar nicht zu	2	1,0
	Stimme nicht zu	17	8,3
	Unentschieden	5	2,4
	Stimme zu	62	30,2
	Stimme voll zu	119	58,0
Gesamt		205	100,0

Der Prozentanteil für Unterstützung dieser Ansicht betrug 88,2%. Die Unterstützungsquoten zeigen, dass die überwiegende Mehrheit der Fremdsprachenlehrer den Mangel an Vorbereitungskursen in den Schulen als ein großes Problem für das Erlernen von Fremdsprachen sieht, und dass sie die Vorbereitungsklasse als eine Notwendigkeit für Fremdsprachlernen sehen.

Auch Yalçın Dilekli präsentierte die Pilotanwendung des Englischvorbereitungskursprogramms in den fünften Klassen der Grundschule den Ansichten von 17 Lehrenden, die an 3 Pilotschulen arbeiteten. Die Lehrenden sind der Meinung, dass die Lernenden bereit sind, die Sprache in einem frühen Alter zu lernen, und dass das frühe Fremdsprachlernen

dauerhaft sein wird und dass eine langfristige Exposition zu einem dauerhafteren Lernen führen wird. (Dilekli, 2018, S. 1400-1425)

Professor Dr. Belma Haznedar, vom Institut für Fremdsprachenunterricht der Boğaziçi Universität, betonte in ihrer Rede die Kontinuität des Fremdsprachenunterrichts und sagte, dass das Erlernen von Sprachen Kontinuität erfordere. Sobald es nicht in kurzer Zeit realisiert werde und nicht genügend Input vorliege, würden die Erfassungen in kurzer Zeit vergessen und es komme zu einem Sprachverlust. Der Spracherwerb sollte kontinuierlich sein. Die Ausbildungszeit sollte in den Folgejahren nicht verkürzt werden. Laut der Studie dauert es 5 bis 6 Jahre, bis eine Fremdsprache kommunikativ und akademisch verwendet wird. Nach einem intensiven Englischprogramm in der 5. Klasse sollte der Sprachunterricht daher in den anderen Jahren zu einem angemessenen Zeitpunkt fortgesetzt werden. Es sollte nicht auf ein Jahr begrenzt sein. (Haznedar, 2016)

In Bezug auf dieses Thema schlug der Forscher vor, die Vorbereitungsklasse sowohl auf der Primar- als auch auf der Sekundarstufe anzubieten, und stellte Lehrenden an öffentlichen Schulen direkt Fragen, um festzustellen, ob sie dieses Angebot unterstützen:

Den Befragten wurde diese Frage gestellt:

Tabelle 2. (Prozentanteil der Aussage über die Vorbereitungsklassennotwendigkeit)

Denken Sie, dass es an öffentlichen Schulen eine Vk geben sollte?		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Ja	191	93,2
	Nein	14	6,8
	Gesamt	205	100,0

93,2 % der Befragten beantworteten diese Frage mit Ja und nur 6,8 % fanden die Vorbereitungsklasse als unnötig.

Die zweite Frage wurde den Befragten, die für die Notwendigkeit der Vorbereitungsklasse ausgesprochen haben, gestellt:

„Auf welchem Schulniveau sollte Ihrer Meinung nach die Vorbereitungsklasse sein?“

Die Antwort besteht aus drei Auswahlmöglichkeiten:

1. Auf Grundschulstufe 2. Auf Sekundarschulstufe 3. Auf beiden Schulstufen

Tabelle 3. (Prozentanteil der Frage über den Vorbereitungsklassenort)

Auf welchem Schulniveau sollte Ihrer Meinung nach die Vk sein?		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Auf Grundschulstufe	48	23,4
	Auf Sekundarschulstufe	49	23,9
	Auf beiden Schulstufen	94	45,9
	Gesamt	191	93,2
Fehlend	System	14	6,8
Gesamt		205	100,0

Während die höchste Unterstützungsquote mit 45,9% für beide Schulstufen betrug, befürworteten 23,4% der Lehrenden auf die Grundschulstufe und 23,9% auf die Sekundarschulstufe.

All diese Ergebnisse unterstützten die Verteidigung des Forschers für die Notwendigkeit einer Vorbereitungsklasse für das Erlernen von Fremdsprachen und dass es sehr vorteilhaft wäre, diese Vorbereitungsklasse in beiden Schulstufen einzubeziehen.

2.2 Mangeln an Motivation

Motivation ist ein sehr allgemeines Konzept und der sensibelste Teil des Prozesses. Tatsächlich wird es von allen anderen Elementen des Prozesses beeinflusst und hat den wichtigsten Anteil am Fremdsprachenlernen. Die Hauptgründe für die mangelnde Motivation sind in drei Punkte unterteilt. Die Lehrerzentrierten Unterrichtveranstaltungen, die nutzlosen Lernmaterialien und die mangelnde Anwendungsumgebung. Die Motivation hängt auch davon ab, ob alle anderen Elemente problemlos oder mit minimalen Problemen funktionieren. Die Motivation für die Fremdsprache zu schaffen ist am wichtigsten. Um Motivation zu erhöhen, könnten einige Maßnahmen ergriffen werden. Wie zum Beispiel:

- a. Die schülerzentriert bearbeiteten Fremdsprachenkursen an öffentlichen Schulen erhöht die Lernmotivation.
- b. Die Entwicklung von Fremdsprachenunterrichtsmaterialien an öffentlichen Schulen, um verschiedene Sinne anzusprechen, wird die Motivation zum Sprachenlernen erhöhen.
- c. Die Bereitstellung einer fremdsprachigen Anwendungsumgebung durch das effektive Nutzen von Internetmöglichkeiten, erhöht die Lernmotivation der Lernenden.

Nach Arslan und Akbarov sollten die Lernenden in der Türkei mit technologiebasierten Sprachlehrmethoden Fremdsprachenlernen gefördert werden, weil technologische Lerninstrumente das Erlernen von Fremdsprachen erleichtert haben. Das Fernsehen, das wichtigste technologische Kommunikationsmittel, ist aus dem täglichen Leben nicht mehr wegzudenken. TV und Radio Sendungen im Fremdsprachen sind so nah wie möglich, wenn Sie nur einen Knopfdruck drücken. Selbst das Befolgen diese technologischen Mittel kann Menschen dazu motivieren, eine Sprache zu lernen. (Arslan & Akbarov, 2010, S. 189)

Ob auch die Lehrenden in den staatlichen Schulen mit diesen Vorschlägen zur Erhöhung der Motivation einverstanden sind, wurden sie durch den Fragebogen den Meinungen der Lehrenden gestellt. Und die Ergebnisse sind folgend detailliert aufgelistet.

Tabelle 4 : (Prozentanteil des Vorschlags 1 über die Motivation)

Der schülerzentrierte Fremdsprachenunterricht an öffentlichen Schulen erhöht die Lernmotivation		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme nicht zu	6	2,9
	Unentschieden	11	5,4
	Stimme zu	80	39,0
	Stimme voll zu	108	52,7
	Gesamt	205	100,0

Mit 91,7% Anzahl hat diese Ansicht eine große Unterstützung bekommen. Während 5,4 % der Befragten hier unentschieden blieben, war die Anzahl der Nicht zustimmten nur 2,9 %.

Tabelle 5 : (Prozentanteil der Aussage 2 über die Motivation)

Die Entwicklung von Fremdsprachenunterrichtsmaterialien an öffentlichen Schulen, die verschiedene Sinne ansprechen, kann die Motivation zum Sprachenlernen steigern		Häufigkeit	Prozent
Gültig	stimme gar nicht zu	2	1,0
	unentschieden	6	2,9
	stimme zu	51	24,9
	stimme voll zu	146	71,2
	Gesamt	205	100,0

Zu dieser Ansicht des Forschers gaben fast alle Befragten Unterstützungen. Die Unterstützungsrates betrug 96,1%.

Tabelle 6 : Prozentanteil der Aussage 3 über die Motivation)

Die Zurverfügungstellung einer fremdsprachigen Anwendungsumgebung durch IKT erhöht die Lernmotivation der Lernenden		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme gar nicht zu	2	1,0
	Stimme nicht zu	2	1,0
	Unentschieden	13	6,3
	Stimme zu	63	30,7
	Stimme voll zu	125	61,0
	Gesamt	205	100,0

Informations- und Kommunikationstechnologien (IKT)

Die Unterstützungsquote dieser Ansicht war mit 91,7 % sehr hoch.

2.3 Probleme bei den Unterrichtstechniken beim Fremdsprachlernen

Grammatik-Übersetzungsmethode ist in den öffentlichen Schulen der Türkei weit verbreitet. Die Verwendung dieser Methode beim Unterrichten von Sprachen, die mit dem Ziel entwickelt wurde, tote Sprachen zu unterrichten führt in unserem Land und in der Welt zu unvollständigem Lernen bei den lebendigen Fremdsprachen. In Bezug auf unser grammatikalisches Prüfungssystem kann der Erfolg dieses Lehrsystems erwähnt werden. Es ist jedoch die Tatsache, dass die Schüler, die mit dieser Lehrmethode aufwachsen, die erlernten Sprachen nicht in die Praxis umsetzen können.

Beim Fremdsprachenlernen sollten vier Grundfertigkeiten in Betracht gezogen werden. Das sind Leseverstehen, Hörverstehen, Schreiben und Sprechen. Leider werden in meisten Schulen, besonders in staatlichen Schulen, meist nur Leseverständnis und Grammatikunterricht vermittelt. Diese Fähigkeiten sind möglicherweise sinnvoll für diejenigen, die ein akademisches Studium absolvieren möchten, aber für diejenigen, die mit dieser Sprache kommunizieren möchten reichen diese nicht aus.

Ausgehend von der Lehrerausbildung sollten die Methoden und Techniken angewendet werden, die sich auf die Kommunikation basieren und vier Fähigkeiten entwickeln. Es sollten Umgebungen geschaffen werden, in denen die Schüler an dem Kurs aktiv teilnehmen können, in denen sie nicht passiv sind und sie sollten nicht nur Informationen lernen, sondern auch die erlernten Informationen nutzen können. Die heutige Technologie ist dafür sehr gut geeignet. Es ist ein großer Vorteil, Kinder, die den Computer immer dabei haben, zu ermutigen, diese Technologie zum Erlernen von Sprachen zu verwenden.

Um herauszufinden, ob die Lehrer in den öffentlichen Schulen mit diesen Problemen und Vorschlägen einverstanden sind, wurden diese durch den Fragebogen ihren Meinungen präsentiert. Die Ergebnisse sind folgend detailliert aufgelistet.

Tabelle 7 : (Prozentanteil der Aussage 1 über die Lehrtechniken)

Der auf GÜM basierende Fremdsprachenunterricht reicht nicht aus, eine Fremdsprache zu lernen		Häufigkeit	Prozent
Gültig	stimme gar nicht zu	5	2,4
	stimme nicht zu	9	4,4
	unentschieden	16	7,8
	stimme zu	91	44,4
	stimme voll zu	84	41,0
	Gesamt	205	100,0

Grammatik-Übersetzungsmethode (GÜM)

Mit der Ansicht des Forschers waren die meisten Lehrenden einverstanden. Die Unterstützungsquote der Lehrenden in den staatlichen Schulen war 85,4%.

Tabelle 8 : (Prozentanteil der Aussage 2 über die Lehrtechniken)

Der unzureichende Einsatz der Sprechfertigkeit an öffentlichen Schulen macht den Fremdsprachenunterricht mangelhaft		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme gar nicht zu	2	1,0
	Stimme nicht zu	3	1,5
	Unentschieden	2	1,0
	Stimme zu	70	34,1
	Stimme voll zu	128	62,4
	Gesamt	205	100,0

Zu dieser Ansicht des Forschers haben fast alle befragten Unterstützungen gegeben. Die Unterstützungsrate betrug 96,5 %. Weil die Unterstützungsrate so hoch betrug, ähnelt sich die Rate auch bei den Lehrerprofilen.

Tabelle 9 : (Prozentanteil der Aussage 3 über die Lehrtechniken)

Der unzureichende Einsatz der Hörfertigkeit an öffentlichen Schulen macht den Fremdsprachenunterricht mangelhaft		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme gar nicht zu	1	,5
	Stimme nicht zu	3	1,5
	Unentschieden	3	1,5
	Stimme zu	72	35,1
	Stimme voll zu	126	61,5
	Gesamt	205	100,0

Wie bei der Sprechfertigkeit ist die überwiegende Mehrheit der Lehrer der Ansicht, dass auch bei den Hörfertigkeiten in den Schulen mangelhaft seien. Die Rate, die davon überzeugt sind, betrug 96,6 %.

Tabelle 10 : (Prozentanteil der Aussage 4 über die Lehrtechniken)

Durch das Ausbalancieren der vier Grundfertigkeiten (Hören, Sprechen, Lesen und Schreiben) im Fremdsprachenunterricht wird das Fremdsprachenlernen effektiver		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme nicht zu	2	1,0
	Unentschieden	5	2,4
	Stimme zu	43	21,0
	Stimme voll zu	155	75,6
	Gesamt	205	100,0

Dem Vorschlag des Forschers, der behauptet, dass durch Ausbalancieren der vier Fertigkeiten das Fremdsprachenlernen effektiver wird, gaben die überwiegende Mehrheit der Lehrer Unterstützung. Die Unterstützungsrate betrug 96,6 %.

Tabelle 11 : (Prozentanteil der Aussage 5 über die Lehrtechniken)

Durch den Einsatz schülerzentrierter Methoden und Techniken wird das Erlernen von Fremdsprachen effektiver		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme gar nicht zu	2	1,0
	Stimme nicht zu	3	1,5
	Unentschieden	9	4,4
	Stimme zu	67	32,7
	Stimme voll zu	124	60,5
	Gesamt	205	100,0

Die Befragten gaben diesem Vorschlag mit 93,2 % Unterstützung.

2.4 Probleme bei der Lehrerausbildung

Nach Aussagen von İsmail Yaman sinkt die Bereitschaft der Studenten erheblich, die an diesen Fremdsprachprogrammen teilnehmen, insbesondere aufgrund der zunehmenden Zahl von Universitäten und Universitätsprogrammen im ganzen Land. Und es ist nicht zu leugnen, dass einige Studenten ihren Abschluss machen und ernannt werden, bevor sie ihre Englischkenntnisse auf ein ausreichendes Niveau bringen können. Aus diesem Grund empfiehlt İsmail, dass die Dozenten die Abschlussphase in ernst nehmen müssen, und dass sie den Studenten, die erforderlichen Verdienste nicht erbringen können, nicht lassen, zum Abschluss zu kommen. Je mehr die Anzahl der unfähige Fremdsprachenlehrer steigt, desto mehr fällt Fremdsprachenunterricht Debatte unweigerlich in einen Teufelskreis in der Türkei. (Yaman, 2018, S. 167)

Ob es in der Lehrerausbildung oder im normalen Fremdsprachenunterricht, gehören die Methoden und Techniken des Fremdsprachenunterrichts, sowie die Bewertungsmethode der Schüler zu den wichtigsten Problemfaktoren beim Sprachenlernen. Die Tatsache, dass die ausgewählten Kandidaten nicht über die erforderlichen Qualifikationen verfügen, die mangelnde schülerzentrierte und kommunikationsorientierte Ausbildung und die Tatsache, dass Absolventen ernannt werden können, ohne die erforderlichen Kompetenzen zu erreichen, führt dazu, dass das Problem beim Erlernen von Fremdsprachen in einen Teufelskreis gerät.

Demirpolat hat für die Probleme im Zusammenhang mit vorberuflicher Ausbildung der Fremdsprachenlehrer folgende Lösungsvorschläge gegeben:

- Nach Demirpolat sollte für die Fremdsprachenbereiche an Universitäten bestimmte Qualitätsstandards eingeführt werden.
- um Fremdsprachenlehrer auszubilden, sollten in Hochschuleinrichtungen ausgebildete Akademiker mit Muttersprachlern angestellt werden.
- Es sollten verschiedene Projekte entwickelt werden, in denen Kandidaten für Fremdsprachenlehrer vor dem Dienst im Zielland mindestens ein Jahr studieren können. (Demirpolat, 2015, S. 16)

Studierende, die für die Fremdsprachenbereiche ausgewählt werden, sollten nicht nur durch theoretischen Teil der Universitätsprüfung ausgewählt werden, sondern auch durch ihre praktischen Fähigkeiten wie Sprech- und Hörbereichen, und es sollte sichergestellt werden, dass während ihrer Ausbildung vier Fähigkeiten entwickelt werden. Weil die Lehrer die Schüler genauso erziehen, wie sie ausgebildet werden.

Ob die lehrerbezogenen Probleme in den Schulen geben und ob die Lehrenden mit den Vorschlägen des Forschers einverstanden sind, wurde durch den Fragebogen festgestellt.

Tabelle12: (Prozentanteil der Aussage 1 über die Rolle der Lehrenden)

Die unzureichende Hörverstehfertigkeit bestimmter Fremdsprachenlehrenden führt dazu, dass die Lernenden sich diese Fertigkeit nicht aneignen			
		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme gar nicht zu	1	,5
	Stimme nicht zu	28	13,7
	Unentschieden	34	16,6
	Stimme zu	89	43,4
	Stimme voll zu	53	25,9
	Gesamt	205	100,0

Fast 70% der Lehrenden unterstützten diese Ansicht des Forschers. Eine beachtliche Quote von 16% blieb unentschieden und 14% der Lehrer widersprachen dieser Ansicht.

Tabelle 13 : (Prozentanteil der Aussage 2 über die Rolle der Lehrenden)

Die unzureichende Sprechfertigkeit bestimmter Fremdsprachenlehrenden führt dazu, dass die Lernenden sich diese Fertigkeit nicht aneignen		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme gar nicht zu	1	,5
	Stimme nicht zu	20	9,8
	Unentschieden	26	12,7
	Stimme zu	93	45,4
	Stimme voll zu	65	31,7
	Gesamt	205	100,0

Diese Feststellung des Forschers wurde von einer hohen Quote von 77,1% unterstützt. Während 12,7 % unentschieden waren, stimmten 9,8% dieser Feststellung nicht zu.

Tabelle 14 : (Prozentanteil der Aussage 3 über die Rolle der Lehrenden)

Die Beseitigung der Mängel bei Lehrenden durch Fortbildung im Dienst würde einen großen Beitrag zum Fremdsprachenlernen und -lehren leisten		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme gar nicht zu	7	3,4
	Stimme nicht zu	10	4,9
	Unentschieden	26	12,7
	Stimme zu	85	41,5
	Stimme voll zu	77	37,6
	Gesamt	205	100,0

Während die überwiegende Mehrheit mit 79,1% der Teilnehmer diese Aussicht des Forschers unterstützte, blieb eine bemerkenswerte Gruppe von 12% unentschieden. Die Rate derjenigen, die nicht einverstanden waren, betrug 8,3%.

2.5 Ineffektive Unterrichtsstunden

Einer der Faktoren, die den Erfolg des Fremdsprachenlernens steigern, ist die Nutzung der verfügbaren Zeit und Möglichkeiten. Aufgrund des Prüfungssystems in der Türkei geben die Schüler mehr Bedeutung zu einigen Unterrichten im Vergleich zu Anderen. Der Schüler lernt hart an den Fächern, die als Fragen in der Prüfung für Universität erscheinen, und misst den Fächern, die in der Prüfung Fragen nicht erscheinen, keine erforderliche Bedeutung bei. Dieser Fall wird sich viel mehr gefühlt, besonders wenn sich die Prüfungen nähern.

Auf dem Symposium des British Council und an der ITU stellten Experten zu dem Thema Fremdsprachenlernen einige Probleme und Empfehlungen vor. Einer der Faktoren, die die Englischkenntnisse erheblich beeinflussten, war die mangelnde Bedeutung des Fremdsprachenlernens wegen der Vorbereitung auf Aufnahmeprüfung der Universität. Als Lösung wurde vorgeschlagen, fremdsprachige Fragen in der Aufnahmeprüfung der Universität zu stellen. (Ülker, 2017, S. 22)

Da sich die Schüler der 12. Klasse intensiv auf Universitätsprüfungen vorbereiten müssen, werden die in diesen Klassen angebotenen Fremdsprachenunterrichte ineffizient. Daher gibt es zwei Möglichkeiten, diese Unterrichte nützlicher zu machen. Eine davon ist, in Prüfungen Fragen aus Fremdsprachen zu stellen. Die Andere ist ineffiziente Unterrichte im aktuellen System in die unteren Klassen einzuteilen. Dann kann man mehr von diesen Unterrichten profitieren.

Tabelle 15 : (Prozentanteil der Aussage 1 über die oberen Klassen)

Die Tatsache, dass die Lernenden der 12. Klasse wegen der Vorbereitung auf die Universitätsprüfung die Fremdsprache vernachlässigen, macht das Erlernen der Fremdsprache unzureichend		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme gar nicht zu	4	2,0
	Stimme nicht zu	21	10,2
	Unentschieden	18	8,8
	Stimme zu	78	38,0
	Stimme voll zu	84	41,0

Tabelle 15 : (Prozentanteil der Aussage 1 über die oberen Klassen)

Die Tatsache, dass die Lernenden der 12. Klasse wegen der Vorbereitung auf die Universitätsprüfung die Fremdsprache vernachlässigen, macht das Erlernen der Fremdsprache unzureichend		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme gar nicht zu	4	2,0
	Stimme nicht zu	21	10,2
	Unentschieden	18	8,8
	Stimme zu	78	38,0
	Stimme voll zu	84	41,0
	Gesamt	205	100,0

Die Unterstützungsquote für diese Problemfeststellung des Forschers war hoch. Während die Unterstützungsquote 79% betrug, waren die Anteile der Gegner und Unentschiedenen insgesamt 21%.

Tabelle 16 : (Prozentanteil der Aussage 2 über die oberen Klassen)

Die Aufnahmeprüfung muss fremdsprachige Fragen enthalten, von denen alle Teilnehmer verantwortlich sein müssen. Das würde dazu führen, dass auch die Lernenden oberer Klassen die Fremdsprache(n) ernst nehmen		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme gar nicht zu	5	2,4
	Stimme nicht zu	20	9,8
	Unentschieden	22	10,7
	Stimme zu	65	31,7
	Stimme voll zu	93	45,4
	Gesamt	205	100,0

Der Vorschlag des Forschers, dass die Schüler in den zwölften Klassen mehr Wert auf das Sprachlernen legen, wenn sie in den Aufnahmeprüfungen auch mit den Fragen von den Fremdsprachen ausgesetzt werden, bekam eine große Unterstützung von Lehrenden in den staatlichen Schulen. Die Unterstützungsquote betrug 77,1%. Die Rate der unentschiedenen und nicht einverstanden ist jedoch nicht zu unterschätzen.

Tabelle 17 : (Prozentanteil der Aussage 3 über die oberen Klassen)

Die Verlegung des Fremdsprachenunterrichts der 12. Klasse in untere Klassenstufen würde das Fremdsprachenlernen effektiver machen		Häufigkeit	Prozent
Gültig	Stimme gar nicht zu	15	7,3
	Stimme nicht zu	31	15,1
	Unentschieden	51	24,9
	Stimme zu	47	22,9
	Stimme voll zu	61	29,8
	Gesamt	205	100,0

Der zweite Alternativvorschlag des Forschers war die Verlegung der nicht ausreichend genutzten Unterrichte in den Zwölften Klassen in die unteren Klassen. Das bekam die wenigste Unterstützungsquote unter allen Vorschlägen. Die Unterstützungsquote betrug 52,7 %. Bei diesem Vorschlag blieben viele Lehrer unentschieden. Die Rate der Unentschiedenen war 24,9%. Und 22,4% stimmten diesem Vorschlag nicht zu. Der größte Unterschied bei diesem Vorschlag wurde auf Fachbereichsbasis festgestellt.

Tabelle 18 : (Fachbereichsprofil der Lehrenden für die Aussage 3)

Die Verlegung des Fremdsprachenunterrichts der 12. Klasse in untere Klassenstufen würde das Fremdsprachenlernen effektiver machen		Fachbereich	
		Deutsch	Englisch
Stimme gar nicht zu	Anzahl	1	14
	% nach Fachbereich	3,0%	8,1%
Stimme nicht zu	Anzahl	0	31
	% nach Fachbereich	,0%	18,0%
Unentschieden	Anzahl	4	47
	% nach Fachbereich	12,1%	27,3%

Stimme zu	Anzahl	11	36
	% nach Fachbereich	33,3%	20,9%
Stimme voll zu	Anzahl	17	44
	% nach Fachbereich	51,5%	25,6%
Gesamt	Anzahl	33	172
	% nach Fachbereich	100,0%	100,0%

Das auffälligste Ergebnis des Fragebogens war bei dieser Aussage und besonders bei der Unterstützungsquote nach dem Profil der Lehrenden. Während die Unterstützungsquote der Deutschlehrenden bei 84,8% betrug, das heißt die überwiegende Anteil der Deutschlehrenden; blieb der Anteil der Englischlehrenden unter 50%, dh 46,5%. Eine große Anzahl der Englischlehrenden, also 27,3%, blieben bei diesem Vorschlag unentschieden. Es wird geschätzt, dass ein wichtiger Faktor daran ist, dass Deutschunterricht nur an Gymnasien und mit wenigen Unterrichtszahlen gegeben wird. Deutschlehrenden wollen nicht, dass ihr ohnehin schon weniger Unterricht verschwendet wird.

3. SCHLUSSFOLGERUNGEN UND VORSCHLÄGE

Die Schlussfolgerungen nach der Umfrage sind wie folgt:

- Die überwiegende Mehrheit der Fremdsprachenlehrenden findet den Mangel an Vorbereitungsklasse an den Schulen als ein großes Problem für das Erlernen der Fremdsprachen. Diese Ergebnisse unterstützen die These über die Notwendigkeit der Vorbereitungsklasse und ihre Einführung auf beiden Schulstufen.
- Die hohen Unterstützungsquoten der Lehrenden zeigen, dass der Einsatz von schülerzentrierten Lehrmethoden, der geeigneten Unterrichtsmaterialien und der effektiven Nutzung der Möglichkeiten des Internets die Motivation zum Lernen einer Fremdsprache erhöhen wird.
- Die dritte Hypothese war, dass im Fremdsprachenunterricht in Schulen überwiegend Grammatik erteilt wird und dass Sprechen und Hören vernachlässigt werden. Als Lösung für diese Probleme wird der Einsatz schülerzentrierter und kommunikationsorientierter Methoden und Techniken befürwortet, die die Ausbalancierung aller Fertigkeiten ermöglichen vorgeschlagen haben. Die hohen Unterstützungsquoten der Lehrenden bewiesen diese Feststellungen und die Notwendigkeit dieser Lösungsvorschläge.
- Die Feststellungen über die Mangelhaften bei bestimmten Lehrkräften wurden auch durch die Umfrage bewiesen. Als Lösung wurde die Fortbildung im Dienst vorgeschlagen. Der Lösungsvorschlag, dass die Beseitigung der Mängel bei diesen Lehrenden durch Fortbildungen im Dienst zum Sprachenlernen beitragen würde, hat eine große Unterstützung gefunden.
- Es hat sich ergeben, dass die Lernenden der 12. Klasse sich auf Grund der Aufnahmeprüfung nicht auf den Fremdsprachenunterricht konzentrieren können. Die Unterstützungsquote der Lehrenden in Sekundarschulen ist höher als die der Lehrenden in anderen Schulen, weil sie dieses Problem genauer beobachten können. Diese Arbeit hat auch ergeben, dass die interuniversitäre Aufnahmeprüfung Fragen aus der ersten und zweiten Fremdsprache enthalten sollte, und dass der Fremdsprachenunterricht der 12. Klasse in untere Klassenstufen verlegt werden sollte. Der andere Lösungsvorschlag über die Verlegung der Fremdsprachenunterrichtsstunden der 12. Klassen in die unteren Klassenstufen bekam

weniger Unterstützung als alle anderen Vorschläge. Die Unterstützer dieses Vorschlags sind meistens Deutschlehrende. Das war das auffälligste Ergebnis der Umfrage, weil die Lehrenden beider Fächer in dieser Sicht größtenteils anderer Meinung waren. Das hat wohl damit zu tun, dass Deutsch nur an Gymnasien und zwar mit wenigen Stunden unterrichtet wird. Und die Deutschlehrenden wollen nicht, dass ihre ohnehin wenigen Unterrichtsstunden verschwendet werden. Trotzdem hat auch dieser Ansicht bei der Mehrheit der Lehrenden Zustimmung gefunden.

BIBLIOGRAPHIE

- Arslan, M., & Akbarov, A. (2010). Türkiyede Yabancı Dil Öğretiminde Motivasyon-Yöntem Sorunu ve Çözüm Önerileri. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 189.
- Çelikkaya, Y. Ş. (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin İkinci Yabancı Dil Almanca. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, (3).
- Demirpolat, B. C. (Temmuz 2015). Türkiyenin Yabancı Dil Öğretimiyle İmtihani Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Analiz* 131, (16).
- Dilekli, Y. (2018). Ortaokul İngilizce Hazırlık Sınıfı Programı Pilot Uygulamasının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Opus*, 1401-1411.
- Dilekli, Y. (2018). Ortaokul İngilizce Hazırlık Sınıfı Programı Pilot uygulamasının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Opus*, 1400-1425.
- Haznedar, B. (2016). 5. Sınıfta İngilizce Hazırlık Programı'nın önemi BAU'da düzenlenen panelde tartıştı; <http://www.bahcesehir.k12.tr/tr/kurumsal/haberlerdetay/5-Sinifta-Ingilizce-Hazirlik-Programinin-onemi-BAUda-duzenlenenpanelde-tartistik/260/2295/0> (Abgerufen am 29. 10. 2019)
- Mack, N., Woodsong, C., M. Macqueen, K., Guest, G., & Namey, E. (2005). *Qualitative Research Methods*. North Carolina: Family Health International.
- MEB. (1998). İlköğretim Okulu Seçmeli Dersler Listesi. *MEB Tebliğler Dergisi*, 1013.
- Özen, E. N., Alpaslan, İ. B., & Çağlı, A. (2013). *Türkiye'deki Devlet Okullarında*. Ankara: Mattek Matbaacılık Basım Yayın Tanıtım Ticaret Sanayi LTD. ŞTİ.
- Ülker, N. (2017). Yabancı Dil Eğitimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *İtü Vakfı Dergisi*, 22.
- Yaman, İ. (2018). Türkiye'de İngilizce Öğrenmek: Zorluklar ve Fırsatlar. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 167.

EXTENDED ABSTRACT

As it is well known, language learning is a process that requires intensive time and effort. In view of this situation, foreign language teaching in public schools has been discontinued up to the 2nd grade of primary school. English is the primary foreign language taught in Turkish public schools. The second foreign language has been taught as an elective since the academic school year 1997-1998 within the framework of the integration laws of the European Union from 6th grade. The second foreign language has been compulsory in Anatolian and science high schools since 2004-2005. Although students in public schools in Turkey received hundreds of hours of foreign language lessons for 11 years, most of them realised at the end of school that they could hardly speak a word of these

foreign languages. There are many causes of which lack of motivation, aimlessness, incorrect teaching methods, need for well-trained teachers, and unreasonable limited hours seem to be the most important. The aim of this research is to enable more effective foreign language teaching in public schools. Foreign language learning in public schools is expected to be more productive if the proposals can be implemented. It is argued that the 12 years of wasted money and efforts for the learning a foreign language can be replaced by more effective methods. The problems of learning foreign languages in public schools identified by literature research and the solutions proposed for them are presented to the teachers who have the most informations on this topic and are at the center of the problem, by means of a five-point Likert questionnaire on their opinions. The identified problems and proposed solutions have also proven to be correct through literature research and survey research.

The conclusions of the survey are as follows: 1. The majority of foreign language teachers find the lack of preparatory classes in schools to be a major problem for language learning. These results support the thesis about the necessity of the preparatory class and its introduction to both levels of the school. 2. The high support rates of the teachers shows that the use of student-centered teaching methods, the appropriate teaching materials and the effective use of the possibilities of the Internet will increase the motivation to learn a foreign language. 3. The third hypothesis was that grammar is predominantly taught in foreign language teaching in schools and that speaking and listening are neglected. As a solution to these problem, the use of student-centered and communication-oriented methods and techniques is advocated, which have proposed a balancing of all skills. The high support rates of the teachers proved these findings and the necessity of these proposed solutions. 4. The findings about deficiencies in certain teachers were also confirmed by the survey. On-the-job training was suggested as a solution. The proposed solution to eliminate the shortcomings of these teachers through on-the-job training in language learning has met with strong support. 5. It turned out that the 12th grade Students cannot concentrate on foreign language lessons because of the entrance exam. The support rate of teachers in highschools is higher than that of teachers in primary schools because they can observe this problem more closely. This work has also shown that the inter-university entrance examination should contain questions from the first and second foreign language, and that foreign language teaching in the 12th grade should be moved to lower grades. The other proposed solution of moving foreign language lessons from the 12th grade to the lower grades received less support than all the other suggestions. The supporters of this proposal are mostly German teachers. That was the most striking result of the survey because the teachers of both subjects largely disagreed on this point of view. That probably has to do with the fact that German is only taught at highschools with a few hours. And the German teachers don't want their already few lessons to be wasted. Nevertheless, this Suggestion also met with approval from the majority of teachers.



HERTA MÜLLER ODAKLI AKADEMİK YAYINLARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Tomris KAPLAN¹ 

Anahtar Kelimeler (10 Punto)	Öz
HertaMüller Akademik Çalışmalar Bibliyometrik Analiz Nobel Edebiyat Ödülü	Rumen asıllı Alman yazar Herta Müller 2009 yılı öncesinde dünya çapında pek tanınan bir yazar olmamasına rağmen, 2009 Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldıktan sonra dünyaca ünlü bir yazar haline gelip edebiyatçıların dikkatlerini üzerine çekmiştir. Aynı durum akademik camia için de söz konusudur. Müller'in eserlerine ve edebi kişiliğine yönelik yapılan çalışmalar 2009'dan sonra hızla artmıştır. Çalışmamızın amacı, Herta Müller odaklı Türkiye'de Türk akademisyenler tarafından yapılan akademik çalışmaların bibliyometrik analizini ortaya koymaktır. Bu bağlamda Müller'in Türkiye'de ne sıklıkla ele alındığı, hangi açılardan irdelendiği, akademik yayınların sayısı, türü, dili ve yayın yeri gibi önemli bilgiler çalışma kapsamında aktarılmaktadır.
Makale Bilgisi (10 Punto)	
Araştırma Makalesi Gönderim Tarihi: 22.10. 2021 Kabul Tarihi: 05.11 .2021 Yayın Tarihi: 08.12 .2021	

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF HERTA MÜLLER FOCUSED ACADEMIC PUBLICATIONS

Keywords (10 Punto)	Abstract
Herta Müller Academic studies Bibliometric analysis Nobel Prize in Literature	Although the Romanian-born German writer Herta Müller had not been a world-renowned writer, she became a world-renowned author after receiving the 2009 Nobel Prize in Literature and attracted the attention of literary figures. The same is true for the academia. Studies on Müller's works and literary personality have increased rapidly since 2009. The aim of our study is to present the bibliometric analysis of academic studies conducted by Turkish academics in Turkey with a focus on Herta Müller. In this context, important information such as how often Müller has been discussed in Turkey, the perspectives she has been examined, the number, type, language and place of her academic publications will be presented within the scope of the study.
ArticleInfo (10 Punto)	
Research Article Received: 22.10. 2021 Accepted: 05.11 .2021 Published: 08.12 .2021	

¹Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora.. tomriskaplan9@gmail.com

GİRİŞ

Herta Müller Romanya'nın Banat bölgesinde Alman bir azınlığın yaşadığı Nitzkydorf köyünde doğmuş, Çavuşesku rejiminin baskısı altında yaşamını sürdürmüş, türlü sorgulamalara, işkencelere maruz kalmış ve daha sonra ülkesini terk edip Almanya'ya göç etmiştir. Müller yaşadığı ülkenin acı verici dayatmalarından, ailesinden göremediği sevgi özleminden ve yalnızlıktan dolayı kendini edebiyata vermiş, daha sonra da edebi eser yazmaya başlamıştır. Bir yazar olma isteğinin ötesinde içini dökme arayışı onun eserlerinin ortaya çıkış noktasını oluşturmuştur. Nobel Edebiyat Ödülü aldığı 2009 yılından önce dünyada pek fazla tanınan bir yazar olmayan Müller'e yönelik yayın sayısı azken, 2009'dan sonra akademik yayın sayısında hızlı bir yükseliş olmuştur. Bu çalışmada da Herta Müller odaklı Türkiye'de yapılan akademik çalışmaların bibliyometrik analizi yapılmış, Müller'in kim olduğu, yaşamı, Müller odaklı Türkiye adresli akademik çalışmaların hangi yıllarda kimler tarafından, hangi bağlamda yapıldığı, yapılan yayınların nerelerde ve hangi dilde yayınlandığı gibi birçok soruya cevap aranmıştır.

1. BİBLİYOMETRİK ANALİZ

Bibliyometri kavramı, matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin bilimsel iletişim ortamlarına uygulanması olarak tanımlanmaktadır (Pritchard, 1969: s. 348; Cerit, 2013) Bibliyometri, araştırmacıların araştırma alanlarını inceleme, çıktıları ve araştırma sonuçlarını değerlendirmelerini sağlayan yararlı bir çağdaş araçtır (Grant vd. 2000; Savrun, 2019). Bibliyometrik analiz ise bilimsel amaçlı belgelerin ya da yayınların yazar sayısı, yayımlandığı dergi, konu, yayın bilgisi gibi belirli özelliklerinin niceliksel olarak analiz edilmesi (Al ve Tonta, 2004; Yalçın, 2010; Ulu ve Akdağ, 2015; Yılmaz, 2017) şeklinde tanımlanmaktadır. Bibliyometrik analizler; tanımlayıcı nitelikte olabileceği gibi (belirli bir yılda yayımlanan makale sayısının belirlenmesi), değerlendirici nitelikte de (bir makalenin kendisinden sonra gelen araştırmaları ne şekilde etkilediğini ortaya koymak için atıf analizi yapılması) olabilmektedirler (McBurney ve Novak, 2002: 40, Bozkurt & Çetin, 2016). Son birkaç on yıllık dönemde, nitel araştırma yöntemlerinden bibliyometrik analiz tekniği herhangi bir alandaki bilimsel gelişim düzeyini belirlemede önemli bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Belli bir alandaki akademik gelişim düzeyini anlamada analizin odak noktası olarak yapılan çalışmaların özelliklerini detaylı olarak ele almak son derece önemlidir ve bu anlamda bibliyometrik analizlerin yaptığı katkı oldukça fazladır. (Heberger ve diğerleri, 2010: 25, Hotamışlı& Erem, 2014).

Bibliyometrik analizde kullanılan yöntemler; atıf analizi (citationindex), bibliyografik eşleştirme, ortak atıf analizi (Cocitation) ve bibliyometrik haritalama yöntemi olarak özetlenebilir. Atıf analizi, yazarların ürettikleri fikirlerin diğer araştırmacılar tarafından kaynak olarak gösterilmesi temeline dayanmaktadır (Lluch vd. 2009). Bibliyometrik eşleştirme; farklı iki kaynaktan aynı yayına atıf yapılması olarak tanımlanmaktadır (Rehn ve Kronman, 2008). Ortak atıf bir kaynaktan farklı iki yayına atıf yapılması olarak tanımlanmaktadır. Bibliyografik harita modeli ise yayınlara katkı veren yazarların ve kurumların dağılımını ve yayınları içeriklerini konulara göre dağılımını incelemektedir (Polat, Saraçoğlu & Duman, 2019). Bibliyometrik çalışma sayesinde; yazar, konu, atıf yapılan yazar, atıf yapılan kaynaklar gibi verilerin istatistiksel olarak incelenmesi ve elde edilen istatistiksel sonuçlar ışığında belirli bir disipline ait genel yapının ortaya konması mümkün olmaktadır. Bilimsel iletişim araçlarının ne oranda kullanıldığını belirlemek üzere yararlanılan bir yöntem olan bibliyometrik analiz araştırmaları ile yayın ya da belgeler, belirli özellikleri bakımından incelenerek bilimsel iletişimle ilgili bulgular elde edilmektedir (Bozkurt & Çetin, 2016:229). Üstdiken ve Pasadeos (1993), Şakar ve Cerit (2013), Ulu ve Akdağ (2015) ve Yılmaz'a (2017) göre, bibliyometrik çalışmalar neticesinde elde edilen bulgular ilgili bilim alanında gelişimin ne yönde olduğunun tespit edilmesine, sorunların veya eksikliklerin tespit edilmesine ve bu bağlamda yapılması gereken düzeltmelerin ya da getirilecek önerilerin tartışılmasına da olanak sağlamaktadır (Polat, Saraçoğlu & Duman, 2019).

2. HERTA MÜLLER

Rumen asıllı Alman yazar Herta Müller Romanya'nın Banat bölgesindeki Nitzkydorf köyünde 1953 yılında doğdu. Almancanın bir azınlık tarafından konuşulduğu bu köyde yaşayan Müller'in babası kamyon şoförü, annesi ev hanımı idi (Jarošová, 2015) . Herta Müller'in ailesiyle pek sıcak ilişkileri yoktu. Ailesinin Katolik olmasından kaynaklı düzenli olarak kiliseye giden Müller'in tanrı inancı yoktu. İlkokulda yüksek Almancayı ve ilk kez 15 yaşında gittiği şehirdeki lisede Rumen dilini öğrendi. Alman ve Rumen dillerini kıyaslayarak zaman içinde kendine özgü bir dil oluşturmayı başardı. Eserlerini hiç Rumence yazmamış olmasına rağmen düşünce biçimi olarak Rumence'nin etkisinde çok fazla kaldığını dile getirmiştir. (BrittnacherundKlaue,

2008: 251). 1973 yılında üniversite eğitimi için gittiği Temeşvar’da daha sonra eşi olacak olan *Aktionsgruppe Banat*’ın üyelerinden Richard Wagner ile tanıştı. Üniversite eğitiminden sonra çevirmenlik ve öğretmenlik yaptı. Bir fabrikada çevirmen olarak çalışırken Rumen gizli servisi *Securitate* tarafından ispiyoncu olmaya zorlandı fakat reddetti ve fabrikadaki işine son verildi (Cooper, 2009:480).

Önceleri yazar olma gibi bir düşüncesi olmayan Müller, özellikle babasının ölümünden sonra spontane bir şekilde yazmaya başladı. Gizli servisin baskıları, başkalarıyla konuşamamak, yalnızlık, bunalmışlık onu çoğu zaman yazmaya itmiştir ve bu nedenledir ki Müller’in eserlerinde otobiyografik izlere sıklıkla rastlanır (Eke, 2002). Romanya’daki Çavuşesku rejiminde baskı altında ve korkuyla geçen günleri Herta Müller Almanya’ya göç edene kadar devam etmiştir. Romanya’da bir azınlık olarak yaşayan Herta Müller yabancılık ve dışlanmışlık hissini bir göçmen olarak gittiği Almanya’da da yaşamıştır. Fabrikada çevirmen olarak çalıştığı sırada ilk eseri *Niederungen*’ı yazmaya başlamıştır. Eser ilk olarak 1982 yılında baskı ortamında sansürlenmiş bir şekilde basılmıştır. Müller eserlerinde genel olarak kendi yaşamını ve tecrübelerini konu edinir. Müller’in yaşam tecrübelerinden oluşan eserleri şöyledir:

- Der Fuchs war damals schon der Jäger (1992),
- Herztier (1994)
- Heute wär ich mir lieber nicht begegnet (1997)
- Der Mensch ist ein großer Fasan auf der Welt (1986)
- Barfußiger Februar (1987)
- Reisende auf einem Bein (1989)

Edebi yaşamında kendine özgü bir biçim yaratabilmeyi başaran Müller mümkün olduğunca kısa cümleler kurar, uzun diyaloglardan kaçınır (Öztürk ve Balcı, 2005: 620). Öztürk ve Balcı (2005:620) Müller’in eserlerinde tercihen kullandığı şimdiki zaman veya geçmiş zaman kiplerinin rastlantısal olmadığını ifade etmektedirler. Semboller ve metaforlar Müller’in eserlerinde sık rastlanan diğer unsurlardandır. Gazete ve dergilerden kestiği harflerle resimleri birleştirerek oluşturduğu kolajlarda mizahı öne çıkaran Müller, kolajlarında da romanlarındakiyle aynı konuları işlemiştir (Jarošová, 2015). Sık sık yeni kelimeler oluşturan Müller’in eserlerinde fiiller sıfatlardan ve isimlerden çok daha fazladır (Öztürk ve Balcı, 2005:620). Herta Müller’in eserlerinde ağırlıklı olarak işlenen konular memleket, terör rejimi, baskı, kötü yaşam koşulları, yoksulluk ve dostane olmayan ilişkilerdir. Müller’in eserleri şu şekildedir:

- Niederungen
- Drückender Tango
- Der Mensch ist ein großer Fasan auf der Welt
- Barfußiger Februar
- Reisende auf einem Bein
- Der Fuchs war damals schon der Jäger
- Herztier
- Heute wär ich mir lieber nicht begegnet
- Atemschaukel
- Der Teufel sitzt im Spiegel

Rumen kültüründen gelip politik sebeplerden dolayı Almanya’ya göç eden Müller kendisini dünyaca ünlü eden Nobel Edebiyat Ödülü’nü 2009 yılında almıştır.

3. MÜLLER ODAKLI BİBLİYOMETRİK ANALİZ

Sıra No	Yayın Yılı	Yazar(lar)	Yayın Başlığı	Yayın Yeri	Yayın Türü	Yayın Dili	Konu	Amaç	Yöntem	Sonuç
1	2005	Ali Osman Öztürk Umut Balcı	HertaMüller’ de Biçem	V. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu Bildiri Kitabı	Bildiri	Türkçe	Stilistik özelliklerin ana metinden hedef metne çevirileri	Herta Müller’in Türkçeye çevrilmiş 3 hikayesi incelenerek çeviri esnasında ortaya çıkabilecek hatalı çevirilerin nedenlerinin saptanması amaçlanmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Almancadan Türkçeye çevrilen dilsel yapıların orijinal cümle yapılarının korunduğu, sözcük seçiminin titizlikle yapıldığı, sanatsal biçem açısından da çevirmenin Müller’in eserlerinde çoğunlukla yer alan paradoksal anlatımları, gerçeküstü anlatım tarzını, hievedici üslubunu ve Müller’in çokça kullandığı motifleri Türkçeye başarılı bir şekilde aktarabildiği tespit edilmiştir.
2	2006	Ali Osman Öztürk Umut Balcı	Herta Müller ve Emine Sevgi Özdamar’ da Dilsel Yapıların Kullanımı	II. Uluslar arası Karşılaştırmalı Edebiyatbilim Kongresi. Kongre Bildirileri Kitabı	Bildiri	Türkçe	Karşılaştırmalı stilistik analiz	Farklı kültürlerden gelen iki yazar Herta Müller ve Emine Sevgi Özdamar’ın Almanca eser ortaya koyarken kimi zaman kendi dil ve kültürlerinin etkisinde kalarak kimi zaman da bilinçli bir tercih olarak, kendi dil ve kültürlerinde yer alan dilsel yapıları Almancaya ne şekilde aktardıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Farklı kültürlerden gelerek Alman dilinde eserler ortaya koyan bu iki yazar çok kültürlülüğün ve çok dilliliğin izlerini taşıyan yeni bir anlatım dili ortaya koymuşlardır. Konu ve motif seçkisi büyük oranda paralellik göstermiştir.
3	2011	Mune Savaş	Karşılaştırmalı Yazınbilim Çerçevesinde Herta Müller, Elke Schmitter, Saliha Scheinhardt ve Feridun Zaimoğlu’ nun Birer Eserinde Kadın İmgesine Eleştirel Yaklaşım	Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	Doktora Tezi	Türkçe	Karşılaştırmalı kadın imgesi	Karşılaştırmaya konu olan farklı kültürlerden yazarlar ve bu yazarların eser örneklerindeki kadın imgesi, kadın kimliği, kadın sorunları, bu sorunlara etki edebilecek olan kültürel, milli veya dini unsurların incelenmesi amaçlanmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Söz konusu eserlerde anlatılan kadın karakterlerin farklı kültürlerden gelmelerine rağmen gerek kendi yurtlarında gerek göçmen olarak yaşadıkları başka ülkelerde aile içinde veya sosyal, kültürel alanlarda yaşadıkları sorunların benzer olduğu, erkek egemen dünyada kadınların çoğunlukla geri planda kaldığı ve daima baskılarla mücadele içinde yaşadıkları tespit edilmiştir.

4	2013	Yüksel Gürsoy	Romancı Yönüyle Herta Müller	Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	Doktora Tezi	Türkçe	Roman özellikleri	Herta Müller'in hayatı, Çavuşesku döneminin baskıcı rejiminden kaynaklı bunalımlı ruh hali, Almanya'ya göçü, oradaki yaşamı ele alınarak tüm bunların Müller' in eserlerini ortaya çıkarmasındaki etkilerini ve eserlerinde bunları açığa vurma şekli saptanmaya çalışılmıştır. Müller' in Türkiye'de tanıtılması da amaçlanmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Herta Müller'in Romanya'da Çavuşesku rejiminde yaşadığı baskı süreçleri, Almanya'ya göçü, Almanya'daki olumlu ve olumsuz alımlanmaları ve bu unsurların onun romanlarına etkisinin oldukça büyük olduğu, Müller' in eserlerinde çoğu zaman kendi hayatından kesitlere yer verdiği, kısa bir zaman dilimindeki olayları anlatırken bile sık sık bilinçakımı tekniğiyle geçmişe gidip bugün ile geçmiş arasında sık sık nedensellik ilişkisi oluşturmaya çalıştığı tespit edilmiştir.
5	2013	Yüksel Gürsoy	Romancı Yönüyle Herta Müller	Dialog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik	Makale	Türkçe	Roman özellikleri	Herta Müller' in edebiyat dünyasındaki yerinin öneminin ve bu denli önemli olmasının nedenlerinin saptanması, ayrıca romancı kimliğinin analiz edilmesi amaçlanmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Müller romanlarında kullandığı kendine has tekniklerle, yaşamındaki acı ve üzüntü veren olayları sade ama bir o kadar da gerçek haliyle sunmasıyla, baskı gören, başkaldıran, ihanete uğrayan, yenilen, ezilen tipik karakterler üzerinden anlatılan ve akıllarda yer eden hikayeleriyle edebiyat dünyasında özgün bir yer edinmiştir.
6	2015	Ali Osman Öztürk Umut Balcı	Interkulturelle Aspekte der Rezeption von Herta Müller in der Türkei	Interkulturelle und transkulturelle Dimension im linguistischen, kulturellen und historischen Kontext Bildiri Kitabı	Bildiri	Almanca	Müller' in Türkiye' de alımlanması	Herta Müller' in Nobel Edebiyat Ödülü aldığı 2009 yılından önce ve sonrasında Türkiye'de nasıl alımlandığı, eleştirmenlerin yazarı ne açılardan eleştirdikleri, hangi özelliklerini ön plana çıkardıkları, yazar hakkında Türkiye'de yapılan akademik çalışmalar ve basında yapılan haberler incelenerek ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Herta Müller' in Türkiye'de alımlanmasının ilk olarak 1997 yılında Herztier romanının çevirisiyle başlamış olup ödül aldığı 2009 yılından önce hakkında 3 bilimsel çalışma yapıldığı, 2009 yılından sonra ise eser çevirilerinin ve daha çok da bilimsel araştırmaların yapıldığı görülmüştür. Türkiye basınında da 2009 yılından sonra ele alınmaya başlanmış olup yazarın alımlanması basının siyasi çizgisine göre farklılık göstermiştir.

7	2016	Ali Osman Öztürk Umut Balcı	Nobel Ödüllü Alman Yazar Herta Müller’ in Türkiye’de Alınlanması Üzerine	V. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Kongresi, Bildiri Kitabı	Bildiri	Türkçe	Müller’ in Türkiye’ de alınması	Herta Müller’ in Nobel Edebiyat Ödülü aldığı 2009 yılı öncesi ve sonrasında Türkiye’de nasıl alınıldığı, tanınırlığı, politize olmuş edebiyatı ve bunun nedenleri, yazar hakkında Türkiye’de yapılan bilimsel çalışmalar, basında yer alan eleştiri yazıları veya haberler ve yazarın eser çevirileri incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Herta Müller’ in Türkiye’de alınmasının ilk olarak 1997 yılında Herztier romanının çevirisiyle başladığı, yazarın ödül aldığı 2009 yılından önce hakkında Ali Osman Öztürk ve Umut Balcı tarafından akademik çalışmalar yapıldığı, 2009 yılından sonra ise bu çalışmaların artarak devam ettiği, yazarın özellikle ödül almasıyla ilgili olarak basında yer aldığı görülmüştür.
8	2018	Z. Şahin Yılmaz	Herta Müller’ in “Yürekteki Hayvan” Adlı Romanında İçerik-Anlatı İşkisi	Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi	Makale	Türkçe	Roman ve içerik analizi	Bu çalışma ile Herta Müller’ in <i>Yürekteki Hayvan</i> romanının içeriğinde söz ettiklerinden farklı olarak sıradışı kurgusu ile anlatımını daha çarpıcı hale getiren unsurları da ortaya koymak amaçlanmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Herta Müller <i>Yürekteki Hayvan</i> romanıyla içerik olarak Romanya’da Çavuşeku rejiminin baskıcı yönetimini yarattığı karakterler üzerinden eleştirel bir tutumla ele alırken, romanda sık sık leitmotif kullanması, kronolojik sıraya uymaması, aklına geldiği gibi yazmasıyla da kendine özgü bu sıradışı yazımının geçmişten gelen kasvetli ruh halinden kaynaklandığını da anlaşılır hale getirmiştir.
9	2018	Elif Aktürk Gülşah Kıran Elkoca	Herta Müller’ in “Yürekteki Hayvan” Adlı Romanında Politik Baskı ve Korkunun Anlatımı	Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi	Makale	Türkçe	Roman ve içerik analizi	Bu çalışma ile Herta Müller’ in söz konusu romanında anlatılan Çavuşesku döneminin baskıcı ve korku dolu ortamının Müller’ in öz yaşamından da izler taşıdığı ortaya konulmak istenmiştir.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Ele alınan bu çalışmada Herta Müller’ in <i>Yürekteki Hayvan</i> adlı romanında yarattığı karakterler üzerinden anlattığı hikayede esasen Müller’ in Romanya’da geçirdiği baskı altındaki yaşamından izler taşıdığı, rejimin yarattığı korku havasını kendi deneyimleriyle hissettirdiği ve rejime olan eleştirisi ortaya konulmuştur.

10	2018	Davut Dağabakan	Herta Müller'in 'Yürekteki Hayvan', 'Tilki Dahi O Zaman Avcıydı' ve 'Tek Bacaklı Yolcu' romanlarında sosyo – politik panorama	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	Doktora Tezi	Türkçe	Roman ve içerik analizi	Ele alınan bu çalışmayla Nobel Edebiyat ödülü alan sayılı Alman yazarlardan olan Herta Müller' in Türkiye'de de tanınması, sıradışı anlatımının ve çoğunlukla otobiyografik izler taşıyan, karamsar, kasvetli, güvensiz, aklına geldiği gibi anlatılan hikayelerinin çıkış noktalarının daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Söz konusu çalışmada ele alınan üç romanda Herta Müller' in kendi yaşamından çokça izler taşıdığı görülmektedir. Müller' in etkisinde kaldığı olayları anlatırken çokça mecazlar, metaforlar, devrik cümleler, imgeler kullandığı görülmektedir. Kendine özgü bir üslubu, yine yaşadıklarının sonucu olarak oluşan sıradışı karakteri gibi kimi çevrelerce eleştirilmiş, kimilerince de takdir görmüştür.
11	2018	Ali Osman Öztürk	Transfer der Sprachbilder und –strukturen bei Emine Sevgi Özdamar und Herta Müller. Eine vergleichende Studie	Beiträge der VII. Internationalen Germanistentagung	Bildiri	Almanca	Karşılaştırmalı stilistik analiz	Farklı kültürlerin temsilci olan iki göçmen yazarın eserlerinde yer alan dilsel yapıların, stilistik özelliklerin ve motif seçkisinin karşılıklı analizi yapılmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Her iki yazar da eserlerinde kendilerine has yeni bir dil ve üslup yaratmışlardır. Göç ve kültür ekseninde şekillenen konu ve motif seçkisi büyük oranda paralellik göstermiştir.
12	2019	Ali Osman Öztürk Kadir Albayrak	Wertorientierung bei Herta Müller am Beispiel des Filmes <i>Reise der Hoffnung</i> von Xavier Koller	Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi	Makale	Almanca	Roman ve sinema	Bu çalışma ile yönetmenin filmde neleri değer olarak yansıtmak istediği ve yansıttığı, Müller' in buna olan eleştirisi ve bu eleştiri Müller' in nasıl gerekçelendirdiği ortaya koymak amaçlanmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Yapılan bu çalışma ile yönetmen Xavier Koller ile yazar Herta Müller' in değerler üzerine tutumları, değer yönelimlerinin kişiden kişiye, toplumdan topluma, ve hatta dini inanışlara göre de farklılık gösterebileceği gibi yaşantılarla ve tecrübelerle zaman içinde değişebileceği de vurgulanmaktadır.

13	2019	Tomris Kaplan	Soziokulturelle Hintergründe der Verwendung von Sprichwörtern und Redensarten bei Herta Müller. Am Beispiel vom Werk <i>Niederungen</i>	Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Yüksek Lisans Tezi	Almanca	Deyim ve atasözü kullanımı	Müller' in <i>Niederungen</i> adlı eserinde kullanılan deyim ve/ya atasözü kullanım sıklığı ve bu kullanımların sosyokültürel arka planında neler yattığı araştırılmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Yapılan bu çalışma ile Müller' in <i>Niederungen</i> eserinde toplam 111 deyim kullandığı ve bu deyimlerin yarısından fazlasının Rumen kültürü ve dilinden Almancaya aktarıldığı görülmüştür. Bu rakamlar kullanılan deyimlerin arka planında Rumen kültürünün yattığını net bir şekilde gözler önüne sermektedir. Ayrıca yarısına yakın bir sayıya tekabül eden deyimler ise yazarın hem Almanca hem de Rumenceye eşit derecede hakim olduğunu ve her iki dili edebi dil olarak kullanabildiğini göstermektedir.
14	2019	Tomris Kaplan	Soziokulturelle Hintergründe der Verwendung von Sprichwörtern und Redensarten bei Herta Müller. Am Beispiel vom Werk <i>Niederungen</i>	Journal of Current Debates in Social Sciences	Makale	Almanca	Deyim ve atasözü kullanımı	Müller' in <i>Niederungen</i> adlı eserinde kullanılan deyim ve/ya atasözü kullanım sıklığı ve bu kullanımların sosyokültürel arka planında neler yattığı araştırılmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Yapılan bu çalışmada Müller' in örnek olarak ele alınan eserinde 111 deyim kullandığı, atasözlerine rastlanmadığı, kullanılan deyimlerden 59' unun Rumen kültürü ve dilinden Almancaya aktarıldığı, diğer 52 deyimın Alman dili ve kültürünü yansıttığı gözlemlenmiştir. Bu durum Müller' in her iki dile ve kültüre eşit derecede hakim olduğunu göstermektedir.
15	2019	Müge Arslan Karabulut	Die intellektuelle Physiognomie der künstlerischen Gestalten und Besonderheit des Kunstwerkes in der Literaturkunst. Eine Vergleichende Analyse. Dargestellt an den ausgewählten Romanen Herta Müller und Orhan Pamuk	Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü	Doktora Tezi	Almanca	Karşılaştırmalı roman ve içerik analizi	Çalışmanın amacı Nobel ödüllü Alman yazar Herta Müller' in <i>Reisende auf einem Bein</i> ve Nobel ödüllü Türk yazar Pamuk' un <i>Kafamda Bir Tuhaflık</i> romanlarında yer alan figürlerin entelektüel fizyonomisini karşılaştırma yöntemiyle ortaya çıkarmaktır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Her iki yazarın ele aldıkları romanlarında oluşturdukları figürlerin benzer özellikleri bulunmaktadır. Aynı dönemlerde, dünyanın farklı yerlerinde yaşayan, kendi dünyalarında ve küresel dünyada hem birbirinden farklı hem de benzer yaşantılar yaşayan kahramanlar bulunmaktadır. Geçmiş ve şimdiki zaman arasında köprü görevi gören bu kahramanlar hem tarihsel hem toplumsal olaylara ilgi duyarken bireysellik ve toplumsallık, yerellik ve evrensellik, kurgu ve gerçeklik kavramları arasında da bir köprü görevi görmüşlerdir.

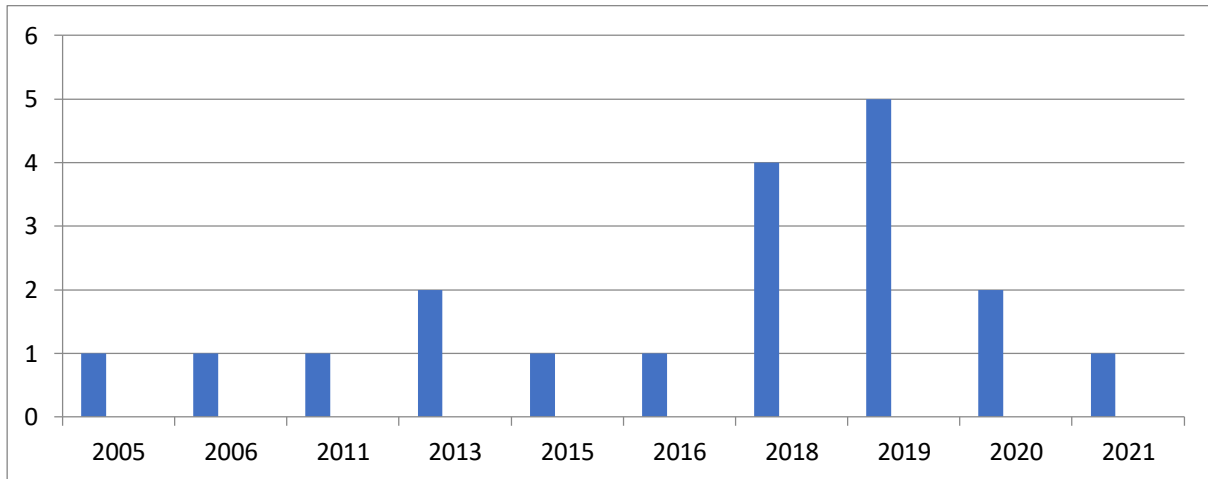
16	2019	Binnaz Baytekin	Sprachliche Verwandlungskraft in Herta Müllers Roman „Atemschaukel“	Dialog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik	Makale	Almanca	Roman ve stilistik analiz	Bu çalışmanın amacı Herta Müller’ in <i>Atemschaukel</i> romanında dilsel dönüşüm gücünün nedenlerini ortaya koymaktır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Bu çalışmayla Herta Müller’ in eserlerinde ortaya koyduğu kendine özgü anlatım teknikleri, yeni kelime oluşturmaları, zengin tasvirleri ve sanatsal ifadeleri irdelenmiştir ve Müller’ in bilimsel alanda araştırılmaya değer olduğu vurgulanmıştır.
17	2020	Yadigar Eğitim	Nobel Ödüllü Alman Yazar Herta Müller	Dialog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik	Makale	Türkçe	Genel anlamda Herta Müller	Yazar Herta Müller’ i yaşamı, eserleri, romancı yönü ve aldığı ödüller üzerinden tanıtmak amaçlanmıştır.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Alman yazar Herta Müller Romanya’da doğup büyümüş, Çavuşesku rejiminin yoğun baskı ve eziyetlerine maruz kalmış ancak onu eleştirmekten hiç vazgeçmemiştir. Almanya’ ya göçünden sonra ise bu eleştiri daha sert biçimde devam etmiştir. Müller’ in eserlerinde doğrudan ve dışavurumcu bir anlatım tarzını benimsemesi, kısa cümlelerle ve tasvirlerle çok şey ifade edebilmesi onu farklı kılan yönlerinden olmuştur. Yazar Nobel Edebiyat Ödülü aldığı 2009 yılından sonra Türkiye’ de ve dünyada daha tanınır hale gelmiştir.
18	2020	Gülşay Bolattekin	Orhan Pamuk’ un ve Herta Müller’ in Romanlarında Mekan	Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	Doktora Tezi	Türkçe	Roman ve mekan analizi	Farklı kültürlerden gelen bu iki yazarın romanlarında yer verdikleri mekanların tercih ediliş sebepleri, benzer ve farklı noktaları ortaya konulmak istenmiştir.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Her iki yazarın eserlerinde rastlanan ev, sokak, müze, hastane, ülke, şehir, meydan, mahalle gibi mekanlar iç ve dış mekan olarak ikiye ayrılmıştır. İç ve dış mekanlar kişiye, yöreye, ülkeye, kültüre göre farklı anlamlar ifade edebileceği gibi benzer anlamlar da ifade edebilir. Mekan, türü ne olursa olsun insan yaşamında mutlu ve mutsuz anılara ev sahipliği yapabilmesi bakımından mekanlarda gerçekleşecek değişimlerin de insanların mutluluğu ya da mutsuzluğu üzerinde etkin olabildiği görülmektedir.

19	2021	Meryem Koyun	Herta Müller ve Ayfer Tunç' un Romanlarında Kültürel Yabancılaşmanın Sınır Durumu Psikolojisi	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	Doktora Tezi	Türkçe	Karşılaştırmalı roman ve kültür analizi	Ele alınan çalışmanın amacı sosyal ve kültürel değişimlerin insan psikolojisine olan etkilerini araştırmak, farklı kültürlerde meydana gelen benzer ve farklı sonuçlarını özellikle edebiyat ekseninde ortaya koymak ve bunun nedenleri ve sonuçları üzerine yorum getirmektir.	Nitel Araştırma: Döküman inceleme ve yorumlama	Her iki yazarın da köyden kente, bir ülkeden başka bir ülkeye göçüyle yaşadıkları kültürel yabancılaşma ve sınır durumu, yazarların eserlerine de yansımıştır. Bunalımlı, kimlik karmaşası yaşayan, yalnız ve yabancılaşma hisseden karakterler iki yazarın da eserlerinde mevcuttur. Modernizm ve geleneksellik arasında sıkışıp kalan ve psikolojik çöküntü yaşayan sınırdaki insan her iki yazarın da eserlerinde yer alır.
----	------	--------------	---	--	--------------	--------	---	---	--	--

4. BULGULAR VE YORUM

Yapılan bibliyometrik analiz sonucunda, Nobel ödüllü göçmen yazar Herta Müller' i ele alan Türkiye menşeli akademik çalışmaların çok büyük bir çeşitlilik göstermediği ortaya çıkmaktadır. Türkiye' deki akademisyenler tarafından Müller odaklı toplam 19 akademik yayın üretilmiştir. Bu yayınların yıllara göre dağılımı incelendiğinde, ilk akademik çalışmanın 2005 yılında kaleme alınan bir bildiri olduğu (Bkz. Öztürk ve Balcı, 2005), ikinci çalışmanın da bir yıl sonra aynı yazarlar tarafından (Bkz. Öztürk ve Balcı, 2006) üretildiği tespit edilmiştir. Bildiri olarak hazırlanan bu iki çalışmanın temel özelliği, Müller' in Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldığı 2009 yılından önce üretilmiş olmasıdır. Aşağıdaki grafikten de anlaşılabileceği gibi, 2009 Nobel Edebiyat Ödülü'nden sonra Müller üzerine yazılan akademik yayınların sayısında artış yaşanmıştır. 2018-2020 yıllarını kapsayan 3 yıllık zaman dilimi Müller odaklı yayınların 11 çalışmayla yüksek oranda yapıldığı dönemdir. Grafik verileri bu gibi çalışmaların ileriki dönemlerde de, çok yoğun olmamakla birlikte devam edeceğine işaret etmektedir.

Tablo 1: Yıllara göre yayın dağılımı



Ali Osman Öztürk, Binnaz Baytekin, Davut Dağabakan, Elif Aktürk, Gülay Bolattekın, Gülşah Kıran Elkoca, Kadir Albayrak, Meryem Koyun, Mune Savaş, Müge Arslan Karabulut, Tomris Kaplan, Umut Balcı, Yedigâr Eğit, Yüksel Gürsoy, Z. Şahin Yılmaz olmak üzere 15 farklı akademisyenin Herta Müller odaklı yayın yaptığı gözlemlenmiştir. Ali Osman Öztürk' ün 5 tanesi iki yazarlı olmak üzere toplam 6 adet Müller odaklı yayını mevcuttur (Bkz. Öztürk ve Balcı, 2005, 2006, 2015, 2016; Öztürk, 2018; Öztürk ve Albayrak, 2019). Bu durum Herta Müller' in edebi kişiliğinin ve

biçeminin Öztürk tarafından beğenilip yakın takibe alındığını da göstermektedir. Savaş (2011), Gürsoy (2013), Şahin Yılmaz (2018), Aktürk ve Elkoca (2018), Dağabakan (2018), Kaplan (2019), Karabulut (2019), Baytekin (2019), Eğit (2020), Bolattekin (2020) ve Koyun (2021) Nobel Ödüllü yazar Herta Müller üzerine akademik çalışma yapan diğer akademisyenlerdir.

Yukarıda ele aldığımız 19 akademik çalışmanın yayın yerlerine ve türlerine göz atacak olursak, 7 adet yayının Enstitülerin tez bankalarında yer aldığı ve tez şeklinde hazırlandığı, 7 adet yayının akademik dergilerde makale olarak ve 5 adet yayının ise sempozyum/kongre bildiri kitaplarında bildiri olarak yer aldığı tespit edilmiştir. 3 adet makale yayını ile *Dialog Interkulturelle Zeitschrift für Germanistik* Müller odaklı en fazla yayına yer veren akademik dergidir. Akademik yayınların 12 tanesinin yayın dili Türkçe iken 7 tanesinin yayın dili Almancadır. Herta Müller’ in Almanya’ da yaşayan ve eserlerini Alman dilinde yazan göçmen asıllı bir yazar olması onun Türkiye’deki Germanistler tarafından önemsenmesini sağlamıştır. Germanistlerin içinde yer almadığı disiplinlerin Herta Müller’ e tamamen ilgisiz kaldığı tespit edilmiştir.

İncelenen 19 akademik çalışmanın hepsi sosyal bilimlerde sıkça kullanılan nitel araştırma yöntemi bağlamında doküman inceleme ve yorumlama tekniğiyle analiz edilmiştir.

Türkiye’ deki 15 farklı akademisyen toplam 19 akademik çalışmayı hangi konu bağlamında ele almışlardır? Yaptığımız bibliyometrik analiz bu sorunun da cevabını net bir şekilde ortaya koymuştur. Stilistik analiz, çeviri analizi, alımlanma, kadın imgesi, yazar ve roman analizi, politik söylemler, eser-sinema ilişkisi, deyim ve atasözü kullanımı, mekan analizi, kültür analizi başta olmak üzere Müller’ in eserleri pek çok açıdan ele alınıp irdelenmiştir. Örnekleyecek olursak; Öztürk ve Balcı (2005) çalışmalarında Müller’ in *Niederungen* adlı eserinde yer alan 3 adet öykünün çevirisini incelemiş, stilistik özelliklerin çeviri bağlamında uygunluk analizi yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda Almancadan Türkçeye çevrilen dilsel yapıların orijinal cümle yapılarının korunduğu, sözcük seçiminin titizlikle yapıldığı, dolayısıyla yazarın biçiminin hedef dile de iyi bir şekilde aktarıldığı tespit edilmiştir. Aynı yazarların 2006 tarihli çalışmalarında ise iki farklı kültürden iki göçmen yazar olan Herta Müller ve Emine Sevgi Özdamar biçembilim özellikleri bakımından karşılaştırılmış, iki yazarın da konu seçimi ve üslup bağlamında benzerlik gösterdikleri gözlemlenmiştir. Savaş (2011) ise çalışmasında kadın imgesi üzerine odaklanmış, Herta Müller, Elke Schmitter, Saliha Scheinhardt ve Feridun Zaimoğlu’ nun seçme romanları üzerinden hareketle karşılaştırmalı kadın analizi yapmıştır. Çalışmada, söz konusu eserlerde anlatılan kadın karakterlerin farklı kültürlerden gelmelerine rağmen gerek kendi yurtlarında gerek göçmen olarak yaşadıkları başka ülkelerde aile içinde veya sosyal, kültürel alanlarda yaşadıkları sorunların benzer olduğuna vurgu yapılmıştır. Gürsoy (2013) Müller’ in roman tekniğini kullanım şeklini ele almış, onun romancı yönünü irdelenmiştir. Çalışmada Müller’ in romanlarının büyük oranda otobiyografik olduğu ifade edilmiştir. Müller’ in Türkiye’de alımlanması üzerine çalışma hazırlayan Öztürk ve Balcı (2015) Müller’ in Türkiye’deki medya ve akademi tarafından nasıl alımlandığını 2009 öncesi ve sonrası olmak üzere iki açıdan ele almış, yazarın özellikle medya tarafından 2009’ dan sonra fark edildiğine işaret etmişlerdir. Şahin Yılmaz (2018) roman analizi üzerine yoğunlaşmış ve örneklem olarak *Yürekteki Hayvan* adlı roman incelenmiştir. Aktürk ve Elkoca (2018) da aynı roman bağlamında politik baskı sorunsalını irdelenmişlerdir. Dağabakan (2018), Karabulut (2019) ve Baytekin (2019) roman analizi odaklı çalışma yürütmüş, bu çalışmalarda Müller’ in politik tutumu, anlatım hakimiyeti, otobiyografik özellikler gibi noktalara değinmişlerdir. Bolattekin (2020) Müller’ in romanlarında mekan olgusunu ele alış yöntemini analiz etmiştir. Kaplan’ ın (2019) çalışması ise diğerlerinden farklı olarak deyim ve atasözü üzerine odaklanmış, deyim ve atasözü kullanımının sıklığı ve bu kullanımların arka planında yatan nedenleri incelemiştir.

SONUÇ

Nobel ödüllü göçmen yazar Herta Müller üzerine yazılan Türkiye adresli akademik yayınların içerik analizinden aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- Müller, az da olsa 2009 Nobel Edebiyat Ödülü öncesi Türkiye’de tanınan bir yazardır. Müller odaklı çalışmaların 2 tanesi 2009 önceine, kalan 17 çalışma 2009 sonrasına aittir.
- Müller odaklı en fazla akademik çalışma Prof. Dr. Ali Osman Öztürk tarafından yapılmıştır. Çalışmaların çok büyük bir kısmı Alman Dili ve Edebiyatı ile Alman Dili Eğitimi Anabilim

Dallarında görev yapan akademisyenler tarafından yapılmış olup, farklı disiplinlerde görev yapan akademisyenler Müller’e ve eserlerine pek ilgi göstermemiştir.

- Çalışmaların 7 tanesi lisansüstü tez, 7 tanesi makale, 5 tanesi ise sempozyum/kongre bildirisi olarak hazırlanmıştır. En fazla makale yayını ise *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift für Germanistik* başlıklı akademik dergide yayınlanmıştır.
- Stilistik analiz, çeviri analizi, alımlanma, kadın imgesi, yazar ve roman analizi, politik söylemler, eser-sinema ilişkisi, deyim ve atasözü kullanımı, mekan analizi, kültür analizi başta olmak üzere Müller’ in eserleri pek çok açıdan ele alınıp irdelenmiştir.

Yapılan detaylı analiz sonucunda, Herta Müller ile ilgili Türkiye adresli çalışmaların yakın gelecekte çok yoğun olmasa da devam edeceği anlaşılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Aktürk, E. & Kıran Elkoca, G. (2018). Herta Müller’in “Yürekteki Hayvan” Adlı Romanında Politik Baskı ve Korkunun Anlatımı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(68), 300-311.
- Albayrak, K. & Öztürk, A. O. (2019). Werteorientierung bei HertaMüller am Beispiel des Filmes *Reise der Hoffnung* von Xavier Koller. *Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, 1(41), 107-121 . DOI: 10.26650/sdsl2019-0005
- Arslan Karabulut, M. (2019). Die Intellektuelle Physiognomie der künstlerischen Gestalten und Besonderheit des Kunstwerkes in der Literaturkunst. EineVergleichende Analyse. Dargestellt an den Ausgewaehlten Romanen Herta Müller und Orhan Pamuk. *Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Baytekin, B. (2019). Sprachliche Verwandlungskraft in Herta Müllers Roman „Atemschaukel. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 7(2), 243-255.
- Bolattekin, G. (2020). Orhan Pamuk’un ve Herta Müller’in Romanlarında Mekan. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Brittnacher, H. R. & Klaue, M. (2008). *Unterwegs Zur Poetik des Vagabundentums im 20. Jahrhundert*, Köln Weimar Wien: Böhlau Verlag.
- Cooper, T. (2009). Herta Müller: Between myths of belonging. *The Exile and Return of Writers from East-Central Europe: A Compendium*, 475-496.
- Çetin, A.,& Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2016). Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi’nin Bibliyometrik Analizi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11(2).
- Dağabakan, D. (2018). *Herta Müller’in Yürekteki Hayvan, Tilki Daha O Zaman Avcıydı ve Tek Bacaklı Yolcu Romanlarında Sosyo-Politik Panorama*. Ankara: Gece Akademi.
- Dağabakan, D. (2018). Herta Müller’in 'Yürekteki Hayvan', 'Tilki Daha O Zaman Avcıydı' ve 'Tek Bacaklı Yolcu' romanlarında sosyo – politik panorama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Denktaş Şakar, G.,& Cerit, A. G. (2013). Uluslararası alan indekslerinde Türkiye pazarlama yazını: Bibliyometrik analizler ve nitel bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(4), 37-64.
- Eğit, Y. (2020). Nobel Ödüllü Alman Yazar Herta Müller. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift für Germanistik*, 245-251.
- Eke, N. O. (2002). Schönheit der Verwund(er)ung. Herta Müllers Weg zum Gedicht, in Herta Müller, *Text und Kritik*, hg.v. Heinz Ludwig Arnold, VII/02, H.155, München, S.76.

- Gürsoy, Y. (2013). Romancı Yönüyle Herta Müller, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*.
- Gürsoy, Y. (2013b). Romancı Yönüyle Herta Müller, *Diyalog İnterkulturelle Zeitschrift für Germanistik* (2), 16-28.
- Hotamışlı, M., & Erem, I. (2014). Muhasebe ve Finansman Dergisi'nde Yayınlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (63), 1-20.
- Jarošová, A. (2015). Stilmittel in der Prosa von Herta Müller "Niederungen". Ein Vergleich des deutschen Originals mit der tschechischen Übersetzungen "Nižiny". *Masaryk-Universität Philosophische Fakultät Institut für Germanistik, Nordistik und Nederlandistik. Diplomarbeit*.
- Kaplan, T. (2019). Soziokulturelle Hintergründe der Verwendung von Sprichwörtern und Redensarten bei Herta Müller. Am Beispiel vom Werk Niederungen. *Journal of Current Debates in Social Sciences* 2(2), 227-242.
- Kaplan, T. (2019). Soziokulturelle Hintergründe der Verwendung von Sprichwörtern und Redensarten bei Herta Müller. Am Beispiel vom Werk Niederungen. *Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Koyun, M. (2020). Herta Müller ve Ayfer Tunç'un Romanlarında Kültürel Yabancılaşmanın Sınır Durumu Psikolojisi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*.
- Öztürk, A. O. & Balcı, U. (2005). Herta Müller'de Biçem [Zum literarischen Stil von Herta Müller]. In: Cemal Yıldız/Latif Beyreli (Hrsg) (2006): *V. Internationales Symposium für Sprache, Literatur und Stilistik*. Marmara Üniversitesi, Atatürk Fakultät für Erziehungswissenschaften, Band II, Ankara: Pegem/A Yayıncılık, S. 618-626.
- Öztürk, A. O., & Balcı, U. (2006). Herta Müller ve Emine Sevgi Özdamar'da Dilsel Yapıların Kullanımı. *II. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyatbilim Kongresi*. Kuram-Alımlama Estetiği ve Yeni Yaklaşımlar. 7-8 Eylül 2006, Sakarya, Kongre Bildirileri, 35-49.
- Öztürk, A.O. & Balcı, U. (2015). Interkulturelle Aspekte der Rezeption von Herta Müller in der Türkei. *Internationale Konferenz: Interkulturelle und transkulturelle Dimension im linguistischen, kulturellen und historischen Kontext, Univerzita Pardubice*, (1), 105-120.
- Öztürk, A.O. & Balcı, U. (2016). Nobel Ödüllü Alman Yazar Herta Müller'in Türkiye'de Alınlanması Üzerine. *V. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Kongresi*, (42), 210-225.
- Öztürk, A. O. (2018). Transfer der Sprachbilder und –strukturen bei Emine Sevgi Özdamar und Herta Müller. Eine vergleichende Studie. *Beiträge der VII. Internationalen Germanistentagun*.
- Polat, Z. A., Saraçoğlu, A., & Duman, H. (2019). Harita Dergisi'nin Bibliyometrik Analizi. *Harita Dergisi*, 161, 46-56.
- Savaş, M. (2011). Karşılaştırmalı Yazınbilim Çerçevesinde Herta Müller, Elke Schmitter, Saliha Scheinhardt Ve Feridun Zaimoğlu'nun Birer Eserinde Kadın İmgisine Eleştirel Yaklaşım. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi*.
- Savrun, B., & Mutlu, H. M. (2019). Kent lojistiği üzerine bibliyometrik analiz. *Kent Akademisi*, 12(2), 364-386.
- Şahin Yılmaz, Z. (2018). HertaMüller' in "Yürekteki Hayvan" Adlı Romanında İçerik-Anlatı İşikisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(66), 230-244.

EXTENDED ABSTRACT

Romanian-born German writer Herta Müller, who is one of the few German women writers holding the Nobel Prize in Literature today, was not well known in Turkey and the world before she received the Nobel Prize in 2009. After getting that award in 2009, she has become a significant figure of academic studies globally including Turkey. In addition, scientific studies on Müller and her works of translations were carried out in Turkey before 2009. The first scientific study on Müller, whose reception process started in Turkey with the translation of Herzog's novel in 1997, was conducted by Ali Osman Öztürk and Umut Balcı in 2005. The related following study was carried out in 2006. After 2009, she was awarded the Nobel Prize; hence, she was considered as a matter of curiosity both in academic circles and in the press, and to the perception on conducting researches about her and her studies started to gain popularity. The aim of our study is to reveal the bibliometric analysis of the academic studies conducted on the Nobel Prize-winning German writer Herta Müller in Turkey. While examining the studies on Müller, the answers to crucial points such as the number, type, publication date, place of the studies, context and frequency were discussed based on the scope of our study.

In the current study, bibliometric analysis technique, one of the qualitative research methods, was employed. The results of detailed analyses on Müller's reception process in Turkey revealed that a total of 19 academic publications were produced about her. Regarding the distribution by years, it is clear that the author was investigated with two publications by Ali Osman Öztürk and Umut Balcı before 2009; however, the remaining publications were produced after she received the Nobel Prize in Literature in 2009. This fact being considered by Ali Osman Öztürk and Umut Balcı before 2009 clearly shows that Herta Müller was a matter of curiosity in Turkey in terms of her unique style and her ability to create a new language in her works. It is claimed that Müller, who attracted attention with her Nobel prize, led to an increase in her reception in Turkey. Most of the publications about Müller were conducted between 2018 and 2020 constituting 11 of the 19 publications in total. Also, Ali Osman Öztürk, Binnaz Baytekin, Davut Dağabakan, Elif Aktürk, Gülay Bolattekin, Gülşah Kıran Elkoca, Kadir Albayrak, Meryem Koyun, Mune Savaş, Müge Arslan Karabulut, Tomris Kaplan, Umut Balcı, Yadigar Eğitim, Yüksel Gürsoy, Z. Şahin Yılmaz: It is found that 15 different academicians, including Herta Müller, have taken the subject of study. Investigations on these 19 academic studies were handled one by one in this study, and it was found that 7 of these studies were prepared in the form of a thesis, 7 of them were published as articles in academic journals, and 5 of them were included in the proceedings of the symposium/congress. The publication language of 12 studies is Turkish, and the rest is German. Besides, all of these 19 Müller-focused studies were analyzed in the context of qualitative research method with document review and interpretation technique. The context in which Müller was received by academic circles in Turkey has been examined within the scope of our study, and it is indicated that especially Müller's stylistic analysis, translation analysis, reception, female image, author and novel analysis, political discourses, the work-cinema relationship, the use of idioms and proverbs, space analysis, cultural analysis have been discussed in various perspectives in those studies. Considering the rates of Müller-focused studies, it is clear that most of them were analyzed by Prof. Dr. Ali Osman Öztürk, and also most of those studies were carried out by the academicians working in the Departments of German Language Education, and German Language and Literature because Müller's investigations different disciplines did not catch much interest among the other disciplines. It may also be claimed that most of the articles on Herta Müller were published in the academic journal *Dialog Interkulturelle Zeitschrift für Germanistik*. In conclusion, it may be asserted that the studies on Müller will continue in the future by considering her from different perspectives in Turkey.



YALNIZ SEYAHAT EDEN KADINLARIN MOTİVASYON ve DENEYİMLERİ: DİYARBAKIR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Azize Burcu PEKİNER¹ 
Doç. Dr. Mustafa DOĞAN² 

Anahtar Kelimeler	Özet
Deneyim Motivasyon Turizm Yalnız seyahat eden kadınlar Diyarbakır Türkiye	Bu çalışmanın amacı, yalnız seyahat eden kadınların motivasyon ve deneyimlerini incelemektir. Nitel bir araştırma olarak yüz yüze derinlemesine görüşme tekniği ile Diyarbakır'a yalnız seyahat etmiş olan 27 kadından elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile işlenmiştir. Yalnız seyahat eden kadınların en temel motivasyon kaynaklarını, özgürleşme, kendini tanıma, özgüven, bireysel seyahatin grup seyahate göre rahatlığı ve kolaylığı gibi faktörlerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Yalnız seyahat etmenin genel anlamda olumlu deneyimler yaşattığı ancak kadınların daha önceki seyahatlerinde erkek tacizi ağırlıklı olumsuz deneyimler de yaşadıkları belirlenmiştir. Diyarbakır'a seyahate yönelik algılarda ise, aile ve yakın çevreden iletilen endişeler olmasına rağmen kadınların çok tatmin edici deneyimler yaşadığı; aksine hiçbir olumsuzluk yaşamadığı görülmüştür. Kadınların birtakım olumsuz durumlarla karşılaşsa da sonraki seyahatlerini yine de yalnız gerçekleştirmeye yönelik güçlü bir motivasyona sahip olduğu da tespit edilmiştir.
Makale Bilgisi	
Araştırma Makalesi Gönderim Tarihi: 19.10.2021 Kabul Tarihi: 16.11.2021 Yayın Tarihi: 08.12.2021	

THE MOTIVATIONS AND EXPERIENCES OF SOLO WOMEN TRAVELLER: A RESEARCH ON DİYARBAKIR

Keywords	Abstract
Experience Motivation Tourism Solo Women Traveller Diyarbakır Turkey	The aim of this study is to examine the motivation and experiences of women traveling solo. The in-depth interview technique was used through a semi-structured question form within the framework of the qualitative research method, and the data obtained from 27 women who traveled to Diyarbakır alone were processed with the content analysis method. It has been determined that the most basic motivation sources of women traveling solo are liberation, self-knowledge, self-confidence, and the comfort and ease of individual travel compared to group travel. It has been determined that traveling solo provides positive touristic experiences in general, but women also experience male harassment and negative touristic experiences in their previous travels. In perceptions of traveling to Diyarbakır, although there were concerns from family and close circles, it was seen that women had very satisfactory experiences and on the contrary, they did not experience any negativity. It has also been determined that women have a strong motivation to carry out their future travels solo despite some negative situations.
Article Info	
Research Article Received: 19.10.2021 Accepted: 16.11.2021 Published: 08.12.2021	

¹ Batman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, burcupekiner@gmail.com

² Batman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, mustafadoganmustafa@gmail.com

GİRİŞ

Seyahat olanaklarının gelişmesi ve turizmin çeşitlenmesi, onun toplumsal yaşamla ilişkisini de etkilemiştir. Tarihsel süreç içinde insanlar farklı motivasyonlarla seyahat etse de bunlardan en belirgin olanlarından birinin, deneyimlenen keşif ve özgürlük hissi olabilir. Avrupa dışına seyahat etmek 18. yüzyıla kadar erkeklere özgü bir deneyim iken, 19. yüzyılda seyahate katılan kadınların sayısında giderek yükselen bir artış olmuştur. Bu dönemde kadınlar ağırlıklı olarak eşleri ile seyahat ediyor olsalar da sınırlı sayıda kadın gezginlerin, bilgilerini arttırmak, farklı ülkeleri tanımak, tekdüze yaşamlarını farklılaştırmak ya da gönüllü çalışmalar yapmak amacıyla yalnız seyahat ettiği görülmeye başlanmıştır.

Tarihsel olarak çoğu zaman ötekileştirilen ve dezavantajlı bir kesimi oluşturan kadınların seyahate katılmasının önünü açan faktörler elbette tek başına turizme ilişkin bir bakış açısıyla açıklanamaz. Turizmin gelişmesi, boş zaman ve ulaşılabilirliğin artması ve ortalama gelirle birlikte çalışma hayatındaki olumlu dönüşümlerle beslense de bu sürecin kadınlar için gelişmesinde etkili olan sosyo-ekonomik, yasal ve politik birçok başka faktör de söz konusudur. Kadınların çalışma hayatına dahil olmaları, bağımsız gelirleri ve kendine ait zamanlarının oluşmaya başlaması, bu sürecin genel ekonomik etkenlerinden bazılarıdır. Sosyal yaşamda toplumsal cinsiyet ve farkındalıkların artması da kadınların seyahate katılımını etkilemiştir ancak bu çalışmada, bu faktörlerin neler olduğu ve tarihsel olarak gelişimi ve arka planına odaklanmaktan ziyade, yalnız seyahat eden kadınların seyahat motivasyonları ve deneyimleri ele alınmıştır.

Bu çerçevede çalışma yalnız seyahat eden kadınların motivasyon ve deneyimlerini öğrenmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın alan araştırması için Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu bölgesinin en önemli ve büyük şehirlerinden biri ve aynı zamanda turistik açıdan da en çekici destinasyonlarından biri olan Diyarbakır seçilmiştir. Diyarbakır'ın seçilmesindeki nedenlerden biri de bu şehrin özellikle yalnız gezen kadınlar için güvenlik açısından daha riskli olarak algılabileceği varsayımdır. Bu bağlamda Diyarbakır'a yalnız seyahat etmiş kadınlarla yüz yüze görüşülerek onların motivasyonları ve yaşadıkları deneyimler araştırılmış ve literatüre katkı sunulmaya çalışılmıştır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Tarihsel dönemlere bakıldığında seyahat faaliyetlerine katılım seviyesi yönünden kadınların azınlıkta olduğu erkeklerin ise çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Kadınların seyahat faaliyetleri üzerine yapılan araştırmalarda, onların seyahate katılımlarında daha çok kısıtlayıcıyla yüzleşmek zorunda kaldığı ortaya çıkmaktadır (Nyaupane ve Andereck, 2008). Yine de değişen ekonomik, sosyal ve politik koşullarla birlikte kadınların yalnız seyahat etme olanakları ve görünürlükleri artmaya başlamıştır. Yalnız seyahat eden kadınlar, ikamet ettikleri yerden tek başlarına ayrılan, gezi boyunca tanıştıkları kişiler olsa bile temel amaçları yalnız seyahat etmek olan ve aktivitelerinden yol seçimlerine kadar tüm kararlarından kendileri sorumlu olanlar (Wilson, 2004) olarak tanımlanmaktadır. Kadınlar; eş, anne, kız kardeş veya ev kadını gibi çeşitlilik arz eden toplumsal kimliklerinden uzaklaşarak kendi zevkleri ve memnuniyetleri peşinde tek başlarına turist olma fırsatını yakalamaktadır (Myers, 2010). Bu tür bir seyahati etkileyen motivasyonlar ve bunun yanında edinilen seyahat deneyimleri giderek daha çok alanyazının ilgisini çekmektedir.

Türkiye'de kadının seyahat kültürü, erkeklere göre daha da geç dönemde başlamıştır (Doğan, 2016). Yalnız seyahat eden kadınların deneyim ve motivasyonlarına yönelik çalışmaların, özellikle son on yılda daha çok uluslararası literatürde yapıldığı görülmektedir. Türkiye'de yalnız kadınlar üzerine yapılan araştırmalarda, seyahat kısıtlayıcıları ve risk algıları üzerine çalışmalar bulunmaktadır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen araştırmanın, ilgili alan göz önüne alındığında önemli bir özgürlük taşıdığı söylenebilir.

Kadınların yalnız seyahat etmeleriyle ilgili alanyazın incelemesi sonucu ulaşılan çalışmalar Tablo 1'de görülmektedir. 2000-2018 yılları arasında yalnız seyahat eden kadınlar ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalarda kadınların deneyim ve motivasyonları ortaya çıkarılmıştır. Kadınların boş zaman ve turizm pazarına erişimde erkeklerden daha fazla sınırlandırıldığı görülmektedir (Wilson ve Little, 2005). Son otuz yıl içerisinde %47'sini kadınların oluşturduğu 35 milyon Amerikalının tek başına seyahat ettiği, kadınların turizm faaliyetlerinde aktif bir şekilde rol oynadığı; yalnız seyahat

etmeyi deneyimlemiş ve seyahatlerini tek başına gerçekleştirmek isteyen bireyler arasında ise yine çoğunlukla kadınların olduğu görülmüştür (Chiang ve Jogaratnam, 2005).

Tablo 1: Alanyazın Çizelgesi

YAZAR	YIL	TANIM
Cai ve Combrink	2000	Turistik seyahatlerde cinsiyetin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.
Jordan ve Gibson	2005	Seyahat deneyimleri sonucunda üç tema tartışılmaktadır; gözetim, direnç ve güçlendirme.
Chiang ve Jogaratnam	2005	Beş temel motivasyon olduğu tespit edilmiştir. Bunlar; deneyim, kaçış, rahatlama, sosyalleşme ve öz saygıdır.
Wootten ve arkadaşları	2006	Kadın turistlerin deneyim boyutları; kendini keşfetme, aydınlanma ve eğitim amaçlı seyahat etmeleridir. Cinsiyetin seyahat üzerinde önemli olduğu ve buna göre farklılaştığı görülmüştür.
Wilson ve Harris	2006	Kadın hikâyelerinin ve kelimelerinin analiz edilmiş ve kadın seyahatinin şu temeller etrafında toplandığı ortaya çıkmıştır: Öz ve kimlik arayışı, kendini güçlendirme ve başkalarıyla bağlantı kurma ve küresel vatandaşlık.
Laesser ve arkadaşları	2007	Kadınlar genel olarak sosyal ağlarını büyütme ve meraklarını gidermek için yalnız seyahat etmeyi tercih etmişlerdir.
Jordan ve Aitchison	2008	Tek başına seyahat eden kadınların cinsel obje olarak görülme algılarının onların deneyimlerini nasıl etkilediği ele alınmıştır.
Wilson ve Little	2008	Yalnız seyahat eden kadınlar için birbiriyle bağlantılı dört kısıtlanma kategorisi belirlenmiştir: Sosyokültürel, kişisel, pratik ve mekânsal.
McNamara ve Prideaux	2010	Yalnız bağımsız kadın gezginlerin seyahat motivasyonları: Kendiyle mücadele, yeni insanlarla tanışma, Kişisel konfor alanlarının ötesine geçme, özerklik ve bağımsızlık duygusu geliştirme, kendini güçlendirme ve kendini genişletme-çeşitlendirme olarak bulunmuştur.
Myers	2010	Farklı seyahat deneyim boyutları ortaya çıkmıştır. Bunlar; somutlaşmış deneyimler, psikolojik gelişim, sosyo-mekânsal etkileşimler ve görsel tüketimdir.
Teran	2014	Kadınların aktif bir şekilde eğlence amaçlı seyahatlere daha fazla ilgi duyduğu ortaya çıkmıştır. Böylece kadınlar yalnız seyahatleri sonucunda yeni deneyimler yaşama, kendini tanıma

		ve öğrenme gibi kendilerini sosyal ve kültürel bakımdan geliştirebilecek önemli faydalar elde ettiği sonucu ortaya çıkarılmıştır.
Brown ve Osman	2016	Kadınlar Mısır tatillerinde karşı cins tarafından taciz boyutuna varan davranışlar nedeniyle tatil deneyimlerinin olumsuz etkilendiğini, karşı cinsin olumsuz davranışlarından korunmak için yerel kadınların davranış normlarına uymak zorunda kaldıklarını bu yüzden istemeden tutum ve davranışlarını değiştirdiklerini belirtmişlerdir.
Seow ve Brown	2018	Asyalı yalnız seyahat eden kadın turistlerin, seyahatleri sırasında karşı cinsin kısıtlamalarıyla karşılaştıkları; ziyaret ettikleri destinasyonlarda erkeklerin tacizine uğrayan kadınlar, saldırı veya tacizden korkmaya başlamış ve bu da destinasyonda sunulan boş zaman alanlarını kullanmalarını sınırlamıştır.

Alanyazın, yalnız seyahat eden kadınların motivasyonları konusunda, özellikle kendini gerçekleştirme, benlik arayışları, kişisel gelişim ve özgürlük-bağımsızlık gibi unsurların etkili olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Deneyimler konusunda da belirgin kısıtların, seyahat edilen turizm bölgesinin sosyo-kültürel özelliklerinden kaynaklı sınırlamalar, cinsel tacizler ve güvenlik sorunları belirgindir.

1.1. Yalnız Seyahat Eden Kadınlar

Gertrude Bell, Dünya'yı iki kez tek başına dolaşmış bir gezgin kadındır (İpçioğlu, 2009). 1893-1899 yılları arasında Bükreş'ten başlayarak Almanya, İtalya, İsviçre ve Fransa dâhil çoğu Avrupa ülkelerine seyahatte bulunmuş, ardından 1899 yılında Kudüs ve 1900'e Suriye'yi, aynı yıllar arasında da Hindistan, Cava, Burma, Çin, Japonya ve Amerika'yı dolaşmıştır (Howell, 2015). Amerikalı gazeteci olan Nellie Bly ise kadın gezginler denince akla gelen isimlerden birisidir. Bly'yi dünyaca ünlü gezgin yapan şey, Jules Verne'in "80 Günde Devriale" kitabından esinlenerek yaptığı dünya turudur. Dünyanın etrafını, trenlerle, fillerle, atlarla, gemilerle ve traktör yardımıyla 72 günde dolaşmış; İngiltere'den yola çıkarak, Fransa'ya, Singapur'a, Japonya'ya ve son olarak da Kaliforniya'nın sahillerini seyahat etmiştir (Biography, 2018).

İngiltere doğumlu 23 yaşındaki Isabelle Lucy Bird, 19. yüzyılda dünyanın farklı yerlerini tek başına seyahat etmiş; Kanada, Amerika, Avusturalya, Japonya, Hindistan, Tibet, İran, Kore ve Çin'e gittiği maceralarını konu ettiği çok sayıda kitap yayınlamıştır. Ayrıca Bird, 1891 yılında yayınladığı 'Fas Ülkesi ve Kürdistan'a Seyahat' adlı kitabında Bitlis'i konu almaktadır (Bitlisname, 2018). Seyahat yazarı ve dağcı olarak bilinen Fanny Bullrock Workman, *Himalayalar'daki Nun Kun* zirvesin en üst noktasına ulaşmış; rehberleriyle birlikte bir kadının ulaştığı en yüksek noktaya 23.300 fite (7000 metreden fazla) yüksekliğe tırmanmıştır. Gittiği bölgelerin haritasını çıkarmakla ünlü olan Workman da gezi kitapları yazmıştır (Bilim ve Gelecek, 2018). Bir diğer ünlü kadın gezgin Ida Pfeiffer, daha önce tek başına seyahat eden kadınlara kıyasla çok az parayla yola çıkmış; *Dünyanın etrafını* 4500 km. karadan, 56.000 km. denizden olmak üzere 60.000 km yolu yaklaşık 1,5 yılda gezmiş ve gezisini "Bir Kadının Dünya Etrafındaki Yolculuğu" kitabında anlatmıştır. 22 Mart 1842'de, 45 yaşındayken, tek başına çıktığı seyahatinde Viyana'dan İstanbul'a gitmek için Tuna Nehrin'den yelken açmıştır. İlk kadın gezginlerden biri olarak adını yazdırmıştır. Genelde yalnız gezmeyi seven biri olarak risk almaktan kaçınmamış ve bazı durumlarda kılık değiştirerek seyahat etmiştir (Bilim ve Gelecek, 2018).

Türkiye'de kadın gezgin olarak Fatma Fahrünnisa Hanım ilkler arasındadır. 1895 yılının Nisan ayında gerçekleştirdiği gezi pek çok açıdan önem taşımakta olup gezi izlenimlerini yazıya dökerek seyahatname haline getiren ilk kadın yazar olarak da bilinir (Toksa, 1999 aktaran Doğan, 2016). Özellikle Avrupa ve Amerikalı kadınların yalnız seyahat etme maceraları bugünün kadınlarının gezme motivasyonlarına öncülük etmiş ve rol model olmuştur.

2. YÖNTEM- AMAÇ- KAPSAM

Bu araştırmanın temel sorusu; yalnız seyahat eden kadınların seyahat motivasyonları ve deneyimlerini öğrenmektir. Bu temel soruya, Diyarbakır destinasyonu üzerinden vaka analizi ile bakılmış ve bu bağlamda nitel araştırma yöntemlerinden yüz yüze derinlemesine görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır. Araştırmanın evrenini yalnız seyahat eden kadınlar, örneklemi Diyarbakır'ı yalnız seyahat eden kadınlar oluşturmaktadır. Veri toplama süreci Nisan-Mayıs aylarında Diyarbakır'ın turistik çekim merkezlerinden olan Sülüklühan, Hasanpaşa Hanı ve tarihi Sur ilçesi sınırları içinde gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze derinlemesine görüşmeler için yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşan soru formu kullanılmış ve temelde motivasyonlar, olumlu-olumsuz deneyimler ve Diyarbakır özelindeki algılara odaklanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yardımıyla değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Elde edilen ham metinler dört aşamada analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016):

- 1- Verilerin kodlanması
- 2- Kodlanan verilerin temalarının belirlenmesi
- 3- Kodların ve temaların belirlenmesi
- 4- Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

Görüşme kayıtları ve alınan notların çözümlemeleri yapılmıştır. Yapılan çözümlemelerde görüşülen kişiler (K1, K2...) gibi kodlanarak bilgiler sunulmuştur. Yapılan çözümlemeler içerik analizi yapılarak tablolar haline getirilmiştir. Bu kapsamda ziyaretçileri seyahate çeken sebeplere ilişkin tartışma alanını genişletmek ve alanyazınına katkı sağlamak hedeflenmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın kapsamı, Diyarbakır ile sınırlı olup yalnız seyahat eden kadınlar üzerine araştırma yapılmıştır. Diyarbakır'ı ziyaret eden kadınlar içerisinde yalnız seyahat eden kadın profiline uygun olanlar ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, içerik analizi yapılarak bulgular ortaya konmuştur. 27 kadın ile derinlemesine mülakat yöntemi ile yürütülen araştırmada 7 kadının yabancı uyruklu (Norveç, Prag, Litvanya, Azerbaycan, Norveç, Almanya Norveç), 1'i Almanya'da yaşayan Türk; geri kalan 19 kadının Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayanlardan oluştuğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcılar	İkamet yeri	Yaş	Meslek	Medeni Durum	Eğitim
K1	Tatvan	28	Öğretmen	Bekâr	Lisans
K2	Tatvan	29	Öğretmen	Bekâr	Lisans
K3	Sakarya	22	Öğrenci	Bekâr	Lisans
K4	Edirne	25	Arkeolog	Bekâr	Lisans
K5	İstanbul	27	Gazeteci	Bekâr	Yüksek Lisans
K6	Samsun	28	Crm uzman yardımcısı	Bekâr	Yüksek Lisans
K7	Şanlıurfa	25	Muhasebeci	Bekâr	Lisans
K8	Bursa	29	Öğretmen	Bekâr	Yüksek Lisans
K9	Norveç	34	Öğretmen	Evli	Yüksek Lisans
K10	Ankara	24	Mağazacı	Bekâr	Lisans
K11	Balıkesir	24	Make-up artist	Bekâr	Lisansa devam ediyor
K12	İzmir	27	Öğretmen	Bekâr	Yüksek Lisans

K13	Ankara	23	Avukat	Bekâr	Lisans
K14	Antalya	36	Turizm	Evli	Yüksek Lisans
K15	İzmir	36	Öğretmen	Evli	Lisans
K16	İzmir	36	Öğretmen	Evli	Lisans
K17	Kahramanmaraş	27	Öğretmen	Bekâr	Lisans
K18	Hatay	34	Öğretim görevlisi	Bekâr	Doktora
K19	Azerbaycan	26	Mühendis	Evli	Lisans
K20	Antalya	28	Halkla ilişkiler	Bekâr	Lisans
K21	Norveç	17	Öğrenci	Bekâr	Lisans
K22	Prag	28	Şarkıcı	Bekâr	Yüksek Lisans
K23	Litvanya	21	Öğrenci	Bekâr	Lisans
K24	Norveç	30	Öğretmen	Bekâr	Lisans
K25	Antalya	49	Mühendis	Evli	Lisans
K26	Mardin	29	Öğretmen	Evli	Lisans
K27	Almanya	24	Öğrenci	Bekâr	Lisans

Yapılan görüşmeler sonucunda kadınların yaş aralıkları 17-49 arasındadır. Kadınların 7'si evli, 20'si bekârdır. Kadınların mesleklerine bakıldığında 4'ü öğrenci, 11'i eğitim sektöründe çalışan, 8'i özel sektör çalışanı, 2'si mühendis, 1'i avukat ve 1'i arkeologdur. Kadınlar, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunlarından ve üniversitede öğrenim görenlerden oluşmaktadır.

Tablo 3. Yalnız Seyahat Kadınların Motivasyon ve Deneyimleri

K1	Seyahat edince kendimi buluyorum ve rahatlıyorum. Sigara içmeyi bağımlılık olarak görüyorlarsa seyahat etmek de benim için bir bağımlılıktır. Hafta sonu geldiği gibi bu hafta nereye gitsem diye düşünürüm. Gittiğim ülkenin ya da şehrin tarihini öğreniyorum. Fotoğraf merakım olduğu için güzel fotoğraflar çekiyorum.
K2	Yeni kafeler, yeni tatlar ve farklı restoranlara giderek değişik fikirler oluştu. Tattığım yiyeceklerde ve içeceklerde beğendiklerimi okulda öğrencilerime uygulayarak birçok farklı şeyler deneyimliyorum.
K3	Seyahat ederken farklı arkadaşlıklar deneyimliyorum. Bu da çok güzel. Bir manzara da çekilmiş fotoğrafınızın hem olumlu hem olumsuz şeyler hatırlatıyor. Edebiyattan ve sanattan büyük zevk aldığım için gittiğim şehirlerde sanat ile ilgili yerleri geziyorum (bir şairin evi ya da müze gibi). Fakat arkadaşınız sizinle aynı fikirde olmayabilir o yüzden yalnız seyahatte daha bireysel kararlar verilebiliyor.
K4	Sürekli yeni insanlar tanıyorum bu sayede ufukumun açıldığını fark ettim. Gittiğim her şehrin

	yöresine ait yemeklerini tadarak deneyim sahibi oluyorum.
K5	Yalnız seyahat etmek kendini tanıma yolunda önemli bir adım. Yanınız da kimse yokken, tamamen kendiniz olduğunuz an kendi sınırlarınızı görebiliyorsunuz. Ve bu sınırları aşmak, önünüze çıkan yollarda kendiniz seçmek özgürlüğünün tanımı olan bir şey. Dilini, dinini, kültürünü bilmediğim bir ülkede insanlarla dost olabilmek bakış açısı inanılmaz genişletiyor. Dünya'nın senin evin olduğunu ve her noktasına adım atılabileceğinin farkına varılıyor.
K6	Yalnız olduğunuz zamanlarda insanlarla daha kolay tanışma fırsatı buluyorsunuz. Her yeni seyahatimde yeni yerler görüyorum, yeni kültürleri öğreniyorum, yeni insanlarla tanışmak bana haz veriyor ve yalnız seyahat etmemdeki en büyük nedenlerdendir.
K7	En başta özgüven sahibi oluyorum, insan analizi konusunda derin birikim sahibi oluyorum. Gittiğim yerlerin tarihini öğreniyorum merakım daha çok artıyor.
K8	Yalnız seyahat edince gittiğim yerlerin kültürünü daha iyi gözlemleyebiliyorum. İnsanlarla daha çabuk iletişime geçebiliyorum. Gittiğim şehirlerin tarih kokan sokaklarında yürümeyi, yeni lezzetleri tatmak, gittiğim şehirlere ait bilmediğim türküler ve şarkıları dinliyorum.
K9	Sırt çantamla seyahate çıktığımda 19 yaşındaydım. Dünyanın güvenilir bir yer olduğunu biliyordum ve birçok şeyi deneyimleyip bilgi sahibi oldum. Birçok tarihi bilgi öğrendim ve yeni tatlar tattım, Diyarbakır'da ilk defa tatmış olduğum ciğer ve kadayıfın bıraktığı tat gibi.
K10	Manisalıyım ve İzmir'e yakın olduğu için küçük yaşlarda otostopla İzmir'e gidip gelirdim. Farklı şehirleri görmek oraları gezmek yeni tatlar tatmak halen de beni heyecanlandırır.
K11	Yalnız başına da eğlenilebileceğimi anladım. Bazen de bulunduğum yerden kaçıp başka şehre gitme isteği ile seyahat ediyorum.
K12	Yalnız seyahat ederken merak ettiğim birçok konuyu gittiğim yerler de öğrendim. Çok gezen mi çok okuyan mı bilir sorusunun cevabı, belki de çok gezen bilir diyebilirim. Gittiğim her şehir de tarihi birçok konu öğrendim. Yeni kafeler, farklı yemekler tadıp onları öğrenme şansım bile oldu.
K13	Her bölgede yeni insanlarla tanışıyorum ve onlarla eğlenceli aktiviteler yapma şansım oluyor. Gittiğim yerlerin birçok doğa güzelliklerini keşfediyorum. O yöreye ait şiveyi bile öğrenmiş oluyorum.
K14	Yalnız seyahat ederken tüm programı kendim yapıyorum ve başkalarının kısıtlamaları ya da istekleriyle yaşamıyorum. Her seyahatimde farklı şeyler deneyimliyorum. Yöreye ait yemeklerini ve gittiğim yerlerde yapılan spor aktivitelerine katılıyorum.

K15	Yeni yerler keşfetmek, yemeklerini tatmak. Her seyahatimde farklı deneyimler kazanıyorum. Kışın gittiğim kayak merkezinde kayak yapmayı deneyimlemek. Yöreyle ait türkülerin aslında oradaki olaylarla özdeşleştiğini öğreniyorum.
K16	Yolda tanışıp hala konuştuğum mükemmel dostluklar edindim. Hiç iletişim adresini almadığım bir sürü insan karnımı doyurdu ve yolda bayıldığım için beni alıp saatlerce başımdan bekleyen bir teyze oldu mesela. Asla dilini bilmesem de kendime gelene kadar yanımda durmuş olması mükemmel bir histi benim için.
K17	Yalnız seyahat etmek, kendi başıma yapabileceğim şeylerin olduğunu bana öğretiyor. Sadece şehre ve huzura odaklanıyorum.
K18	Hayata hep farklı renklerle bakmayı seviyorum ve gittiğim her şehrin insanı oluyorum sanki. Tanıştığım insanlardan farklı şeyler deneyimliyorum ve her şehrin sokaklarında kendimi bir kez daha keşfediyorum.
K19	Seyahatim sırasında bir kız yurdunda kalmıştım 2 gece gençlerle çok güzel vakit geçirip beraber gezdik ve böylece farklı insanlarla daha kolay iletişime geçebileceğimi gördüm.
K20	Yalnız seyahatlerim sırasında kendimi daha rahat ve özgür hissediyorum. Geçen yaz döneminde kız arkadaşlarımla beraber tatil düzenleyip gitmiştik ve o an bir daha asla birileriyle ya da herhangi bir grupla seyahat etmeyeceğim diye kendime söz verdim. Çünkü o an siz kitap okuyup dinlenmek isterken onların başka aktiviteler yapmak istemeleri ve bu yüzden yalnız seyahat etmeyi tercih ettim ve mutlu olduğumu hissettim.
K21	Grupla ya da arkadaşlarla seyahat ettiğim zaman çok sıkıldığımı fark ettim ve bu yüzden yalnız seyahat etmeyi tercih ettim. Gittiğim yerleri daha iyi gözlemleyebiliyorum ve bulunduğum yerlerin tarihi öğrenmeye çalışıyorum birilerine sorup uzun uzun anlatmalarını dinleyebiliyorum. Bunu grupla ya da arkadaşlarınızla yapamazsınız çünkü onlar çok farklı şeyler yapabilirler.
K22	Gitmek istediğim yerlere gidiyorum, başkalarıyla yaptığım planlarda her zaman sorunlar çıkıyor anlamadığımız durumlar oluyor ve bununla beraber modum düşüyor o yüzden elimden geldiğince yalnız seyahat etmeyi tercih ediyorum.
K23	Arkadaşlarımla seyahat ettiğim zaman onların yapmak istediğini yapmak insanı zorluyor. Heyecanı macerayı seven biri olarak farklı deneyimler deneyimlemek isterken onların bu tür şeylerden hoşlanmadıkları için sırf zaman harcamamak için kimse rahatsız olmasın diye yapamamak. Ya da kafamın biriyle uyduğunu düşündüğün biriyle de seyahat edilebilir. Ama oda pek mümkün görülmemektedir.
K24	Yalnız seyahat etmek bazen gerekli bazen de zorunluluktan dolayı seyahat etmekteyim.

	Ama yalnız seyahat etmek kendini dinleme konusunda çok iyi geliyor ve yapmak istediğim şeyleri başkasına bağlı kalmadan yapabiliyorum.
K25	Yalnız seyahat ederken yaşadığım olumlu deneyimler genelde kendimi dinlemem oluyor. Başkalarının istekleriyle değil de kendi isteklerimi yaparak günümü geçiriyorum.
K26	Yalnız seyahat ederken gelişi güzel farklı yerler keşfetmem, farklı insanları tanımak, tecrübe edinme, ufkumun açıldığının farkına vardım.
K27	Türkiye’yi seyahat etmemin en büyük sebeplerden biri, doğduğum yeri ve insanların özlediğimden ve kültürünü unutmamak amaçlı elimden geldiğince sık sık seyahat etmeye çalışıyorum. Hem gelenek görenek hem de kültürel bakımdan güzel oluyor.

Tablo 3’te görüldüğü üzere kadınların yalnız seyahat etme motivasyonlarının, yalnız seyahatin daha rahat, kolay ve pratik olması; kendini tanıma, özgüven, özgürlük hissi ve yeni insanları tanıma, tek oldukları zaman daha güzel vakit geçirdikleri ve daha fazla eğlendikleri şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kadınların yalnız seyahati tercih ettiklerinde daha fazla tatmin oldukları, daha olumlu deneyimler edindikleri, gidilen yeri keşfetmek, yeni insanlarla yeni ve farklı deneyimler yaşamak temelde olumlu deneyimler olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 4. Yalnız Seyahat Eden Kadınların Olumsuz Deneyimleri

K1	Benim için olumsuz bir deneyim yok diyebilirim. Deseler ki mesleğini bırak sana şu kadar para verip ömrünün yettiği kadar gez hiç tereddüt etmeden kabul eder ve ömrümün sonuna kadar seyahat etmek isterim.
K2	Olumsuz deneyimim olmadı.
K3	Seyahatlerimde olumsuz deneyimlerim çok az oluyor. Sadece otostop çekerken bazı olumsuz durumlarla karşılaştım ve bu da bende olumsuz bir deneyim oluşturuyor.
K4	Yalnız seyahat etmek olumsuz bir deneyim yaratmıyor.
K5	Aslında tek kadın olarak seyahat etmek herhangi bir yere gitmeye engel değil. Sadece yaşadığım bölgede nasıl temkinli davranıyorsam gideceğim coğrafya için de temkinli davranıyorum. Örneğin; Hindistan’da gece sokakta dolaşırken dikkatli olmak gibi.
K6	Olumsuz bir deneyimim yok diyebilirim belki çok mühim olmadığı için aklımda yer etmemiş de olabilir.
K7	Yolların insana her zaman olumlu anlamlar kattığını düşünüyorum.
K8	Başka şehirlere gittiğim zaman kıyafet ve konuşma tarzından farklı bir şehirden geldiğinizi anlayınca rahatsız eden çok oluyor.
K9	Genelde yolculuk sırasında hava alanında ve güvenlikte birçok sorun yaşıyorum. Birkaç defa

	pasaportlarım inceleniyor ve bu benim için zaman kaybı oluşturuyor.
K10	Tek başıma seyahat ederken birkaç defa tacize uğradığım oldu ancak bu seyahatimde değil. Diyarbakır’a gelmeden önce Ege taraflarında otostop çekerek seyahat ederken aleni bir şekilde yaşı çok büyük olan bir adamın “benimle beraber olur musun?” demesi gibi. Toplum olarak yalnız gezen kadınlara kötü gözle bakılmasından dolayı rahat gezip, otostop çekilemiyor.
K11	Yalnız seyahat etmek bana hiçbir şekilde olumsuz bir deneyim yaşatmadı.
K12	Hastayken yalnız seyahat edilmeyeceğini öğrenmiş oldum. Bunun dışında olumsuz bir deneyim yaşamadım. Yapılan her seyahatin insan hayatına her zaman olumlu deneyimler kattığını düşünüyorum.
K13	Seyahat etmek bence olumsuz bir deneyim insana katmıyor. Olumsuz olunca bile insana sonradan çok güzel bir deneyim bırakmış oluyor. Örneğin; Hava şartlarının kötü olduğu bir vakitte çadırda kalmak ve onu deneyimlemek olumsuz bir deneyim oluşturmuştu ilk başlarda ama çadırı deneyimlemiş oldum.
K14	Olumsuz bir deneyimim olmadı.
K15	Olumsuz bir deneyimim olmadı.
K16	Herhangi bir ülkede veya şehirde yolda tek başınıza olmak insanı bazen zorluyor. Sokakta uyumam gereken geceler oldu ve bu zamanlarda çok zorlandım. Otostop çekerken de benzer biçimde sıkıntılar oldu. Ayrıca başka alakasız yerlerde inip yürümem gerektiği durumlar oldu. Tabi ki her şey her zaman mükemmel gitmeyebilir.
K17	Seyahatlerim sırasında şu ana kadar olumsuz bir deneyim yaşamadım.
K18	Olumsuz deneyim yaşamadım diyebilirim.
K19	Otobüsle seyahat ederken yanıma bir erkek oturdu ve beni Rus sanıp sarkıntılık etti. Otobüsteki görevlinin yardımı ile o kişiden kurtuldum. Sonuç olarak otobüste yaşadığım olay benim için olumsuz bir deneyim oluşturdu.
K20	Kalacak yer sorunu yaşadığım için otogarda geceleme zorunda kalmıştım ve kadın olduğumdan bir takım yanlış anlaşılmalara ve davranışlarla karşılaştım.
K21	Herhangi olumsuz bir deneyim yaşamadım.
K22	Dilini bilmediğim bir ülkeye gelince olumsuz bir deneyim yaşıyorum diyebilirim.

K23	Uzun yolculuklarımda bazen yoldaş birini aradığım oluyor ama zamanla yolda bile arkadaş edinebiliyorum.
K24	Bazen zor durumlarda birinin yanımda olmasını istedim; beraber fikir yürütme, çözüm bulma ihtiyacı hissettim.
K25	Özel bir olumsuz deneyimim olmadı.
K26	Olumsuz pek bir deneyim yaşamadım.
K27	Genelde hava alanlarında yaşadığım sorunlar oluyor ve tek başıma olunca kendimi yalnız ve mutsuz hissettiğim zamanlar oluyor.

Yalnız seyahat eden kadınların 14’ü hiç bir olumsuz deneyim yaşamamış; 13’ü ise Diyarbakır seyahatleri sırasında olmamakla birlikte daha önceki deneyimlerinde erkeklerin sözlü ya da bakışları da dahil olmak üzere taciz ve benzeri davranışlarına maruz kaldıklarını ve zaman zaman da teknik zorluklar yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Yapılan görüşmeler incelendiğinde yalnız seyahat ederken yaşanan olumsuz deneyimlerin, kadınların tek seyahat etme motivasyonlarını kırmadığı ve yalnız seyahat etmeye devam ettikleri de gözlemlenmiştir.

Tablo 5. Yalnız Seyahat Eden Kadınların Endişeleri ve Diyarbakır Deneyimleri

K1	Diyarbakır’a gelmeden önce özellikle hırsızlık tehlikesinin yüksek olduğunu belirterek, çantama ve telefonuma dikkat etmem gerektiğini söylediler. O endişeyle geldim ama hiçbir sorun yaşamadım. Çok büyük bir deneyimim yaşamadım. Diğer gittiğim ülkeler gibi çok farklı deneyimler yaşamadım. Gezip gördüm, tarihi yerleri gördüm, yeni tatları denedim diyebilirim.
K2	Benim endişelerim yoktu ama ailemin endişesi vardı. Güvenmemem gerektiğini sürekli dile getiriyorlardı ve endişeleniyorlardı ama tarih kokan bir şehir. Birçok arkadaş edindim güzel yerleri gezip, güzel tatlar tattım ve merâkımı giderdim.
K3	Diyarbakır’a gelirken korkularım ve endişelerim yoktu. Hatta olumlu düşüncelerle geldim. Tarihini, coğrafyasını ve doğal güzelliklerini merak ederek geldim. Edebiyat aşığı olduğum için Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Arif gibi birçok şairin evini gezdim. Sülüklü Han içerisinde menengiç kahvesi ve reyhan şerbeti içerek Yılmaz Odabaşı’nın şiirlerini okudum. Sokaklarını caddelerini gezdim. Sur’u boylu boyunca gezip kuş bakışı bakıp gün batımını izledim ve meşhur olan ciğerini yedim. Ve son olarak Eğil’e gidip Dicle Nehri’ni saatlerce izledim.
K4	Gelmeden önce çok endişelerim olmadı hatta çok merak ve istekle geldim. Her zaman iyi düşündüm ve hep iyi şeyler yaşadım. Doğu’nun Paris’i sözü gerçekten doğruymuş. Sur içinde geleneksel kıyafetli amcaları görmek çok hoşuma gitti. Medyanın yansıttığı o algı ile alakası olmayan bir şehir. Beklediğimden bin kat daha fazla bir misafirperverlik gördüm. Çok güzel insanlar kattım hayatıma. Önyargısız geldiğim bu şehre tüm insanlara anlatarak

	yargılarını yıktım ve tarih kokan sokaklarında gezmek bile benim için çok güzel bir deneyim oldu. Ciğer sevmeyen biri olarak yediğim en güzel ciğer kebabını tatmış oldum.
K5	Herhangi bir endişem yoktu. Diyarbakır'ı grubumla kısa süreli seyahat ettim. Açıkçası insanların biraz sert olduğunu fark ettim. Ama bir sonraki Diyarbakır seyahatimde daha uzun kalıp gözlem yapacağım.
K6	Korkularım ve endişem yoktu fakat Diyarbakır ya da diğer Doğu illeri deyince insanın aklına geri kalmış şehirler geliyor. Ve yaptığım seyahatler bu düşüncenin yanlış olduğunu kanıtladı. Diyarbakır çok modern bir şehir. Diyarbakır'da gayet keyifli, etkinlikli ve bolca yemeli içmeli bir seyahat geçirdim.
K7	Seyahat ettiğim sürece hiçbir şehre önyargılı gitmedim. Sorunlu bir şehir gibi sözleri aldırmandan gezdim. Güzel yemeklerini tattım, tarihiyle ilgili bilgiler edindim.
K8	Ben bayrağımın dalgalandığı her yeri eşit görüyorum ama çevrem ve ailem Diyarbakır'a gelmeden önce korkmuştu. Herkes terör, hırsızlık var diye gitme dediler ve eşyaların çalınacağını bile söylediler. Ama dedikleri gibi bir yer olmadığını gördüm. Öncelikle televizyonda gösterildiği gibi kötü karışık bir il değil ve çok güzel gezilecek görülecek birçok yeri var. Buradaki aşiret kavramının söylenilenle çok farklı olduğunu gördüm. Birbirlerini nasıl sahip çıkıp kalkındırdıklarını gördüm. Kadınlarının çalışkanlıkları harika. Kahvaltılarını tattım ve herşeyin organik olanlarından tattım. İnsanlar arasında ayrımın yapılmadığını ve misafirperverliklerini gördüm. Yemek yemek için gittiğim yerlerde sipariş vermediğim halde masaya gelen ikramlıklar, beni tanımadıkları halde içten davranışları, güzel şiveleri vardı. Medyada gösterdikleri gibi olmadığı ve önyargılar olmadan heryerin gezilmesi gerektiğini öğrenmiş oldum.
K9	Korkularım olmadı. Türkiye'ye ikinci gelişim, ilk olarak İstanbul'a gitmiştim. Diyarbakır'ı da İstanbul kadar beğendim. İnsanları arkadaşça, yardımsever her konuda bana yardımcı oldular. Baklavayı çok sevdim.
K10	Ailem tereddüt ediyordu, yoksa benim kötü düşüncem yoktu (Yobaz, terör vb. olayların). Gelmeden önce bu kadar gelişmiş bir şehir olduğunu hiç düşünmüyordum. Muhteşem bir şehir, tekrardan gelmeyi düşünüyorum. Ciğeri, menengiç kahvesi, reyhan şerbeti ve insanların can yakın olması benim için çok güzeldi.
K11	Diyarbakır'a birkaç defa gelişim oldu ve ilk gelişimde sosyal medya gibi yayınların abartılı anlatımları ailemi endişelendirmişti. Ama ben hiçbir tereddüt yaşamadan geldim. Diyarbakır'a ait yöresel yemeklerini tattım. Ahmet Arif'i kendi evinde şiirlerini okumak, surları canlı canlı görmek ve tarihe yakından şahit olmak.
K12	Endişem yoktu. Merak ettiğim şehirlerden biriydi ve gelince harika bir şehirle karşılaştım.

	Yemekleri, insanların misafirperverliği, güler yüzle karşılamaları çok hoşuma gitti. Yemeklerini tattım ve müzelerini ziyaret ettim.
K13	Diyarbakır’da tanıdıklarımın olması sebebiyle herhangi bir endişem olmadan geldim. Medyadan görüp, duyduklarımı hiç düşünmedim. Tanıştığım kişilerin sıcaklığıyla güzel bir yere geleceğimi çok iyi biliyordum. Yeni insanlar tanıdım ve harika yemeklerini tattım. Tarihini öğrendim daha detaylı bir şekilde. Diyarbakır’ın aslında harika bir şehir olduğunu gördüm.
K14	Daha önce arkadaşlarım seyahat ettiği için herhangi bir endişem korkum olmadı. Bilakis merak ederek ve çok isteyerek geldim. Kendine has bir tılsımı olan bir şehir. Diyarbakır ile aramda duygusal bir bağ kurdum diyebilirim. Ciğerini, kadayıfını, reyhan şerbetini, menengiç kahvesini, Diyarbakır çöreği gibi yöresel tatları tatma şansım oldu. Tarihi birçok yeri gezip gördüm (Eğil, Ergani).
K15	Şahsen herhangi bir endişem yoktu ama Diyarbakır’a gelen kişilerin kıyafetine dikkat et demişlerdi. Ama herhangi bir sorun yaşamadım. Aksine kadınlar gayet modernlerdi. Diyarbakır insanların bu kadar cana yakı olması, yardım sever olması. Seksen küsur yaşındaki amcanın dolmuşta oturduğu yerden kalkıp bana yer vermesi beni çok şaşırtmış ve mutlu etmişti. Kültür evlerinde o yere ait türkülerini çalıp keyifli bir zaman geçirdim ve insanların ciğere olan düşkünlükleri merak edip deneyimleyip ve sonucunda memnun kalmam.
K16	Diyarbakır’a gelmeden önce hiç endişem yoktu. Türkiye’de en merak ettiğim şehirlerden biriydi. Eğil, Ergani, Hilar Mağarası ve Makam Dağı gibi yerleri gezdim. Tanıştığım birkaç abiyle beraber Makam Dağına gittim. Tanıştığım bir Amca adını dâhi duymadığım yazarlardan bahsetti ve saatlerce dinledim. Dalış yapmak için Eğil’e gelmeyi düşünüyorum. Türbelerini gezip onların hikayelerini dinledim.
K17	Aslında endişelenecek bir durumum söz konusu olmadı. Diyarbakır hakkında hep güzel şeyler duymuştum. Gastronomi kenti olduğunu düşünüyorum. Kalacak yer ve ulaşım konusunda inanılmaz kolaylıklar yaşadım.
K18	Hayır, endişem yoktu. Etrafımdan bilgiler almadan ve o an yaşamak istedim, sürprizleri severim. Kültür şehri olan bu şehre aşık oldum.
K19	Diyarbakır’ı tehlikeli bir yer olarak anlatmışlardı. Bende çok merak ediyordum. Ama geldiğimde böyle bir şeyle karşılaşmadım. Yabancılar karşı sıcak bir halkı var. Güzel bir kültür deneyimi yaşadım.
K20	Televizyon ve internette gördüğüm kadarıyla batıya nazaran gelişmemiş bir kent olduğunu düşünüyordum ama öyle olmadığını görmek beni çok şaşırttı. Kendine has bir tınısı ve

	kültürü bulunan, gayet sıcak ve güvenilir bir şehir. Ayrıca insanları çok sıcak ve samimi istenilen her şeyin bulunabileceği modern ve otantikliğinin bir karması şeklinde ve daha iyilerini hak ettiğini düşünüyorum.
K21	Ülke dışı seyahatlerimde ailemin endişeleri oluyor bende gelmeden önce nasıl bir yerle karşılaşacağımı çok merak ediyordum. Diyarbakır'ı çok farklı buldum ve tarihi bir şehir. Surlarını çok beğendim, her tarafta farklı hanlarının olup ve oralarda yöreye ait içeceklerini ve yöresel yemeklerini tatmak benim için güzel bir deneyim oldu. Dilini bilmediğim insanlarla anlaşabildiğimi ve o sıcaklığı onlarda hissedebildim.
K22	Ailemin bu konuda sıkıntısı olmuyor hatta daha fazla yeri gezip görmemi istiyorlar. Diyarbakır'a gelmeden önce herhangi bir endişe yaşamadım. Güzel tatlar deneyimledim ve tarihi yerleri gezdim. Farklı bir kültürü öğrenmiş oldum.
K23	Benim de ailemin de endişeleri olmadı açıkçası ve geldiğime değdi diyebilirim. İnsanların bu kadar samimi ve cana yakın olmaları, baklavaları, kadayıfları, menengiç kahvelerinin tadı hepsi birbirinden harikaydı.
K24	Diyarbakır'a proje amaçlı geldim ve gelmeden önce herhangi bir endişem yoktu gelmeden önce kısa bir araştırma yapıp geldim ve çok merak ederek geldim. Çok farklı bir deneyim yaşamadım diyebilirim. Yöresel yemekleri tatma şansım oldu, içli köfte, kuru dolma gibi güzel yemeklerinden tattım. Ve halkının yabancılara karşı bu kadar cana yakın olması ve misafirperver olmaları beni çok mutlu etti.
K25	Terör endişelerinden dolayı korkularım vardı. Uçağın kaçırılabilceğinden, uçağa suikast düzenlenebileceğinden çok korktum. Aynı korkuları kara yolunda yaşadığım yolculukta dâhi yaşadım. Ama hiçbirşey düşündüğüm gibi olmadı. Diyarbakır'daki insanların değerlerine çok bağlı bir toplum olması ve gelenekçi bir yapıya sahip olması benim çok hoşuma gitti. Özellikle teşekkür ettiğinizde ya da onlardan bir yardım istediğinizde “benim başım gözüm üstüne” sözü çok çok hoşuma gitti. Diyarbakır'da yeni yapılaşma çerçevesinde binaların ve evlerin güzelliğine ve bu büyüklüğüne rağmen fiyatlarının çok ucuz olmasına şaşırdım. Gerçekten çok geniş ve ferah evlerde yaşıyorlar.
K26	Büyükşehir ve farklı bir kültür, tanımadığım insanlarla olmak bana dezavantaj oldu. Çünkü bunun zorluğunu bayağı yaşadım. Diyarbakır bana çok yönlülüğü kazandırdı. Farklı deneyimler ve tecrübeler edindim. Önyargılarım kırıldı. Mezopotamya'yı ve kadim eserlerini tanımak mutlu etti beni.
K27	Diyarbakır'a özgü korkularım ve endişelerim olmuyor. Her seyahatimde hırsızlık, kaza vs. olacağından dolayı oluyor. Diyarbakır'a geldiğim zaman nasıl değiştiğini, geliştiğini görmek beni çok mutlu ediyor. Kültürü ve tarihi çok zengin ve dünyaya bakış açısı çok farklı Bir yandan da dışarıdan gelen baskı ve önyargılarla boğuşmak zorunda olmaları

üzücü bir durum.

Tablo 5’te kadınların Diyarbakır’la ilgili seyahate çıkmadan önceki algı ve beklentileri ve buna karşın yaşadıkları deneyim araştırılmıştır. Diyarbakır ile ilgili gelmeden önce endişe ya da çekinceleri olup olmadığı sorulmuştur. Araştırmaya katılan yalnız seyahat eden kadınlardan 10’u, Diyarbakır’a gelmeden önce, kendilerinin endişeleri olmasa da özellikle aile ve yakın çevreleri tarafından; terör, güvenlik sorunu, hırsızlık vb. gibi durumlarla karşılaşabileceklerine dair uyarıldıklarını belirtmişlerdir. Buna karşın bu kadınlar, Diyarbakır’da kendilerine iletilen endişe duyulan güvenlik, hırsızlık vb. gibi hiçbir problemle karşılaşmadıklarını dile getirmişlerdir. Diğer 17 kadın ise herhangi gelmeden önce olumsuz bir algıları olmadığı, kendileri ya da çevrelerinin endişe duymadıkları ve paralel olarak deneyimlerinin de çok olumlu geçtiğini belirtmişlerdir. Diyarbakır özelinde seyahat eden yalnız kadınların hiçbiri güvenlik, terör vb. kaynaklı bir sorun yaşamamakla birlikte yalnız ve kadın olmanın dezavantajını da hissetmediklerinin altını çizmişlerdir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Yürütülen araştırma sonucunda, kadınların kendilerini tanıma, özgüven duyma ve kimlik arayışlarında yalnız seyahat etmenin önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum Myers (2010)’ın yaptığı araştırmada da görüldüğü gibi kadınların kişisel ve kimlik gelişimi için seyahat yoluyla kendilerine daha çok zaman yaratarak ya da yaşamlarını kendi kendilerine yansıtabilmek için zaman bulmaları sonucu ile örtüşmektedir. Wilson ve Harris (2006)’ın de yaptığı araştırmada başkalarıyla bağlantı, küresel arkadaşlık ve kendini güçlendirme gibi sonuçlar bu araştırmanın bulguları ile desteklenmektedir. Wilson ve Little (2008)’ın yaptığı araştırmada kadınların daha çok yurtdışına seyahat etmeyi tercih ettikleri; Türkiye’deki kadınların da yalnız seyahat ederek dünyayı tek başlarına gezdikleri ya da gezmek istedikleri görülmektedir. Wilson (2004)’nın araştırmasında Avusturyalı yalnız gezen kadınların Hindistan, İspanya, Mısır, İtalya ve Türkiye gibi ülkelerde olumsuz deneyim olarak, taciz gibi olayları yaşadığı ve bu olayların kadınların seyahatlerini sınırlandırdığı belirtilmiştir. Benzer biçimde bu araştırmaya katılan kadınların geçmiş deneyimlerinde benzer sorunlar yaşadıkları ancak Diyarbakır özelinde böyle bir sorunla karşılaşmadıkları görülmüştür.

Kadınların yalnız seyahat ederken daha rahat ve özgür oldukları ve daha farklı deneyimler edindikleri görülmektedir. Aynı zamanda farklı insanlarla tanışıp farklı kültürleri öğrenmeleri de önemlidir. Bir ya da birden fazla kişiyle özellikle grupla yapılan seyahatlerden sıkılan kadınların, yalnız seyahat etmeyi tercih ettiği görülmektedir. Bunun kaynağında, kadınların yalnız seyahatleri sırasında kendilerini daha özgür hissetmeleri ve kimseye bağlı kalmadan seyahati yürütebilmelerinin kendilerine verdiği özgüvenin onları geliştiren bir unsur olarak algılandığı düşünülebilir. Bunu destekleyen bir başka kanıt olarak da kadınların hepsinde yalnız seyahatleri sırasında insanlarla daha rahat iletişime geçildiğinin özellikle dile getirilmesi düşünülebilir.

Kadınların yalnız seyahat etme eğilimlerindeki artış, turizm endüstrisi için de büyüyen bir pazar payını temsil etmektedir. Bununla beraber turizme katılan turist profillerine göre yalnız gezen kadınların daha farklı motivasyonlarla hareket ettikleri ve deneyimlerinin de farklı yansımaları olduğu görülmektedir. Yalnız seyahat etmek isteyen kadınların seyahat olanaklarının tevik edilmesi ancak seyahat sırasında karşılaşılan kısıtların dikkate alınması önemlidir. Yaşanan olumsuz olaylara ilişkin çözüm yolları geliştirilmeli ve eksikliklerin özellikle deneyim boyutunda giderilmesi için çalışılmalıdır. Turizm sektörünün yalnız gezen kadınlara ilişkin bireysel ve toplu seyahatler açısından tesis, olanak, hizmet vb. gibi alanlarda düzenlemeler yapılması sürece katkı sağlayacaktır. Yalnız gezen kadınların, erkekler tarafından cinsel taciz vb. tutum ve davranışlarına maruz kalmaları en önemli seyahat kısıtlaması olarak ortaya çıksa da kadınların tercihlerini ve motivasyonlarını ciddi düzeyde etkilemediği söylenebilir. Ancak bu sınırlılıkların azaltılmasında, toplumsal, kültürel, geleneksel algılar, farkındalık ve cinsiyetçi erkek bakış açısı, taciz vb. gibi sorunlar, konuya bütünsel bir açıdan yaklaşılması gerektiğini göstermektedir.

Çalışma, spesifik olarak Diyarbakır’a il ya da ülke dışından gelerek yalnız seyahat eden kadınlarla sınırlıdır. Daha genel, yaygınlaştırılabilir değerlendirmeler açısından araştırmaların farklı ölçek ve zamanlarda yenilenmesi; yalnız seyahat eden kadınlar üzerine daha fazla çalışma yapılması gerektiği açıktır. Yalnız seyahat eden kadınlar açısından motivasyonların, psikolojik, toplumsal ve

sosyo-kültürel boyutları olduğu öngörülebilir. Bu nedenle bundan sonraki çalışmalarda yalnız seyahat eden kadınların seyahat motivasyonlarıyla ilişkilendirilebilecek çalışmalar yürütülmesi, kuramsal alanı da geliştirecektir.

KAYNAKÇA

- Brown, L. & Osman, H. (2017). The female tourist experience in Egypt as an Islamic destination, *Annals of Tourism Research*, Volume 63, 2-22.
- Çelik, Y. (2008). Diyarbakır Surlarında Hayvan Figürleri. T.C. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Programı Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır.
- Doğan, İ. (2016). Bir İstanbul Hanımefendisinin Bursa Seyahati. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Durak, Ş. (2014). Tarihi Çevrelerde Sürdürülebilir Turizm Planlaması: Diyarbakır Tarihi Sur İçi Bölgesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi.
- Howell, G. (2015). Queen of the Desert: The Extraordinary Life of Gertrude Bell, Pan Macmillan Books, London.
- Jordan, F. & Aitchison, C. (2008). Tourism and the sexualisation of the gaze: solo female tourists' experiences of gendered power, surveillance and embodiment, *Leisure Studies*, 27:3, 329-349, DOI: [10.1080/02614360802125080](https://doi.org/10.1080/02614360802125080).
- Karen E. N. & Bruce P. (2010). A Typology of Solo Independent Women Travellers, *Int. Journal of Tourism Research*, 12, 253–264.
- Myers, L., M. (2010). Women's Independent Travel Experiences in New Zealand.
- Wilson, E., & Harris, C. (2006). Meaningful travel: Women, independent travel and the search for self and meaning. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 54 (2), 161-172.
- Wilson, E., & Little, D.E. (2008). The Solo Female Travel Experience: Exploring the 'Geography of Women's Fear'. *Current Issues in Tourism*, 11(2), 167-186.
- Yıldırım, A. & Simsek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- <http://gezginkadinlar.com/gezgin-kadinlar-kimdir/> (11-09-2021).

EXTENDED ABSTRACT

Looking at historical periods, it is seen that women are in the minority of travel activities. The studies on women's travels have recognized that they faced more constraints in their participation in travel. However, with the changing social and political conditions, women have increasingly started to participate in solo travel. Women have been involved in tourism as a tourist on their own in pursuit of their own pleasure and satisfaction by getting away from their complex identities such as wife, mother, sister, or housewife. Exploring the motivations and experiences of women who travel alone have become important and the research has focused on this issue.

The aim of this study is to examine the motivations and experiences of women who travel alone. The study has focused on the travel motivations and experiences of women who travel alone. In this context, Diyarbakir, which is not only one of the most important and largest cities in the Southeast Anatolia region of Turkey, but also one of the most attractive cultural destinations of tourism, has been chosen as the field research of the study. The province has been also selected due to being as perceived one of the risky places due to some safety problems in Turkey.

In-depth face-to-face interviews were conducted with women who came to Diyarbakır for touristic purposes and traveled alone, and their motivations and experiences were investigated. In this research, data were collected using a semi-structured questionnaire and in-depth interview technique from 27 women traveling alone to Diyarbakır. The raw data were processed using the content analysis method. The main elements of motivation for women traveling alone are; freedom, self-knowledge, self-confidence, and ease of individual travel according to the group travel. Although traveling alone is generally the scene of positive experiences, it has been observed that women have had negative experiences of male harassment in their previous trips. Although concerns are conveyed from family and friends in perceptions about traveling to Diyarbakir, it has been observed that women have quite satisfactory experiences, but on the contrary, they do not experience negativity. The increase in women's tendency to travel alone represents a growing market share for the tourism industry as well but, according to the tourist profiles participating in tourism, it is seen that women traveling alone act with different motivations, and their experiences have different reflections. It is understood that the women have a strong motivation to continue to travel alone despite everything. It is important to encourage women who want to travel alone. Solutions should be developed for the negative events experienced and efforts should be made to eliminate the deficiencies, especially in terms of experience.



YEREL HALKIN KÜLTÜREL MİRASA YÖNELİK FARKINDALIK DÜZEYİ: DİYARBAKIR İLİ ÖRNEĞİ¹

Fatime BAL²
Doç. Dr. S. Emre DİLEK³

Anahtar Kelimeler	Öz
Diyarbakır Farkındalık Kültürel Miras Yerel Halk Turizm	Çalışmanın amacı, Diyarbakır’da bulunan somut ve somut olmayan kültürel miras unsurlarının turizm amaçlı olarak kullanılmasında yerel halkın farkındalık düzeyini belirleyebilmektir. Bu yönüyle de hem turizm paydaşlarına hem de turizm literatürüne katkı sağlayacak olması bakımından önem arz etmektedir. Araştırma evrenini Diyarbakır merkez ilçelerinde yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Bu kapsamda nicel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi aracılığıyla ve yüz yüze anket tekniği ile analizlere dahil edilen toplan 200 veriye ulaşılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Pandemi nedeni ile veri sayısı düşük kalsa da, analizler noktasında istatistiki olarak herhangi bir sorunla karşılaşılmamıştır. Analiz sonuçlarına göre, araştırmaya katılan yerel halkın demografik özellikleri, Diyarbakır’ın turistik öneme sahip tarihsel ve kültürel yapıları, el sanatları, mutfağı, etkinliklerine dair frekans analizi ve ortalamalarına yer verilirken, Anova testi ile yaş, farklı demografik gruplar arasında kültürel miras unsurlarına yönelik bir farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Araştırma bulgularına göre Diyarbakır yerel halkının kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalık düzeylerinin düşük olduğu; yaş, medeni durum ve gelir grupları arasında farklılıklar bulunduğu söylenebilmektedir.
Makale Bilgisi	
Araştırma Makalesi	
Gönderim Tarihi: 03.11.2021 Kabul Tarihi: 26.11.2021 Yayın Tarihi: 08.12.2021	

AWARENESS LEVEL OF RESIDENTS ON CULTURAL HERITAGE: THE CASE OF DİYARBAKIR

Keywords	Abstract
Diyarbakır Awareness Cultural Heritage Local People Tourism	The aim of the study is to determine the awareness level of the local people in the use of tangible and intangible cultural heritage elements in Diyarbakır for tourism purposes. In this respect, it is important in terms of contributing to both tourism stakeholders and tourism literature. The population of the research consists of the local people living in the central districts of Diyarbakır. In this context, quantitative research methods were used. A total of 200 data, which were included in the analysis, were reached through the convenience sampling method and the face-to-face survey technique. The obtained data were analyzed with the SPSS program. Although the number of data remained low due to the pandemic, no statistical problems were encountered in the analysis. According to the results of the analysis, the demographic characteristics of the local people participating in the research, the historical and cultural structures of Diyarbakır with touristic importance, the frequency analysis and averages of the handicrafts, cuisine and activities are included, while the Anova test provides a comparison of age and cultural heritage elements among different demographic groups. checked for difference. According to the research findings, the awareness level of the local people of Diyarbakır towards cultural heritage elements is low; It can be said that there are differences between age, marital status and income groups.
Article Info	
Research Article	
Received: 03.11.2021 Accepted: 26.11.2021 Published: 08.12.2021	

¹ Bu makale aynı başlığı taşıyan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Batman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, fatime_bal@hotmail.com

³ Batman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, s.emre.d@hotmail.com

GİRİŞ

Dünya üzerinde tarihsel süreç boyunca pek çok uygarlık yaşamış ve yaşadığı döneme ait pek çok somut ve somut olmayan kültürel unsuru bir sonraki kuşağa aktararak dünyanın kültürel mirasını zenginleştirmişlerdir. Dolayısıyla günümüzde doğal, arkeolojik, sanatsal, toplumsal olmak üzere pek çok açıdan kültürel zenginliklerle dolu bir geçmişin mirasçıları olarak toplumların küresel ölçekte farkındalık düzeyinin yüksek olması, söz konusu zenginliği koruyarak kullanması ve kendinden sonrakilere de ulaştırabilmesi son derece önemlidir. Günümüzde var olan kültürel zenginlikler sadece ait olduğu dönemi değil, bugünü ve geleceği de kapsayacak simgeler olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda günümüzde bu değerlerin nasıl korunacağı ve kendilerine ait kimlikleriyle gelecek nesillere nasıl aktarılacağı konusu önem taşımaktadır. Dünya mirasını oluşturan değerler, 1965 yılında Varşova’da kurulan Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) tarafından denetlenmektedir (ICOMOS, 2021). Uluslararası merkezi Paris olan ve çeşitli alanlardan 7500’ü aşkın üyesi bulunan ICOMOS, dünya kültürel mirasını doğal afetlerden, savaşlardan korumak adına çalışmalarda bulunan Uluslararası Mavi Kalkan Komitesi’ne (ICBS) de ortaklık etmektedir (Yerel diplomasi, 2021). Türkiye’de ise kültürel miras unsurlarının korunmasına ilişkin düzenlemeler Cumhuriyetin ilanından sonra başlamıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra sosyo-kültürel ve ekonomik yapıda yaşanan hızlı değişim ve dönüşümler beraberinde kültürel miras unsurlarının da korunması konusundaki hassasiyeti ön plana çıkarmıştır. Ancak Cumhuriyetin ilk yıllarında kültürel miras unsurlarına verilen öneme paralel olarak tutarlı politikalar takip edilememiştir (Karakoç ve Utkuluer-Yıldırım, 2020). 1930’lu yıllardan sonra ise özellikle halkın koruma bilincinin artırılması yönünde çeşitli çabalar ortaya konulmuş ve 1973 yılında Cumhuriyetin ilk koruma yasası 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu 1973 yılında çıkarılmıştır (Dağıstan-Özdemir, 2005). İlerleyen dönemde uluslararası gelişmelere paralel olarak, Türkiye de “*Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi*” (1985), Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (1992) gibi çeşitli uluslararası sözleşmelerde taraf olarak yer almaya başlamıştır (Yılmaz, 2006). Ancak taraf olunan tüm uluslararası sözleşmeler, hukuki süreçler ve çıkarılan yasalar, oluşturulan tüm kurallar kültürel miras unsurlarını koruma konusunda yeterli olamamaktadır. Özellikle yerel halkın tüm bu süreçlerde bir paydaş olarak yer alması ve yerel halkın kültürel miras unsurlarının korunmasındaki farkındalık düzeyinin yüksek olması çıkarılan yasaların ve taraf olunan uluslararası sözleşmelerin uygulanabilirliği açısından son derece önemlidir. Nitekim bu çalışmanın amacı da, Diyarbakır yerel halkının sahip olduğu kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalık düzeylerini belirlemek ve kültürel mirasın korunmasına yönelik algının demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmaktır. Bu kapsamda kültürel miras ile ilgili kavramlara yer verilerek, Diyarbakır’daki somut ve somut olmayan kültürel unsurlar belirlenmiş ve yerel halkın kültürel miras unsurları ile olan ilişkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın temel çıkış noktası ise insanın yaşadığı yerde turist olamaması ve dolayısıyla kendi kültürel miras değerlerini tanıyamaması düşüncesidir. Başka bir ifadeyle, “*Diyarbakır halkı kendi kültürel zenginliklerinin ne ölçüde farkındadır?*” sorusu araştırmanın temel problemidir. Diyarbakır özelinde böyle bir çalışmanın yürütülmemiş olması ve genel anlamda ulusal alanyazında kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalık çalışmalarının sayısının az olması bu çalışmanın gerçekleşmesinde etkili olmuştur. Çalışmanın sonuçlarının hem teoride hem de pratikte fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, Diyarbakır’daki karar alıcıların yerel halkın farkındalık düzeyini görerek, buna uygun adımlar atabileceği öngörülmektedir.

1. KÜLTÜREL MİRAS VE TANIMI

Kültürel miras kavramını tanımlayabilmek için kültür ve miras terimlerinin ayrı ayrı etimolojik kökenlerine bakmak gerekmektedir. Kültür terimi Latince ‘cultura’ sözcüğünden gelmektedir. (Gülcan, 2010, s.99-120). Cultura sözcüğünün ise inşa etmek, süslemek, işlemek ve bakmak anlamlarına gelen ‘colere’ fiilden türetildiği ifade edilmektedir (Özlem, 2008). Türk Dil Kurumu’na göre ise eski dilde hars adı verilen günümüzde ise ekin anlamına kültür terimi (TDK, 2021), özetle o topluma ait olan, nesilden nesile aktarılan maddi ve manevi her şey olarak değerlendirilebilir. Coğrafi özellikler, yaşam biçimleri, dil, din gibi pek çok faktör toplumların kültürel özelliklerini farklılaştırmakta ve kültür, toplumdan topluma değişkenlik göstermektedir. Dolayısıyla kültür, insanların farklı inanç ve değerleri, yaşayış ve davranış biçimleri, tavrı ve fikirleri ile sanat eserlerinin ve farklı kültürel ürünlerinin tamamını kapsamaktadır. (Ağaoğlu, 2004). Miras terimini ise,

miras özelliği taşıyan tarihi ve dini yerler, olaylar ve varlıklar oluşturmaktadır. (Doğaner, 2003, s.1-14). Bunun için miras kavramı kültürel geleneğin bir parçası olup, geçmişe yönelik unsurların günümüze kadar varlığını sürdürebilmesiyle ortaya çıkan değerlerin toplamı olarak ifade edilmektedir. (Nuryanti, 1996, s.249-260). Kültür ve miras kavramlarından hareketle kültürel miras ise, zamanla genişleyip tarihi eserler dışında insanı, insana ait unsurları kapsayan bir terim olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Bunun sebebi, kültürün insanın yaşadıklarıyla bütünleşip tarihsel süreç içinde insanla şekillenmesidir. Kültürel miras geçmişten günümüze kadar insan yaşantısının bir birikimi olarak ifade edilebilir. (Meydan Uygur ve Baykan, 2007, s.30-49). Bu bağlamda kültürel miras, insanların inşa ettikleri yapıları, sosyal yaşamları, çevre ile uyum sağlama çabaları gibi bütün yaşanmışlıkları içerisinde barındıran ve günümüze kadar ulaşmayı başarmış somut ve somut olmayan unsurların/değerlerin tamamı olarak özetlenebilir. Kültürel miras, var olduğu dönemde toplum ile bütünleşmektedir. Çünkü toplumdaki sanatsal eylemler, törenler, gündelik faaliyetler gibi unsurların izleri kültürel miras öğeleri tarafından yansıtılmaktadır. Öyle ki toplumsal belleğin önemli bir kısmını ifade eden kültürel miras, toplumun kendisiyle ilişki içindedir. Bu yönüyle kültürel miras geçmiş ile gelecek arasında bir köprü görevi görmektedir. Dolayısıyla kültürel mirasın tarihsel süreç içerisinde toplumların temellerini oluşturduğu ve bu yönüyle toplumsal inşanın gerçekleştirilmesinde etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Nişancı, 2012).

Kültürel miras, mimari yapılar, kale, sur gibi tarihi unsurlarla birlikte gelenek, görenek, dans, dil, tören, müzik gibi unsurları da ele almaktadır. (Silverman ve Ruggles, 2007, s.3-22). Kültürel miras yaşam deneyimi, toplumsal faaliyetler ile elde edilen bilgileri gelecek kuşaklara iletmesi, toplumsal yapının sağlıklı bir şekilde oluşmasında etkili olmaktadır. Kültürel bir unsurun miras olarak kabul görülebilmesi için toplum tarafından sürekliliğinin sağlanması, korunması ve önemsenmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde toplumsal bir kabullenme ve koruma yoluyla söz konusu unsura miras olma hakkı kazandırılabilir. (Yılmaz ve Üçer, 2004, s.43-47). Böylelikle toplumsal kültürünün farkında olan ve o kültürel unsurları miras olarak içselleştiren bireyler kendi kültürüne aidiyet duygusuyla bağlanır ve sosyal yaşamda da kendini güvende hissederek daha rahat bir yaşam sürebilirler. Bu da bireylerin, hem kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalık düzeylerinin yüksek olması, hem de bu doğrultuda koruma-kullanma dengesini gözetmeleri ile paralellik göstermektedir. Bu bağlamda, gerek somut kültürel unsurların (kiliseler, müzeler, arkeolojik kazı alanları, camiler vb.), gerekse somut olmayan kültürel unsurların (SOKÜM) (gelenek, görenek, müzik, maniler, törenler, el sanatları vb.) bütünsel olarak miras değerini bilmek önemlidir. (Gunn ve Var, 2002). Sonuç olarak kültür ve miras birleşiminden oluşan kültürel miras, ortak bir geçmişin çatısı altında, topluluk üyelerini bir araya getiren ve üyelerin birbirleriyle olan bağlarını güçlendirerek geleceğe yönelik adımlar atmasında katkıda bulunan bir kavram olarak açıklanmaktadır. (Aksoy, 2012). Ayrıca kültürel miras, insanlık tarihinden günümüze kadar oluşan toplumun varoluşunun yaratıcı ifadesi olarak da tanımlanmaktadır (Köroğlu ve ark. 2018, s.98-113).

1.1. Yerel Halk-Kültürel Miras İlişkisi ve Turizm

Kültürel miras, bulunduğu dönemin toplumu ile günümüzdeki toplumların, iktisadi ve coğrafi özelliklerini üzerinde taşımaktadır. İnsana ait birçok özelliği taşıyan kültürel unsurlar, insanlarla birlikte oluşmaktadır. Bu bakımdan kültürel miras unsurlarını korumak sadece yönetim birimlere ait olmayıp yerel halkın görev ve sorumluluğuna da bağlıdır. (Levent, 2011, s.115-132). Kültürel mirası korumak için bu unsurların farkında olmak, bilinçli olmak ve kültürel değerler bakımından eserleri korumak son derece önemlidir. Dolayısıyla kültürel miras unsurlarının sürdürülebilirlik felsefesi içerisinde yaşatılmasında yerel halk en önemli paydaş konumundadır. Kültürel mirasın sürdürülebilirliğinin sağlanması için ise, yerel halkın kültürel miras konusundaki farkındalığı belirleyici olmaktadır. Yerel halkın kültürel miras unsurlarıyla alakalı farkındalık düzeylerinin geliştirilmesi noktasında, kültürel miras unsurlarının koruma-kullanma dengesi gözetilerek turizm faaliyetleri içerisinde birer çekim unsuru olarak yer alması da farkındalık düzeyini artırabilir (Yılmaz vd., 2004, s.43-47). Öyle ki turizm yalnızca dinlenme, eğlenme, spor ya da iş seyahatlerini değil, aynı zamanda yeni kültürleri, yeni miras unsurlarını tanıma amacıyla gerçekleştirilen seyahatleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla turizm somut ve somut olmayan kültürel miras unsurlarını birer çekim unsuru kullanırken, aynı zamanda yerel halka ekonomik fayda sağlayarak, yerel halkın farkındalık düzeyine de katkıda bulunabilmektedir. Eğer bir destinasyon kendi özgün/otantik kültürel özelliklerini ve miras unsurlarını

yitirirse turistik çekicilik azalacağından, yerel halk söz konusu özelliklerini ve miras unsurlarını koruma konusunda daha hassas davranacaktır. Böylelikle hem turizmin sürdürülebilirliği, hem de turizme katkı sağlayan miras unsurlarının ve kültürel değerlerin sürdürülebilir kılınması sağlanabilecektir (Zaei ve Zaei, 2013, s.12-21). Öyle ki kültürel zenginliklerin turistik çekiciliğinin artmasında o destinasyon için ne derece önemli olduğu düşünüldüğünde (Vatan ve Zengin, 2015, s.634-650), kültürel miras unsurlarının korunması da yerel halk için son derece önemlidir. Bu nedenle, o destinasyondaki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliği yerel halkın koruma bilinci ile paralellik göstermekte ve yerel halk turizm paydaşları içerisinde öncelikli olmaktadır (Genç ve Şengül, 2015, s.218-237). Özetle, yerel halk ile kültürel miras unsurları arasındaki ilişkinin gücü bir ölçüde turizmin geleceğini de belirlemektedir.

2. DİYARBAKIR’IN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARINA ETKİSİ

Diyarbakır, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin en önemli ve kadim şehirlerinden birisidir. (Tuncer, 2002). İl, Karacadağ’dan Dicle nehrine kadar uzanan bazalt platosunun doğu kesiminde, Dicle vadisinden 160 metre yükseklikte etrafı dağlarla çevrili yatay bir yüzey üzerinde bulunmaktadır (Darkot, 1945; Arslan, 1999; Anonim, 2000). Diyarbakır ilinin güneyinde Mardin tepeleri, kuzeyinde Toros dağları, batısında Karacadağ olup, bir geçiş sahasında yer almaktadır. (Darkot, 1945; Beysanoğlu, 1996). Diyarbakır, güneyinde Mardin, kuzeyinde Elâzığ ve Bingöl, batısında Urfa, Adıyaman ve Malatya, doğusunda ise Siirt ve Muş illeriyle çevrilidir (Beysanoğlu, 1996). Kentin merkez ilçeleri haricinde Bismil, Çermik, Çınar, Çüngüş, Dicle, Eğil, Ergani, Hani, Hazro, Kocaköy, Kulp, Lice ve Silvan olmak üzere 13 ilçesi bulunmaktadır (Göyünç, 1999, s.472). Diyarbakır, yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve az yağışlı olup karasal bir iklime sahiptir. (Akbulut, 1998; Anonim, 2000). Bitki örtüsü bakımından zengin olmayan Diyarbakır ili, hayvancılığa elverişli hububat ekimine ve bahçe ziraatına elverişlidir (Darkot, 1945, s.601). Bu özellikleriyle geçmişten günümüze kadar Diyarbakır ili önemini koruyarak, pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır.

Diyarbakır ili, tarihsel süreç boyunca bazı değişimlerden ötürü “Amida” adıyla anılmıştır. Bu isimle ilgili farklı rivayetler bulunsa da tam olarak nereden geldiği bilinmemektedir (Göyünç, 1999, s.472). Bazı kaynaklarda “Diyarbakır” adı öncelikle Amida, Erzen, Mardin Silvan şehirleriyle Hasankeyf, Atak, Eğil, Çermik, Siirt, Gölcük gibi otuza yakın kaleyi barındıran bölgeyi ifade etmek için kullanıldığı belirtilirken; İslami dönemden sonra Müslüman Arapların Diyarbakır’a yerleşmesiyle birlikte, iki büyük kabilesinden birinin yerleşim alanını nitelendiren diyar-bekr ismi, Osmanlı döneminde, Diyarbakır merkezinin beylerbeyliğini ifade etmek için kullanılmıştır (Göyünç, 1999). Osmanlı’nın son yıllarına kadar daha çok bir bölge adı olarak kullanılan Diyarbakır, Cumhuriyet dönemi ile birlikte il statüsünde kullanılmaya başlanmıştır. (Arslan, 1999). Diyarbakır ili, Karadeniz’i Mezopotamya’ya, Akdeniz’i Basra Körfezi’ne bağlayan ayrıca Bitlis ve Van Gölü Havzası üzerinden Azerbaycan ve İran’a ulaşan yolların birleştiği kavşak noktaları üzerinde yer alarak tarih boyunca, bölgeleri birbirine bağlayan cazibe noktası haline gelmiştir. (Sevim, 1969; Yılmazçelik, 1995). Şehrin doğu kesiminde “Fiskaya” adlı kayalık Diyarbakır’ın ilk yerleşim yeri olarak ifade edilmektedir. (Beysanoğlu, 1996).

Kültürel kimliğiyle dünyanın en önemli kentlerinden biri sayılan Diyarbakır, eski çağın kültürel evrelerini ve tarihin gelişim sürecini bütün safhalarıyla simgelemektedir. Diyarbakır ve çevresi Anadolu ve Mezopotamya arasında çağlar boyunca geçiş noktası olmuştur. (Kubat, 2001; Anonim, 2005). Yapılan kazılarla, insanlık tarihinin ilklerine tanık olmuş Çayönü ve benzeri yerleşim yerlerinden gelen veriler, Diyarbakır ve çevresindeki yaşam izlerinin Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem’ den günümüze kadar sürekliliğini devam ettirdiği ve şehir ilk olarak fiskaya isimli kayalığın üzerinde kurulduğu sanılmaktadır. (Beyoğlu, 1998). Birçok devlet ve yönetimin, toplumun ve dinin kendini yansıtmak ve gücünü göstermek adına inşa edilen yapıtlar Diyarbakır’da bugün hala ayakta kalarak kültürel çeşitlilik ve uygarlık tarihi açısından büyük önem teşkil etmektedir. Diyarbakır ve çevresindeki insanların Paleolitik (Eski Taş Devri) ve Mezolitik (Orta Taş Devri) devirlerde mağaralarda yaşamış olduklarını arkeolojik araştırmalarda tespit edilmiştir. Diyarbakır çevresindeki insanların Mezolitik (Orta Taş Devri) ve Paleolitik (Eski Taş Devri) kültürlerini hala takip ettiklerini araştırmalardan görmek mümkündür. (Bostancı, 1965). Anadolu’nun en eski köy yerleşmelerinden olan Çayönü Tepesi, gelişkin bir köy kültürünü yansımasıyla birlikte zengin buluntularıyla sadece bölgeye özgü olmayıp dünya çapında uygarlık tarihine ışık olmuştur. (Çambel & Braidwood, 1980;

Çambel ve diğerleri 1983; 1985; 1986; 1987; 1988; 1989). Kent uygarlığının temellerinin ilk olarak Çayönü’nde atılarak insanların avcılık toplayıcılıktan, göçebelikten yerleşik köy yaşantısına geçtikleri Neolitik (Yeni Taş Devri) Dönem olarak nitelendirilen yaşam şekli ile birçok ilki bünyesinde barındırmıştır. Ayrıca tarihi M.Ö.11 binlere kadar giden, Bismil ilçesindeki Körtiktepede de bölgenin Çanak Çömleksiz Neolitik (Yeni Taş Devri) Dönemi’ni yansıtmıştır. (Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, 2015).

En erken kuruluş, tarihi bilinmemekle birlikte, şehir merkezinde, Sur içinde yer alan Amida Höyük, Topografik özellikleriyle savunma kolaylığı sağlayan kale işlevli bir yapı görünümündedir. Burası M.Ö. 3000’ler sonrası Hurriler, Asurlular, Hellenler, Selefkoslar, Partlar, Romalılar ve Sasanilerin egemenliği altına girer ve sonrasında İslam kenti kimliği kazanır. Günümüzde de var olan bu yapı, Roma İmparatoru Constantinus tarafından bazı kısımları genişletip onarmasıyla bugün temel olan şeklini almıştır. Yedinci yüzyılın ikinci yarısından itibaren kente egemen olan medeniyetler, Emeviler, Abbasiler, Şeyhoğulları, Hamdaniler, Büveyoğulları, Mervanoğulları, Büyük Selçuklu ve Şam Selçukluları, İnaloğulları, Nisanoğulları, Hasankeyf Artukluları, Mısır ve Şam Eyyubileri, Anadolu Selçukluları, Akkoyunlar ve Osmanlılardır. (DİSKİ, 2021). Diyarbakır kentinde en fazla tarihi eseri olan ve iz bırakan uygarlıklar, Romalılar, Bizanslılar, Abbasiler, Mervaniler, Selçuklular, Artuklular ve Osmanlılardır. Diyarbakır şehri sadece Roma, Bizans gibi uygarlıklarla değilde Pers, Arap, Müslüman ve Türk devletlerinin zengin tarihi ve kültürel değerlerini ifade eden ortak bir kültür mirası olarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. (T.C. Diyarbakır Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Müze Müdürlüğü, 2021).

Diyarbakır’ın 17. ve 18. yüzyılına ait pek bilgi bulunmamaktadır. (Yılmazçelik, 2000, s.233-287). 1869- 1905 yıllarında Diyarbakır, 41.998 nüfus, 393 karye, dört nahiye ve bir şehir olma özelliğine sahiptir. (İzğöer, 1999). Birinci dünya savaşında Kafkas cephesi için önemli bir merkez haline gelen Diyarbakır ili, 1916 yılında Rus işgalinden korunması için Mustafa Kemal Atatürk Diyarbakır’da kolordu komutanı olarak görevlendirilmiştir. (Akbulut, 1998). Cumhuriyet ilanından sonra il, ilçe, nahiye, kasaba, köy halini alan Diyarbakır, bir il haline gelerek cumhuriyet döneminde de önemini korumuştur. (Sarı, 1996). Diyarbakır, bilim ve kültür merkezi olarak daima önemini korumuştur ve birçok sanat ve fikir insanı yetiştirmiştir. Kültür merkezi olan Diyarbakır, orta çağlardan beri bütün kültürel ve ekonomik etkileri de büyük ölçüde beraberinde günümüze taşımıştır. Diyarbakır, Cumhuriyet döneminde de etkisi olan geleneklerine bağlı bir toplum ve kültür yapısı ile varlığını hala sürdürmektedir. (Anonim, 1991, s.335).

Diyarbakır’da büyük arazi sahibi olan ağalar, zengin zümreler, esnaf ve zanaatkârlardan oluşan orta tabakalı işsiz kesimlerin oluşturduğu üç farklı sınıftan söz etmek mümkündür. (Subaşı, 1991, 29-39). Diyarbakır’ın sosyal yapısında hiyerarşik yapılanmanın mimaride farklı planların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bunun yanı sıra Diyarbakır, dini ve etnik yönden kozmopolit bir yapıdadır. Diyarbakır, İslam öncesi dönemde Musevilik ve Hristiyanlık dinlerine mensuptur. (Arslan, 1999; Beysanoğlu, 1999). Hristiyanlık dini İslamiyet’in yayılmasıyla önemi pek koruyamazken günümüzde Hristiyanlık dinine bağlı bir azınlığın olduğunu söylemek mümkündür. Dini inançlarını, ibadethanelerinde yaşayan Hristiyanlar kültürlerini korumuştur ve kendi içerisinde Gregoryenler, Ortodokslar, Melkitler, Ortodoks Süryaniler ve Nasturiler şeklinde mezheplere ayrılmıştır. Bu durum, Diyarbakır’ın kültürel ve dinsel çeşitliliğinin olduğunu göstermektedir. (Beysanoğlu, 2003). Diyarbakır çevresine egemen olan Süryani kültürü, İslam öncesi dönemde Silvan ve Eğil’in merkezi durumundaydı. (Arslan, 1999, s.81). Ancak günümüzde Süryanilerin sayısı azalmış, ilçe ve köylerde ise Süryani kesimden çok fazla kimsenin kalmadığı söylenmektedir (Beysanoğlu, 1999, s.362). Bir diğer din olan Yahudilik dini ise eski çağlardan beri Diyarbakır ilinde varlığını sürdürmüştür (Bali, 1999, s.368). Ayrıca İslam öncesi din ve mezheplerin de varlığını hala devam ettirdiği bilinmektedir. Bunlar arasında Kiptilik, Keldanilik, Süryanilik, Katolik, Nasturilik, Ortodoksluk, Şemsilik, Protestanlık (Yılmazçelik, 1999; Tuncer, 1999) ve yezidilik inançları yer almaktadır (Beysanoğlu, 1999, s.391-400). Özetle Diyarbakır, Türk, Kürt, Arap, Acem, Ermeni, Süryani, Rum gibi etnik grupları barından zengin bir çeşitliliği temsil ederek hem kent yapısı bakımından hem de kırsal kesim bakımından heterojen bir yapı olma özelliği taşımaktadır. (Bruinessen, Martin- Boeschoten, Hendrik, aktaran: Güney, 2003).

Diyarbakır ili, hububat depolama, dağıtım ve diğer ticari faaliyetleri ile tarımsal ve ticari açıdan Mezopotamya'nın geçmişten günümüze ne denli gelişmiş olduğunu göstermektedir. (Arslan, 1999, s.81). Diyarbakır geçmişte, ticaret yolları güzergâhından geçen kervanların yanı sıra doğudan Van'ın güneyine doğru Osmanlı topraklarına ulaşan bütün kervanların gümrük vergilerini ödemek zorunda oldukları, gümrük merkezi olma özelliği de taşımaktadır. (Acun, 2001, s.202). Ayrıca uluslararası transit ticaret dışında, bölgeler arası yapılan ticaret gelirlerinin, ekonomiye olan katkısı da büyüktür. (Acun, 2001, s.202). Söz konusu tarım ve ticari faaliyetler ile birlikte Diyarbakır, farklı kültürlerle ev sahipliği yapmıştır. Kentteki farklı yaşam biçimleri yerleşim düzenine de etki etmiştir. Örneğin, eski çağlara ait yaşam izlerini siyah bazalt taşlarından yapılmış sur evlerinden anlamak mümkündür.

Diyarbakır, medeniyetlerin tarihi, sanatsal ve kültürel değerlere sahip birçok eseri bünyesinde barındırmaktadır. Bu eserlerin birçoğu günümüzde hala varlığını korumaktadır. Somut ve somut olmayan pek çok kültürel miras unsuruna sahip olan Diyarbakır, geçmişten günümüze kadim bir kent niteliği taşımaktadır. Diyarbakır kalesi ve surlar, Diyarbakır evleri, köprüler, hanlar, mağaralar, antik yerleşimler ve hamamlar gibi somut unsurlar ile el sanatları, mutfak kültürü, edebiyat, geleneksel festivaller, dengbejlilik gibi somut olmayan çok çeşitli kültürel miras unsurları varlığını korumaktadır. Diyarbakır'ın günümüzde hala önemini koruyan somut kültürel miras unsurları arasında, Diyarbakır Surları, Hevsel Bahçeleri, On Gözlü Köprü (Dicle köprüsü), Diyarbakır Hz. Süleyman Camii, Diyarbakır Ulu Cami, Dört Ayaklı Minare (Şeyh Mutahhar), Hasan Paşa Hanı, Sülüklü Han, Hüsrev Paşa Hanı, Mesudiye Medresesi, Ziya Gökalp Müzesi, Cahit Sıtkı Tarancı Müze Evi, Meryem Ana Süryani Kadim Kilisesi, Saint George (Kara Papaz) Kilisesi ilk akla gelenler arasındadır. Bununla birlikte, somut olmayan kültürel miras unsurları arasında maden işçiliği ve el sanatları son derece önemli bir yere sahiptir. Çinicilik, demircilik, tunç işleme, bakırcılık, dokumacılık, süslemecilik, ipekçilik, hattatlık, kuyumculuk gibi çeşitlilik gösteren işleme ve el sanatları Diyarbakır 'ın tarihsel süreç içerisindeki kültürel zenginliğini göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca Diyarbakır'ın köklü bir geçmişe sahip olan kültürel zenginliğini, mutfak kültüründe de görmek mümkündür. Yemeklerde genellikle et ürünlerinin tüketildiğini söylemek mümkündür. (Şengül, Çakır ve Çakır, 2015, s.140-151). Meftune, pıçık, duvaklı pilav, nardanaşı gibi çok sayıda yöresel yemeğe sahip olan Diyarbakır, aynı zamanda düzenlenen geleneksel etkinliklere de sahiptir. Bu etkinlikler arasında Orhan Asena Yerli Oyunlar etkinliği, Karpuz Festivali, Murat Şenliği, Sera Gülane, Nevruz kutlaması gibi çok çeşitli etkinlikler yer almaktadır.

3. YÖNTEM

Bu araştırmanın evrenini Diyarbakır'daki yerel halk oluşturmaktadır. Diyarbakır'ın uygulama alanı olarak seçilmesinin nedeni UNESCO Dünya Miras Geçici Listesinde yer alan kültürel miras unsurlarına sahip olması, önemli bir coğrafya üzerinde yer alıyor olması ve Osmanlı, Bizans, Roma dönemlerine ait kültürel zenginlikleri bünyesinde barındırıyor olmasıdır. Veriler, Mayıs-Kasım 2019'da yedi aylık bir süreç içerisinde 28 Kasım 2019 yılında Diyarbakır merkezinde kolayda örnekleme yöntemi ile yerel halkla yüz yüze görüşülerek anket formu aracılığıyla elde edilmiştir. Veri toplama sürecinin uzamasında pandemi dönemi etkili olmuştur. Pandemi döneminin de etkisiyle analizlerde kullanılabilecek toplam 200 veriye ulaşılmıştır. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Diyarbakır'ın turistik öneme sahip tarihsel ve kültürel yapılarına, el sanatlarına, mutfaklarına ve festivallerine yer verilmiştir. Diyarbakır'ın kültürel miras farkındalığına dair ölçeğe 5'li Likert ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçekler A ve B Grubundan oluşmaktadır. Her iki grup içinde 5'li likert ölçeğinin uygulandığını bunlar A grubu için; “hiç bilmiyorum”, “çok az biliyorum”, “biraz biliyorum”, “iyi biliyorum”, “çok iyi biliyorum” olarak derecelendirilirken; B grubu ise, “hiç gitmedim”, “nadiren giderim”, “bazen giderim”, “sık sık giderim”, “her zaman giderim” şeklinde derecelendirilerek kültürel miras unsurlarına göre ifade edilmiştir. Kısaca, A grubu “bilip-bilmeme”, B grubu ise “gidip-gitmeme/Yeme-yememe/Satın alıp-almama/ Katılım gösterip-göstermeme” şeklinde ele alınmıştır. İkinci bölümde, iki uçlu ifade kullanılmış olup, yerel halkın düşüncelerine yakın olan rakamı yuvarlak içine alarak cevaplamaları istenmiştir. Bu bölümde toplam 20 ifade yer almaktadır. Bunlardan ilk 5 ifade yerel halkın kültürel mirasın gerekli olup olmadığı, önemli olup olmadığı, faydalı olup olmadığı, olumlu olup olmadığı ve heyecan verici olup olmadığı ile alakalı 1'den 5'e kadar rakamlar verilerek derecelendirmesi istenmiştir. Diğer 14 ifade ise, yerel halk ve yerel çevrelerin

kültürel miras unsurları ile alakalı görüşlerini kesinlikle katılmıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde 5'li Likert derecelendirilmesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise ankete katılan yerel halkın demografik (cinsiyet, yaş, medeni durum, memleket, ikamet süresi, yaşama süresi, aylık gelir) özelliklerine dair 7 soru yer almaktadır. Söz konusu ölçek, Karaca-Yılmaz, Şahbudak, Akkuş ve Işkın (2017) tarafından geliştirilen “Kültürel Miras Farkındalığı” ölçeğinin Diyarbakır iline uyarlanmasıyla oluşturulmuştur.

4. BULGULAR

4.1. Araştırmaya Katılan Yerel Halka İlişkin Demografik Bulgular

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgulara bakıldığında katılımcıların cinsiyet dağılımları hemen hemen yarı yarıyadır. Katılımcıların %49,5'i kadın, %50,2'si erkeklerden oluşmaktadır. Yerel halkın yaş dağılımına bakıldığında 18-24 yaş aralığı % 33, 25-34 yaş aralığı % 35, 35-44 yaş aralığı % 17,5, 45-54 yaş aralığı % 9 ve 55 ve üzeri yaş aralığı % 5,5 olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların medeni durumuna bakıldığında ise çoğunluğunun (% 61,5) bekar olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular detaylı olarak Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	Sayı (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	99	49,5
Erkek	101	50,5
Yaş	N	%
18-24	66	33,0
25-34	70	35,0
35-44	35	17,5
45-54	18	9,0
55 ve üzeri	11	5,5
Medeni Durum	N	%
Evli	77	38,5
Bekar	123	61,5
Memleket	N	%
Diyarbakır	200	100,0
İkamet Ettiği Yer	N	%
Diyarbakır merkez	177	88,5
Diyarbakır ilçe	22	11,0
Diyarbakır dışı	1	,5
Kaç Yıldır Diyarbakır'da Yaşıyorsunuz?	N	%
1 yıl veya daha az	1	,5
2-4 yıl	7	3,5
5-7 yıl	2	1,0
8-10 yıl	5	2,5
11 veya daha fazla yıl	185	92,5
Aylık gelir	N	%
600 TL veya daha az	70	35,0
601-1000 TL	15	7,5
1001-1400 TL	18	9,0
1401-1800 TL	10	5,0
1801 veya üzeri TL	87	43,5

4.2. Katılımcıların Tarihi Yapılar, Mutfak Kültürü, El Sanatları ve Festivallere İlişkin Cevapları (A GRUBU)

Diyarbakır'da turistik öneme sahip tarihsel ve kültürel yapılara ilişkin verilen cevaplara bakıldığında, katılımcıların Diyarbakır surlarını %43 ile; Asur Kalesini %28 ile; Hevsel bahçelerini ise %38,5 ile iyi bildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu oranların bu üç kültürel miras unsuru içinde düşük olduğu sonucuna varılabilir. Diğer unsurlara ilişkin yüzdeler Tablo 2'de detaylandırılmaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Tarihi Yapılara İlişkin Bilip-Bilmeme Oranları (A Grubu)

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
Değerler	Hiç bilmiyorum	Çok az biliyorum	Biraz biliyorum	İyi biliyorum	Çok iyi biliyorum	Ortalama	Standart Sapma
Hasan Paşa Hanı	1,0	1,5	11,5	32,5	53,5	4,3600	,82083
Diyarbakır Hz. Süleyman Cami	,5	1,5	16,0	29,5	52,5	4,3200	,83130
Diyarbakır Ulu Cami	1,0	2,5	14,0	32,5	50,0	4,2800	,86912
Dicle Köprüsü (On Gözlü Köprü)	1,0	3,5	15,0	30,0	50,5	4,2550	,90780
Sütlüklü Han	1,5	6,0	13,0	32,0	47,5	4,1800	,97589
Diyarbakır Surları	-	4,0	15,0	43,0	38,0	4,1500	,81906
Şeyh Mutahhar (Dört Ayaklı Minare)	3,5	3,0	15,5	33,5	44,5	4,1250	1,01217
Hevsel Bahçeleri	,5	7,5	19,5	38,5	34,0	3,9800	,94022
Kervansaray	3,5	6,0	21,0	34,5	35,0	3,9150	1,05515
Cahit Sıtkı Tarancı Müze Evi	4,5	8,0	16,5	37,0	34,0	3,8800	1,10531
Meryem Ana Süryani Kadim Kilisesi	5,5	10,0	20,0	31,0	33,5	3,7700	1,17644
Diyarbakır Arkeoloji Müzesi	7,5	9,5	17,0	34,5	31,5	3,7300	1,21428
Ziya Gökalp Müzesi	6,5	11,5	19,0	36,5	26,5	3,6500	1,17661
Deliller Hanı (Hüsrev Paşa Hanı)	12,5	10,0	18,5	28,5	30,5	3,5450	1,34798
Saint Georgi (Kara Papaz) Kilisesi	15,5	11,0	16,5	29,5	27,5	3,4250	1,39791
Diyarbakır Kurşunlu Cami	9,0	17,0	26,0	22,5	25,5	3,3850	1,27865
Asur Kalesi	14,0	14,0	19,0	28,0	25,0	3,3600	1,36371
Diyarbakır Malabadi Köprüsü	12,0	19,5	28,0	18,0	22,5	3,1950	1,31362

Çay Önü Buluntuları	17,0	21,5	30,0	14,5	17,0	2,9300	1,31290
İç Kale Çeşmesi	28,0	25,0	25,0	10,5	11,5	2,5250	1,31071
Ali Paşa Hamamı	27,5	27,0	23,0	13,0	9,5	2,5000	1,27992
Zinciriye (Sincariye) Medresesi	34,0	21,0	22,0	13,5	9,5	2,4350	1,33216
Melek Ahmet Paşa Hamamı	30,5	25,5	23,5	13,0	7,5	2,4150	1,25325
Haburman Köprüsü	34,0	24,5	21,0	11,0	9,5	2,3750	1,30879
Mesudiyye Medresesi	36,0	20,5	25,0	11,0	7,5	2,3350	1,27314
Zinciriye Medresesi Çeşmesi	37,0	22,0	22,5	10,5	8,0	2,3050	1,28461
Muslihüddin Lari Medresesi	38,5	21,5	21,0	11,5	7,5	2,2800	1,28837
Hüsreviye Medresesi	39,5	19,5	21,5	13,0	6,5	2,2750	1,28359
Latifiye Medresesi	40,5	21,5	19,5	11,5	7,0	2,2300	1,28270
Hatun Çeşmesi	41,0	22,5	20,0	9,5	7,0	2,1900	1,26169

Tablo 3’te ise katılımcıların Diyarbakır el sanatlarına yönelik verdikleri cevapların yüzdeleri yer almaktadır. Yine söz konusu tabloda kuyumculuk, bakırcılık gibi önemli el sanatlarına ilişkin katılımcıların ortalama bir bilgi düzeyine sahip olduğunu söylenebilir.

Tablo 3: Katılımcıların El Sanatlarına İlişkin Bilip-Bilmeme Oranları (A Grubu)

Değerler	1	2	3	4	5	6	7
Diyarbakır El Sanatları	Hiç bilmiyorum	Çok az biliyorum	Biraz biliyorum	İyi biliyorum	Çok iyi biliyorum	Ortalama	Standart Sapma
Kuyumculuk	7,5	15,5	24,0	31,5	21,5	3,4400	1,20151
Bakırcılık	8,0	17,0	26,0	28,5	20,5	3,3650	1,21207
El Dokuma Halıcılık	28,5	25,5	20,5	14,0	11,5	2,5450	1,34051
İpekçilik	26,0	29,0	24,0	12,5	8,5	2,4850	1,23994
İpek Böcekçiliği	32,5	28,5	19,5	11,5	8,0	2,3400	1,26189
Keçecilik	33,5	29,0	20,5	8,5	8,5	2,2950	1,25132
Dokumacılık	29,0	28,5	21,0	13,5	8,0	2,4300	1,25818

Bir diğer tabloda ise katılımcıların Diyarbakır’ın mutfak kültürüne ilişkin verdikleri cevapların frekans analizi yer almaktadır. Bu kısımda, özellikle meftune ve mahlepli Diyarbakır çöğünün iyi bilindiği anlaşılmaktadır. Diğer yemeklerde ise bu oran düşük kalmıştır. Detaylı bilgiler tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4: Katılımcıların Mutfak Kültürüne İlişkin Bilip-Bilmeme Oranları (A Grubu)

Değerler	1	2	3	4	5	6	7
Diyarbakır Mutfağı	Hiç bilmiyorum	Çok az biliyorum	Biraz biliyorum	İyi biliyorum	Çok iyi biliyorum	Ortalama	Standart Sapma
Meftune	6,0	3,5	6,0	28,5	56,0	4,2500	1,11522
Mahlepli Diyarbakır Çöğü	9,0	4,5	5,5	25,5	55,5	4,1400	1,26029

Duvaklı Pilav	18,0	14,0	17,5	24,0	26,5	3,2700	1,44831
Pıçık	27,5	16,5	16,0	21,5	18,5	2,8700	1,48801
Nardanaşı	34,0	17,0	14,0	20,0	15,0	2,6500	1,48949

Bir diğer frekans analizi de Diyarbakır’da düzenlenen etkinliklere yönelik gerçekleştirilmiştir. Karpuz festivalinin bilinme oranının ortalamasının aşağısında kalması dikkat çekici bir sonuç olarak görülmektedir. Tablo 5’te diğer etkinliklere yönelik detaylar verilmektedir.

Tablo 5: Katılımcıların Düzenlenen Etkinliklere İlişkin Bilip-Bilmeme Oranları (A Grubu)

Değerler	1	2	3	4	5	6	7
Diyarbakır’daki Etkinlikler	Hiç bilmiyorum	Çok az biliyorum	Biraz biliyorum	İyi biliyorum	Çok iyi biliyorum	Ortalama	Standart Sapma
Nevruz Kutlaması	6,5	3,5	7,0	28,5	54,5	4,2100	1,14123
Karpuz Festivali	25,5	18,0	26,5	18,5	11,5	2,7250	1,33352
Orhan Asena Yerli Oyunlar Festivali	28,0	24,0	24,0	15,0	9,0	2,5300	1,28740
Sera Gülane	40,0	21,5	19,5	12,5	6,5	2,2400	1,27693
Murat Şenliği	43,5	21,0	20,0	9,5	6,0	2,1350	1,24278

4.3 Katılımcıların Tarihi Yapılar, Mutfak Kültürü, El Sanatları ve Festivallere İlişkin Cevapları (B GRUBU)

Katılımcıların Diyarbakır’daki turistik öneme sahip tarihsel ve kültürel yapılara dair cevaplarına bakıldığında, Diyarbakır surlarına bakıldığında %44,5 ile bazen gittiği; Asur Kalesi’ne % 34,5 ile nadiren gittiği; Hevsel Bahçeleri ’ne ise % 4,5 ile hiç gitmediği anlaşılmaktadır. Diğer kültürel miras alanlarına gidip-gitmeme oranları detaylı olarak Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Tarihi Yapılara İlişkin Gidip-Gitmeme Oranları (B Grubu)

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
Değerler	Hiç gitmedim	Nadiren giderim	Bazen giderim	Sık sık giderim	Her zaman giderim	Ortalama	Standart Sapma
Hasan Paşa Hanı	2,0	23,0	36,0	19,0	20,0	3,3200	1,09710
Diyarbakır Hz. Süleyman Cami	2,0	23,0	39,0	18,0	18,0	3,2700	1,06902
Diyarbakır Ulu Cami	3,0	25,0	34,0	20,5	17,5	3,2450	1,10503
Sülüklü Han	2,5	28,5	34,0	18,5	16,5	3,1800	1,09710
Dicle Köprüsü (On Gözlü Köprü)	3,5	28,0	34,5	18,5	15,5	3,1450	1,10001
Diyarbakır Surları	1,0	24,5	44,5	20,5	9,5	3,1300	,92595
Şeyh Mutahhar (Dört Ayaklı Minare)	3,5	30,0	36,0	17,5	13,0	3,0650	1,06605
Hevsel Bahçeleri	4,5	30,5	41,0	16,0	8,0	2,9250	,98193
Cahit Sıtkı Tarancı Müze Evi	8,0	34,5	36,0	10,0	11,5	2,8250	1,09562

Kervansaray	7,5	36,0	36,0	11,0	9,5	2,7900	1,05426
Meryem Ana Süryani Kadim Kilisesi	6,5	49,5	22,0	10,5	11,5	2,7100	1,11450
Diyarbakır Arkeoloji Müzesi	12,5	35,0	32,5	10,0	10,0	2,7000	1,12531
Ziya Gökalp Müzesi	10,0	38,5	34,5	7,5	9,5	2,6800	1,06926
Deliller Hanı (Hüsrev Paşa Hanı)	19,5	30,0	30,0	11,5	9,0	2,6050	1,18575
Asur Kalesi	20,5	34,5	29,5	11,5	4,5	2,4600	1,07432
Saint Georgi (Kara Papaz) Kilisesi	18,0	46,0	18,5	9,0	8,5	2,4400	1,14145
Diyarbakır Kurşunlu Cami	23,0	38,5	23,5	8,0	7,0	2,3750	1,13172
Diyarbakır Malabadi Köprüsü	29,0	42,0	17,5	7,5	4,0	2,1550	1,05191
Çay Önü Buluntuları	40,0	37,5	13,5	4,5	4,5	1,9600	1,06020
İç Kale Çeşmesi	42,0	37,5	13,5	2,5	4,5	1,9000	1,02727
Haburman Köprüsü	49,0	37,5	8,0	3,5	1,5	1,8050	1,67961
Zinciriye (Sincariye) Medresesi	47,0	36,0	12,0	1,5	3,5	1,7850	,96093
Ali Paşa Hamamı	49,5	33,5	11,5	1,5	4,0	1,7700	,99096
Melek Ahmet Paşa Hamamı	48,0	36,0	11,0	1,0	4,0	1,7700	,97047
Zinciriye Medresesi Çeşmesi	49,5	35,0	9,0	3,0	3,5	1,7600	,98348
Mesudiyye Medresesi	52,0	32,5	10,5	2,0	3,0	1,7150	,94777
Muslihüddin Lari Medresesi	53,0	32,5	9,5	1,0	4,0	1,7050	,97092
Hatun Çeşmesi	53,5	32,5	8,5	2,0	3,5	1,6950	,96260
Hüsreviye Medresesi	54,0	31,5	10,5	1,0	3,0	1,6750	,92393
Latifiye Medresesi	56,0	31,5	8,5	1,0	3,0	1,6350	,90879

Tablo 7’de ise Diyarbakır’ın ele sanatlarına ilişkin katılımcıların satın alma durumları verilmektedir. Tablodan da anlaşılabacağı gibi, el sanatlarını satın alma davranışı ortalamanın altındadır.

Tablo 7: Katılımcıların El Sanatlarına İlişkin Alıp-Almama Oranları (B Grubu)

Değerler	1	2	3	4	5	6	7
Diyarbakır El Sanatları	Hiç satın almadım	Nadiren alırım	Bazen alırım	Sık sık alırım	Her zaman alırım	Ortalama	Standart Sapma

Kuyumculuk	14,5	52,5	22,0	6,5	4,5	2,3400	,95864
Bakırcılık	22,5	47,5	19,5	5,5	5,0	2,2300	1,02094
El Dokuması Halıcılık	53,5	33,0	9,0	3,0	1,5	1,6600	,87649
Dokumacılık	55,5	34,5	8,0	1,5	,5	1,5700	,74692
İpekçilik	54,5	37,5	7,0	1,0	-	1,5450	,67099
Keçecilik	60,5	31,0	6,0	2,0	,5	1,5100	,74341
İpek Böcekçiliği	60,0	32,5	6,0	1,0	,5	1,4950	,70174

Mutfak kültürüne ilişkin frekans analizinin yer aldığı tablo 8’de ise mahlepli Diyarbakır çöreğinin ve meftunenin daha çok tüketildiği görülmektedir. Bu durum her iki yemeğin bilinirlik düzeyi ile paralellik göstermektedir. Her iki yemek de hem en çok bilinen hem de en çok tüketilen yemekler olarak dikkat çekmektedir.

Tablo 8: Katılımcıların Mutfak Kültürüne İlişkin Yeme-Yememe Oranları (B Grubu)

Değerler	1	2	3	4	5	6	7
Diyarbakır Mutfağı	Hiç yemedim	Nadiren yerim	Bazen yerim	Sık sık yerim	Her zaman yerim	Ortalama	Standart Sapma
Mahlepli Diyarbakır Çöreği	10,5	17,0	26,0	18,5	28,0	3,3650	1,33065
Meftune	8,5	17,5	30,5	20,5	23,0	3,3200	1,24311
Duvaklı Pilav	28,0	29,0	26,5	9,0	7,5	2,3900	1,19795
Pıçık	39,0	33,0	18,0	5,5	4,5	2,0350	1,09534
Nardanaşı	46,5	29,0	17,0	3,0	4,5	1,9000	1,07507

Tablo 9, Diyarbakır’da düzenlenen etkinliklere katılım oranlarını göstermektedir. En çok katılım gösterilen etkinlik Nevruz kutlamaları olurken (% 42), diğer etkinliklere katılım oranı son derece düşük kalmaktadır.

Tablo 9: Katılımcıların Etkinliklere İlişkin Katılım Oranları (B Grubu)

Değerler	1	2	3	4	5	6	7
Diyarbakır’daki Etkinlikler	Hiç izlemedim	Nadiren izlerim	Bazen izlerim	Sık sık izlerim	Her zaman izlerim	Ortalama	Standart Sapma
Nevruz Kutlaması	12,0	18,0	28,0	13,0	29,0	3,2900	1,36941
Karpuz Festivali	43,5	36,5	14,5	1,0	4,5	1,8650	1,00590
Orhan Asena Yerli Oyunlar Festivali	47,5	34,0	12,5	2,5	3,5	1,8050	,99090
Sera Gülane	55,0	31,5	8,5	1,0	4,0	1,6750	,96646
Murat Şenliği	59,5	28,0	8,0	1,0	3,5	1,6100	,93931

Genel olarak bakıldığında, Diyarbakır’ın tarihi yapıları, mutfak kültürü, el sanatları ve etkinlikler konusunda hem A grubu olarak ifade edilen “bilip-bilmeme” oranlarının, hem de B grubu olarak adlandırılan “gidip-gitmeme/yeme-yememe/satın alıp-almama/izleme-izlememe” oranlarının bazı kültürel miras unsurları dışında ortalamasının aşağısında kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durum, katılımcıların somut ve somut olmayan kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalık düzeylerini değerlendirme noktasında fikir verebilmektedir. Frekans analizinde ortaya çıkan sonuçlar, yerel halkın Diyarbakır’ın kültürel mirası konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı ve bu nedenle kültürel miras unsurlarını deneyimleme konusunda da istenilen düzeyde olmadığı sonucunu destekler niteliktedir.

4.3 Güvenirlilik Analizi, Ortalama ve Standart Sapma Tablosu

Tablo 10’da katılımcılara kültürel mirasın korunmasına yönelik 20 ifade yöneltilmiştir. 20 ifadede 14’ü baz alınarak güvenilirlik analizi yapılmıştır. Bunun nedeni ise diğer 6 ifadenin 5 Likert tipinde olmayışı ve ölçekten bağımsız oluşudur. Söz konusu 6 ifade genel değerlendirmeye yöneliktir. Güvenirlik analizinde elde edilen sonuçlara göre ölçeğin cronbach’s alpha katsayısı .743, ortalaması 47, 7750, Varyans değeri 59,602 ve standart sapması 7, 72026 olarak ortaya çıkmıştır. Cronbach alfa güvenilirlik sayısal değeri ilgili yazında $0 < R^2 < 0.40$ ise güvenilir değil, $0.40 < R^2 < 0.60$ ise düşük güvenilirlikte, $0.60 < R^2 < 0.80$ ise oldukça güvenilir, $0.80 < R^2 < 1.00$ ise yüksek güvenilirlik şeklinde ifade edilip elde edilen veriler sonucunda cronbach’s alpha katsayısının .743 çıkması ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. (Reha, 2013, s. 848).

Tablo 10: Güvenilirlik İstatistikleri ve Ölçek İstatistikleri

Cronbach's Alpha	Standartlaştırılmış maddelere dayalı Cronbach's Alpha	Sayı		Ortalama	Varyans	Standart Sapma	Sayı
,743	,745	14		47,7750	59,602	7,72026	14

Söz konusu 14 ifadeye yönelik katılımcıların verdikleri cevapların ortalama, yüzde ve standart sapma oranları tablo 11’de verilmektedir. “Bundan sonraki süreçte kültürel mirası korumak için çaba göstereceğim” ifadesinin ortalamasına bakıldığında 4,48 ile en yüksek ortalamaya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu oran çalışmanın amacı ile paralellik göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Tablo 11: Katılımcıların İfadelere Verdikleri Cevapların Ortalama, Yüzde ve Standart Sapma Oranları

İfadeler	N	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Standart Sapma
Bundan sonraki süreçte kültürel mirası korumak için çaba göstereceğim.	200	2,0	2,5	9,0	18,0	68,5	4,4850	,90769
Diyarbakır’ da yaşamaktan memnunum.	200	2,5	3,5	7,5	18,5	68,0	4,4600	,95549
Diyarbakır, yaşamayı düşündüğüm ilk 5 şehir içerisinde.	200	4,5	2,0	8,5	16,5	68,5	4,4250	1,03012
Diyarbakır, bir şehirden beklentilerim karşılıyor.	200	3,0	5,0	14,0	22,0	56,0	4,2300	1,05958
Kültürel mirası koruyabileceğime dair kendime güvenim var.	200	4,0	1,0	11,0	17,0	67,0	4,4200	1,00431
Bundan sonraki süreçte kültürel mirası korumaya çalışacağım.	200	2,5	2,5	12,0	17,5	65,5	4,4100	,96777
Çevremdeki insanlar, kültürel değerleri korumam gerektiğini düşünür.	200	5,5	9,5	30,5	17,5	37,5	3,7200	1,216114
Yakınlarım benden kültürel mirası korumamı bekler	200	7,0	14,5	30,0	15,5	33,0	3,5300	1,27563
Çevremdeki insanlar, kültürel mirası korumam için beni teşvik eder.	200	10,0	18,0	33,5	15,5	23,0	3,2350	1,26800
Kültürel mirası koruma kararı benim kontrolüm dışındadır.	200	14,5	27,0	32,5	8,5	17,5	3,1250	1,27574
Kültürel mirası tamamen korumak bana bağlıdır.	200	19,0	31,5	26,5	6,0	17,0	2,7050	1,31782
Çevremdeki insanlar, kültürel mirası korumaz.	200	50,0	15,5	14,0	7,5	13,0	2,1800	1,44501
Kültürel mirası koruma konusunda	200	65,0	10,0	11,0	5,5	8,5	1,8250	1,31263

toplumsal baskı hissediyorum.								
Bundan sonraki süreçte kültürel mirası korumayı düşünmüyorum	200	88,0	3,5	4,0	2,0	2,5	1,2750	,83839

4.4. Faktör Analizi Sonuçları

Toplam 20 ifadeden oluşan ikinci ölçekte 14 ifade kültürel miras unsurlarını korumaya ilişkin olup, “1: Kesinlikle Katılmıyorum”dan “5: Kesinlikle Katılıyorum”a uzanan 5’li Likert ölçeği şeklinde tasarlanmıştır. Söz konusu ifadelerle yönelik olarak gerçekleştirilen faktör analizinde, “dışsal farkındalık”, “İçsel Farkındalık”, “toplumsal çevre” ve “yaşam memnuniyeti” olarak adlandırılan dört boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu dört boyutlu yapı ise varyansın %69’unu açıklamaktadır. Bununla birlikte, yapılan faktör analizinde (14 madde için) Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği %81; Bartlett küresellik test değeri 1299,072 olarak hesaplanmıştır ve istatistiki olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır (Bkz. Tablo 12).

Tablo 12: KMO Örneklem Yeterlilik ve Bartlett Küresellik Testi

KMO ve Bartlett ‘in Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçümü.		,811
Bartlett ‘in Küresellik Testi	Yaklaşık. Ki-Kare	1299,072
	Df	78
	Sig.	,000

KMO ve Bartlett Testleri neticesinde Tablo 12’ de görüldüğü gibi ölçeğin faktör analizi için uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Sonrasında gerçekleştirilen faktör analizi sonuçlarına göre dörtlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan ilk boyut “Dışsal Farkındalık” boyutudur. Bu boyut altında toplam üç ifade yer almış olup, faktör yükleri incelendiğinde en yüksek faktör yüküne sahip ifadenin “Yakınlarım benden kültürel mirası korumamı bekler” ifadesi olduğu anlaşılmaktadır (0,923). “İçsel Farkındalık” boyutunda ise “Bundan sonraki süreçte kültürel mirası korumak için çaba göstereceğim” (0,841) ifadesi en fazla yük değerine sahip ifade olurken, diğer boyutlarda sırasıyla toplumsal çevre boyutunda “Kültürel mirası koruma kararı benim kontrolüm dışındadır” ifadesi 0,782 ve yaşam memnuniyeti boyutunda “Diyarbakır, bir şehirden beklentilerimi karşılıyor” ifadesi 0,773 faktör yükü değerleri ile sıralanmaktadır (Bkz. Tablo 13).

Tablo 13: Faktör Analizi Sonuçları

Boyutlar ve İfadeler	Eş Kökenlik	Yük	Öz değer	Varyans (%)	Ortalama	Güvenirlilik
Dışsal Farkındalık						
Yakınlarım benden kültürel mirası korumamı bekler.	,831	,923	3,122	22,3	3,49	,920
Çevremdeki insanlar, kültürel değerleri korumam gerektiğini düşünür.	,875	,902				
Çevremdeki insanlar, kültürel mirası korumam için beni teşvik eder.	,823	,895				
İçsel Farkındalık						
Bundan sonraki süreçte kültürel mirası korumak için çaba göstereceğim.	,734	,841	4,223	30,1	3,46	,621
Bundan sonraki süreçte kültürel mirası korumaya çalışacağım.	,680	,791				
Kültürel mirası	,670	,752				

koruyabileceğime dair kendime güvenim var.						
Bundan sonraki süreçte kültürel mirası korumayı düşünüyorum.	,400	,492				
Kültürel mirası korumak tamamen bana bağlıdır.	,273	,416				
Toplumsal Çevre						
Kültürel mirası koruma kararı benim kontrolüm dışındadır.	,702	,782	1,352	9,65	2,29	,661
Çevremdeki insanlar, kültürel mirası korumaz.	,731	,715				
Kültürel mirası koruma konusunda toplumsal baskı hissediyorum.	,635	,663				
Yaşam Memnuniyeti						
Diyarbakır, bir şehirden beklentilerimi karşılıyor.	,758	,773	,944	6,74	4,37	,895
Diyarbakır’da yaşamaktan memnunum.	,770	,696				
Diyarbakır, yaşamayı düşündüğüm ilk 5 şehir içerisinde.	,760	,642				

Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi, Açıklanan Toplam Varyans: %68,86

Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği: %81; Bartlett küresellik testi: X²: 1299,072, s.d.: 78, p <0.001, Genel ortalama: 3,52; Ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha: .743

Ölçek: Kesinlikle Katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle Katılıyorum

Tablo’ da dört boyutun güvenirlik değerleri (Cronbach Alpha) en düşük 0,621 içsel farkındalık boyutunda ve en yüksek 0,920 dışsal farkındalık boyutunda değişkenlik göstermektedir. Bunun yanı sıra ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha değeri ise 0,743 olarak hesaplanmıştır. Tüm bu istatistiki sonuçlar neticesinde, literatürde de belirtildiği gibi ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğu söylenebilir (Carmines ve Zeller, 1979; Roberts ve Priest, 2006). Bununla birlikte, ölçeğin ikinci bölümünde yer alan ve faktör analizine dahil edilmeyen altı soruya ilişkin frekans analizi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda katılımcılara, kültürel mirasın korunması gerekliliği, kültürel mirasın korunmasının önemi, faydası, kültürel mirası korumanın olumlu bir düşünce olup-olmadığı, söz konusu düşüncenin heyecan verici olup-olmadığı, kültürel mirası korumanın zorluğu-kolaylığı ve Diyarbakır’da yaşama konusundaki memnuniyetlerine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların % 93,5’i gerekli olduğunu, % 90’ı önemli olduğunu, % 92’si faydalı olduğunu, yine % 90 düzeyinde kültürel mirası koruma düşüncesinin olumlu olduğunu ve bu düşüncüyü heyecan verici bulduklarını ifade etmişlerdir. Kültürel mirasın korunması noktasında ise katılımcıların yalnızca % 24’ü kendileri için kültürel mirasın korunmasının kolay olduğunu ifade etmişlerdir. Başka bir deyişle, kültürel mirası korumanın Diyarbakır yerel halkı için zor olarak algılandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların % 86,5’i Diyarbakır’da yaşamaktan duydukları memnuniyeti dile getirmişlerdir.

4.5. Demografik Değişkenlere Göre Ölçeğe Verilen Puanların Farklılık Testi (ANOVA)

Çalışmada son olarak, katılımcıların bazı demografik özellikleri ile ölçeğe verilen puanlara ilişkin Anova testi uygulanmıştır. Öyle ki, Anova Testi ise değişken sayısının ikiden fazla olduğu durumlarda bağımsız değişkenin aritmetik ortalama değerlerinin birbirinden farklı olup olmadığının tespiti için kullanılır (Girden, 1992; Tabachnick ve Fidell, 2007). Bu bağlamda öncelikle yaş değişkeni noktasında katılımcıların ölçeğe vermiş oldukları puanlara göre faktörler açısından bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Söz konusu analiz sonuçları tablo 14’de verilmektedir.

Tablo 14: Yaş Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Faktörler	Grup	N	Ort.	Std. Sapma	F Değeri	Farklılık
Dışsal	1 18-24	66	3,3636	1,07612	,674	
Farkındalık	2 25-34	70	3,4429	1,01633		

	3	35 ve üzeri	64	3,4857	,81787		
İçsel Farkındalık	1	18-24	66	3,4857	1,07612	,921	0,03 * 3>2>1
	2	25-34	70	3,6111	1,01633		
	3	35 ve üzeri	64	3,8182	,81787		
Toplumsal Çevre	1	18-24	66	3,3857	1,07612	,389	
	2	25-34	70	3,4111	1,01633		
	3	35 ve üzeri	64	3,6142	,81787		
Yaşam Memnuniyeti	1	18-24	66	3,3432	1,09521	1,414	0,02* 3>2>1
	2	25-34	70	3,5429	1,03432		
	3	35 ve üzeri	64	3,6857	,90787		

Ölçek 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum *P<0,05

Tablo 14’de görüldüğü gibi, içsel farkındalık ve yaşam memnuniyeti boyutlarında yaş değişkeni açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır (P<0,05). Buna göre yaş arttıkça bireyin kültürel miras unsurlarına yönelik içsel farkındalığı da artmaktadır. Bu sonuç, Shimray ve Ramaiah (2019) tarafından ortaya konulan çalışmanın yaş ile kültürel miras farkındalığı arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı sonucundan ayrılmaktadır. Başka bir deyişle yazarlar yaşın kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalık ve söz konusu unsurları koruma noktasında herhangi bir etkinin olmadığı sonucuna varırlarken, bu çalışmada ortaya çıkan sonuç yaş değişkeninin kültürel miras unsurlarını koruma noktasında bir etkisinin olduğu yönündedir. Yine yaşam memnuniyeti boyutunda da yaş değişkeni önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle, yaş arttıkça bireylerin yaşam memnuniyeti de artmakta olup, artan memnuniyet düzeyi de kültürel miras unsurlarının korunmasına yardımcı olabilmektedir.

Tek yönlü Anova Testinde dikkate alınan bir başka demografik değişken ise medeni durum olmuştur. Medeni durum değişkeninde kültürel miras koruma ölçeğine ilişkin yalnızca dışsal farkındalık boyutunda istatistiki olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır (Tablo 15).

Tablo 15: Medeni Durum Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Faktörler	Grup	N	Ort.	Std. Sapma	F Değeri	Farklılık
Dışsal Farkındalık	1 Evli	77	4,5714	,73321	1,709	0,04* 1>2
	2 Bekâr	123	4,3902	1,06843		
İçsel Farkındalık	1 Evli	77	4,4714	,71291	,824	
	2 Bekâr	123	4,2319	1,03421		
Toplumsal Çevre	1 Evli	77	4,3145	,68145	,267	
	2 Bekâr	123	4,2614	1,0567		
Yaşam Memnuniyeti	1 Evli	77	4,1562	,68512	,614	
	2 Bekâr	123	4,1126	,96548		

Ölçek 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum *P<0,05

Tablodan da anlaşılabileceği gibi, katılımcıların evli ya da bekâr olması yalnızca dışsal farkındalık boyutunda anlamlıdır (P<0,05). Bu boyutta ortaya çıkan farklılık, evli olanların bekâr olanlara kıyasla kültürel mirasın korunmasında dışsal farkındalığı daha fazla olduğu görülmüştür. Evli olanların hem ailelerine karşı hem de yakın çevrelerine karşı olan sorumluluklarının daha fazla olması ile açıklanabilir. Eşine, çocuklarına, eş, dost ve akrabalarına yönelik sorumlulukları daha fazla olan evli bireyler, kültürel mirasın korunmasında da çevrelerindeki insanların daha fazla etkisinde kalabilmektedirler. Bu noktada özellikle çocuklarına bilinçli olarak kültürel aktarım sağlayabilmek

adına, bulunduğu kentteki gerek somut gerekse somut olmayan miras unsurlarını bilmenin evli bireyler adına önemli olduğu çıkarımı da yapılabilir.

Son olarak ise katılımcıların aylık gelirlerine göre kültürel mirası koruma ölçeği boyutlarında istatistiki açıdan anlamlı bir fark olup olmadığı test edilmiştir (Tablo 16). Daha sağlıklı bir sonuç alabilmek adına test öncesinde 1800 TL ve altında geliri olanlar tek bir grupta toplanmıştır.

Tablo 16: Gelir Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Faktörler	Grup	N	Ort.	Std. Sapma	F Değeri	Farklılık
Dışsal Farkındalık	1	1800 TL ve altı	113	4,4286	,73321	,749
	2	1801 TL ve üstü	87	4,6123	1,06843	
İçsel Farkındalık	1	1800 TL ve altı	113	4,3456	,71291	,912
	2	1801 TL ve üstü	87	4,5784	1,03421	
Toplumsal Çevre	1	1800 TL ve altı	113	4,2456	,68145	,348
	2	1801 TL ve üstü	87	4,4620	1,0567	
Yaşam Memnuniyeti	1	1800 TL ve altı	113	4,0268	,68512	1,023
	2	1801 TL ve üstü	87	4,6754	,96548	

Ölçek 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum *P<0,05

Tablo’ da gelir düzeyi değişkeninin yaşam memnuniyeti boyutunda istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir (P<0,05). Aylık geliri 1801 TL ve üzerinde olanların diğerlerine göre yaşam memnuniyeti daha fazladır. Diğer bir ifadeyle, gelir düzeyi daha yüksek olanların diğerlerine oranla yaşadıkları kente yönelik memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu ve kültürel miras unsurlarını koruma noktasında söz konusu memnuniyetin getirmiş olduğu bir farkındalık ile hareket ettikleri söylenebilir. Öyle ki gerek rekreasyonel faaliyetler ve turizm faaliyetlerine katılım noktasında, gerekse farkındalık noktasında gelirin önemli bir değişken olduğu literatürde de ifade edilmektedir (Orçanlı, Oktay ve Birgören, 2018; Karadeniz, Sarı ve Kabacık, 2018). Dolayısıyla söz konusu bulgu literatür ile benzeşmektedir. Diğer demografik değişkenlere yönelik (cinsiyet, memleket, ikamet edilen yer vb.) yapılan tek yönlü Anova testlerinde ise istatistiki açıdan anlamlı sonuçlara rastlanmamıştır. Bunun temel nedeni ise grup büyüklüklerinin farklılık testi için yetersiz olmasıdır. Nitekim araştırmanın sınırlılıkları başlığında bu durum ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Kültürel miras unsurların korunması yerel halkın koruma bilinci ile doğru orantılı olduğundan yerel halkın farkındalık düzeyini belirlemek önemlidir. Bu zamana kadar yapılan araştırmalarda yerel halkın kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalık düzeyleri çeşitlilik göstermektedir. Diyarbakır’da yerel halkın kültürel miras unsurları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı ve bu nedenle yeterli düzeyde deneyimlemediği sonucuna ulaşılmıştır. Diyarbakır’daki yerel halkın gelir düzeyi artıkça yaşam memnuniyetinin de arttığı sonucu aslında gelir düzeyinin Diyarbakır’daki kültürel miras unsurlarını deneyimleme konusunda etkili olduğunu göstermektedir. Örneğin yerel halkın el sanatlarını bildiğini ancak gelir düzeyinin düşük olması nedeniyle çok fazla satın alamadığı bunu kanıtlar niteliktedir. Bununla birlikte, yerel halkın Nevruz kutlaması dışında diğer etkinlikleri pek bilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Yerel halkın farkındalık düzeyinin artması adına yerel yönetimlerin Diyarbakır’ın kültürel miras çekicilikleri konusunda daha fazla tanıtım ya da reklam yapması yerinde olacaktır. Bu durumda yerel halkın kültürel miras unsurlarını korumak adına daha çok çaba göstereceği söylenebilir.

Araştırmada elde edilen verilere göre, Diyarbakır'daki yerel halkın kültürel miras unsurlarına dair belli bir oranda farkındalığa sahip olduğu, ancak bu oranın ortalamanın altında kaldığı ifade edilebilir. Çünkü tarihi, turistik ve kültürel eserler bakımında zengin olan Diyarbakır ili, bu unsurların pazarlanması ya da tanıtılmasına dair faaliyetler konusunda yetersiz olduğu için yerel halkın bilinçlenme ve farkında olma düzeyini etkileyebilmektedir. Bilinç eksikliği ve farkında olmama durumu kültürel miras unsurların korunmasını olumsuz yönde etkileyebilmekte ve önemini azaltabilmektedir. Bu nedenle Diyarbakır'daki yerel halkı bilinçlendirmek ve farkındalık düzeyini daha fazla gündemde tutabilmek için tanıtımların yoğunlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca kültürel miras unsurlarını koruma bilinci ve farkındalık düzeyi ile alakalı araştırmacılara da görev düşmektedir. Araştırmacılar yerel halkın farkındalık düzeyini daha üst seviyelere taşımak için bu konu ile alakalı çalışmalar ve projeler yapabilir ve yaygınlık sağlayabilirler. Bu tip çalışmalar kültürel miras unsurlarının korunmasına ilişkin farkındalığın artmasına yardımcı olacaktır.

Kültürel mirasın korunmasına yönelik faktör analizinde dikkat çeken noktalardan birisi, yerel halkın orada yaşama süresi arttıkça içsel farkındalığın da artmasıdır. Bu durum genç kuşakta yer alan bireylere yönelik kültürel miras unsurları kapsamında eğitimlerin verilmesini zorunlu kılmaktadır. Böylece genç kuşağın farkındalık düzeyi artırılabilir. Bir diğer dikkat çeken sonuç da gelir arttıkça kültürel miras unsurlarına ilişkin farkındalık düzeyinin de artıyor olmasıdır. Dolayısıyla alt gelir grubundaki kişilere yönelik yerel yönetimlerce sosyal turizm kapsamında kültürel miras alanlarına ücretsiz turlar düzenlenebilir. Araştırma bulgularından yola çıkılarak Diyarbakır yerel halkının hem somut hem de somut olmayan kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalık ve deneyimlerini artırmak için daha kapsamlı öneriler de geliştirilebilir:

- Tarihsel süreçte pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Diyarbakır kültürel zenginlik noktasında çok fazla çeşitliliğe sahip bir kenttir. Dolayısıyla geçmişten günümüze birçok somut ve somut olmayan kültürel değer günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bu bağlamda başta turizm haftası olmak üzere tüm yıl boyunca Vaililik bünyesinde etkinlikler düzenlenerek yerel halkın katılımı sağlanabilir ve deneyimi artırılabilir.
- Kısa ve orta vadede yerel halkın farkındalığını artırmak adına seminerler, bilgilendirme toplantıları, paneller, konferanslar, tanıtım gezileri ve proje yarışmaları düzenlenebilir. Nitekim Karaca-Yılmaz vd. (2017) de benzer bir öneriyi yapmış oldukları çalışmada Sivas ili için dile getirmektedirler.
- Eğitim kurumlarında turizm ve kültürel miras ilişkisini dair verilecek dersler, farkındalığın erken zamanda ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır. Böylelikle bireylerin erken yaşlardan itibaren kendi coğrafyasına ve kendi kültürel zenginliklerine sahip çıkma düzeyleri artarak aidiyet duygusu da gelişecektir. Öyle ki Timothy (2021) de yaşın kültürel mirasa yönelik farkındalık düzeyinde önemli bir belirleyici olduğunu ifade etmektedir.
- Kültür turizminin de ekonomik faydaları konusunda akademik çalışmalar artırılmalıdır. Böylelikle Diyarbakır yerel halkının kültür turizminin önemini içselleştirmesi daha kolay olacak ve kültürel değerleri daha fazla sahiplenebilecektir.
- Kültürel miras unsurlarının tanıtımı ve pazarlanmasında dizi ve film turizminden de yararlanılabilir. Öyle ki Şahbaz ve Kılıçlar (2009) dizi ve filmlerin destinasyon imajına olumlu katkı sunduğunu ve özellikle ziyaret etme niyeti üzerinde ciddi katkısının olduğunu dile getirmektedirler. Bu doğrultuda, somut ve somut olmayan miras unsurlarının daha geniş kitlelere ulaşması sağlanabilir.
- Bakırcılık, dokumacılık, süslemecilik, ipekçilik, hattatlık, kuyumculuk gibi çok çeşitli el sanatları Diyarbakır'da halen devam ettirilmektedir. Bu durum, özellikle turistik simge yaratma konusunda Diyarbakır'ın ciddi potansiyeli olduğunu göstermektedir. Turistik simgeler, turistin o destinasyona duyacağı aidiyeti artıracak ve tekrar ziyaret etme niyetine olumlu katkı sağlayacağından dolayı çeşitlendirilmeli ve kamu kurumlarınca da projeler üretilerek desteklenmelidir.
- Gastronomi turizmi ön plana çıkarılarak, Diyarbakır'ın mutfakını merak eden potansiyel turistlere ulaşılabilir. Bu doğrultuda gastronomi müzesi kurulabilir. Bu da hem kültürel

miras turizmi açısından hem de Diyarbakır'ın yerel mutfağının korunması açısından son derece önemlidir. Nitekim Ağcakaya ve Can (2019) yapmış oldukları çalışmada bunun önemine vurgu yapmaktadır.

Özetle, somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunmasında yerel halkın farkındalık düzeyi ve koruma bilinci son derece önemlidir. Bu da, yerel halkın söz konusu kültürel değerleri ne ölçüde deneyimlediği ile paralellik göstermektedir. Yukarıda yer alan önerilerin tamamı Diyarbakır'ın kültürel zenginliklerinin ön plana çıkarılabilmesi ve yerel halkın da bundan fayda sağlayabilmesiyle ilgilidir. Böylelikle, hem Diyarbakır'ın kültürel miras unsurlarının sürdürülebilirliği sağlanabilecek, hem de yerel halkın farkındalık düzeyi artarak koruma bilinci gelişebilecektir.

KAYNAKÇA

- Acun, F. (2001). 16. Yüzyılda Diyarbakır Şehrindeki Ekonomik Faaliyetler 1. *Bütün yönleriyle Diyarbakır Sempozyumu*, 27-28 Ekim 2000 Ankara Bildiriler. Ankara.
- Ağaoğlu, A. (2004). Sosyo-Kültürel Miras Turizmi ve Türkiye'den Örnekler. Erişildiği adres: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/33/825/10465.pdf>
- Ağcakaya, H. & Can, I.İ (2019). Somut Olmayan Kültürel Miras Kapsamında Mutfak Kültürünün Sürdürülebilirliği: Türkiye'deki Gastronomi Müzeleri Örneği. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 3(4), 788-804.
- Akbulut, İ. (1998). *Diyarbakır*, İstanbul: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Aksoy, A. (2012). *Kültürel Miras Yönetimi*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Anonim, (1991). *İl Büyük Türkiye Ansiklopedisi (C.1)*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Anonim, (2000). *Diyarbakır 2000 Kültür Kılavuzu*, Diyarbakır Valiliği Yayınevi.
- Anonim, (2005). *GAP Sanayi Raporu*, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası, Diyarbakır.
- Arslan, R. (1999). Diyarbakır Kentinin Tarihi ve Bugünkü Konumu. Selahattin Özpallabıyıklar (Ed.). *Diyarbakır Müze Şehir içinde*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bali, N.R. (1999). Diyarbakır Yahudileri, *Diyarbakır Müze Şehir*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Beysanoğlu, Ş. (1996). *Diyarbakır Tarihi*, Ankara: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Beysanoğlu, Ş. (1998). *Anıtları ve Kitabeleri ile Diyarbakır Tarihi, (C.1)* Ankara.
- Beysanoğlu, Ş. (1999). Süryaniler, *Diyarbakır Müze Şehir*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Beysanoğlu, Ş. (1999). Yezidilik ve Yezidiler, *Diyarbakır Müze Şehir*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Beysanoğlu, Ş. (2003). *Anıtları ve Kitabeleri ile Diyarbakır Tarihi, (C.3)* Ankara: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Yayını.
- Bostancı, E. (1965). Beldibi, Belbaşı Mezolitiği ve Diğer Mezolitik Buluntularla Olan Münasebetleri, *Ankara Üniversitesi DTCTF Antropoloji Dergisi*, 3, 55-90.
- Bruinse, M. & Boeschoten H. (2003). *Evliya Çelebi Diyarbakır 'de* (Çev. Tansel Güney), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Carmines, E. G. & Zeller, R. A. (1979). *Reliability and validity assessment (Vol. 17)*. London: Sage Publications.
- Çambel H., Braidwood R. J., Özdoğan M. & Shirmer W. (1985). 1984 Yılı Çayönü Kazısı, 7. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Çambel H., Braidwood R. J., Özdoğan M. & Shirmer W. (1986). 1985 Yılı Çayönü Kazısı, 8. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.

- Çambel H., Braidwood R. J., Özdoğan M. & Shirmer W. (1987). 1986 Yılı Çayönü Kazısı, 9. Kazı Sonuçları Toplantısı, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Çambel H., Braidwood R. J., Özdoğan M. & Shirmer W. (1988). 1987 Yılı Çayönü Kazısı, 10. Kazı Sonuçları Toplantısı, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Çambel H., Braidwood R. J., Özdoğan M. & Shirmer W. (1989). 1988 Yılı Çayönü Kazıları, 11. Kazı Sonuçları Toplantısı, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Çambel, H. & Braidwood, R. J. (1980). İstanbul ve Chicago Üniversiteleri Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları Karma Projesi 1963–72 Çalışmalarına Toplu Bakış, *Güneydoğu Anadolu Tarih Öncesi Araştırmaları*, İstanbul.
- Çambel, H., Braidwood R. J. & Özdoğan M. (1983). Çayönü Kazısı 1981 Yılı Çalışmaları, 4. Kazı Sonuçları Toplantısı, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Dağıstan-Özdemir, M. Z. (2005). Türkiye’de Kültürel Mirasın Korunmasına Kısa Bir Bakış, *Planlama Dergisi*, 1, 20-25.
- Darkot, B. (1945). *Diyarbakir*, İslam Ansiklopedisi (C. 3), İstanbul.
- Diyarbakır Tarihi. (2015). [Tarihçe - Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi \(diyarbakir.bel.tr\)](http://www.diyarbakir.bel.tr)
- Diyarbakır Tarihi. (2021). <https://www.diski.gov.tr/icerik/detay.aspx?Id=1251> (Erişim Tarihi: 15.11.2021).
- Doğaner, S. (2003). Miras Turizminin Coğrafi Kaynakları ve Korunması *Coğrafi Çevre Koruma Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı* (s.1-14). İzmir.
- Genç, K. & Şengül, S. (2015). Kültürel Miras Turizmine Yönelik Yerel Halkın Görüşlerinin Ortaya Çıkarılması: Mudurnu Ölçeğinde Bir Araştırma, 16. *Ulusal Turizm Kongresi* (s. 218-237). Çanakkale.
- Girden, E. R. (1992). *Anova: Repeated measures*, London: Sage Publications.
- Göyünç, N. (1999). *Diyarbakir*, Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (C. 9). İstanbul.
- Gunn, A.C. & Var, T. (2002). *Tourism Planning, Basics, Concepts, Cases* (4th ed.). New York: Routledge Taylor and Francis Group.
- Gülcan, B. (2010). Türkiye’de Kültür Turizminin Ürün Yapısı ve Somut Kültür Varlıklarına Dayalı Ürün Farklılaşma İhtiyacı, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 99-120.
- ICOMOS. (2021). <http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomos&dil=tr> (Erişim tarihi: 28.10.2021).
- İzgoer, A. Z. (1999). *Diyarbakir Salnameleri (1869-1905)*, (C.1-5), İstanbul: Büyük Şehir Belediyesi Yayınları.
- Karaca-Yılmaz, Ş., Akkuş, G., Şahbudak, E. & Işkın, M. (2017). Kültürel Miras Farkındalığı: Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama Çalışması. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 9 (16), 86-100.
- Karadeniz, C. B., Sarı, S. & Kabacık, M. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Ordu İlinin Doğal ve Kültürel Turistik Çekiciliklerine İlişkin Farkındalık ve Deneyimleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 667-684.
- Karakoç, E. & Yıldırım, U. H. (2020). Erken Cumhuriyet Döneminde Taşınmaz Kültür Varlıklarına Yönelik İzlenen Politika (1923-1938). *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (4), 122-143.
- Köroğlu, Ö., Yıldırım, H. U. & Avcıkurt, C. (2018). Kültürel Miras Kavramına İlişkin Algıların Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 5(1), 98-113.

- Kubat, M. C. (2001). *Diyarbakır Tarihi Sur İçi Yerleşimi Dönüşüm/Değişim Sürecinde Koruma Olgusu*, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Gebze
- Levent, Y. S. (2011), Kültür Mirasına İlişkin Koruma Politikaları ve Uygulamalarında Kamu Yararı İlkesi, *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 11, 115-132.
- Meydan, U. S. & Baykan, E. (2007). Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 30-49.
- Nişancı, Z. N. (2012). Toplumsal Kültür-Örgüt Kültürü İlişkisi ve Yönetim Üzerine yansımaları. *Journal of Life Sciences*, 1(1).
- Nuryanti, W. (1996). Heritage and Postmodern Tourism, *Annals of Tourism Research*, 23(2), 249-260.
- Orçanlı, K., Oktay, E. & Birgören, B. (2018). Kış Sporları Merkezlerine Farkındalık Algısının Oluşmasını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Erzurum İli Örneği, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(3), 1-19.
- Özlem, D. (2008). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*, İstanbul: Doğu-Batı Yayınları.
- Reha, A. (2013). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Yöntemler*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Roberts, P. & Priest, H. (2006). Reliability and validity in research. *Nursing standard*, 20(44), s.41-46.
- Sarı, İ. (1996), *Şehrimiz Diyarbakır*, İstanbul: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Sevim, A. (1969), Diyarbakır Bölgesinin Büyük Selçuklu Topraklarına Katılması, *Tarih Dergisi*, 23, 299-307.
- Silverman, H. & Ruggles, D. F. (2007). Cultural Heritage and Human Rights. H. Silverman & D.F. Ruggles (Eds.). *Cultural Heritage and Human Rights in USA*: Springer.
- Subaşı, U. L. (1991). Deyimleşme ve Türkçede Deyimleşme Dereceleri. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 29-39. Retrieved from <http://dad.boun.edu.tr/tr/pub/issue/29237/313000>
- Şahbaz, R. P., & Kılıçlar, A. (2009). Filmlerin ve Televizyon Dizilerinin Destinasyon İmajına Etkileri. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 31-52.
- Şengül, S., Çakır, A. & Çakır, G. (2015). *Yöresel Mutfaklar*, Ankara: Ertem Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.
- T.C. Diyarbakır Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2021). Müze Müdürlüğü. www.kulturvarliklari.gov.tr.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2007). *Experimental designs using Anova*. Belmont, CA: Thomson/Brooks/Cole.
- TDK. (2021). Kültür. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 25.10.2021).
- Timothy, D. J. (2021). *Cultural heritage and tourism* (2nd edition). Bristol: Channel View Publications.
- Tuncer, C. O. (2002). *Diyarbakır Kiliseleri*, Ankara: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Vatan, A. & Zengin, B. (2015). Söğüt İlçesi'nde Kültürel Miras ve Yerel Halkın Turizme Bakış Açısı, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(10), 634-650.
- Yerel diplomasi. (2021). <http://www.yereldiplomasi.gov.tr/aglar/uluslararası-anitlar-ve-sitler-konseyi-international-council-on-monuments-and-sites/> (Erişim tarihi: 30.10.2021)
- Yılmaz, B. (2006). *Avrupa Birliği'ne üye bazı ülkelerdeki kültür varlıklarını koruma yaklaşımı, örgütlenme ve Türkiye* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Restorasyon Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yılmaz, G. & Üçer, Z.A.G. (2004). Türkiye'de Kentsel Koruma Sürecinde Kurumsal Yapı ve Sivil Toplum Kuruluşları Üzerine Bir Değerlendirme, *Ege Mimarlık Dergisi*, 3 (51), 43-47.

- Yılmazçelik, İ. (1995), *XIX. Yüzyılın ilk Yarısında Diyarbakır (1790-1840)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yılmazçelik, İ. (1999), Osmanlı Hakimiyeti Süresince Diyarbakır Eyaletinin İktisadi ve Sosyal Durumu. Selahattin Özpalaylıklar (Ed.). *Diyarbakır Müze Şehir içinde*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yılmazçelik, İ. (2000), Osmanlı Hakimiyeti Süresince Diyarbakır Eyaleti Valileri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, X-1, 233- 287.
- Zaei, M. E. & Zaei, M. E. (2013). The Impacts of Tourism Industry on Host Community, *European Journal of Tourism Hospitality and Research*, 1(2), 12-21.

EXTENDED ABSTRACT

Throughout the historical process, many civilizations have lived in the world and have enriched the cultural heritage of the world by transferring many tangible and intangible cultural elements from the period they lived to the next generation. Therefore, it is extremely important for societies to have a high level of awareness on a global scale, to use this wealth by preserving it and to convey it to the next generations, as the heirs of a past full of cultural richness in many aspects such as natural, archaeological, artistic and social. The cultural riches that exist today can be considered as symbols that will cover not only the period to which they belong, but also the present and the future. In this context, the issue of how to protect these values and how to transfer them to future generations with their own identities is important. The values that make up the world heritage are supervised by the International Council of Monuments and Sites (ICOMOS), which was established in Warsaw in 1965 (ICOMOS, 2021). With its international headquarters in Paris and more than 7500 members from various fields, ICOMOS also partners with the International Blue Shield Committee (ICBS), which works to protect the world cultural heritage from natural disasters and wars (Local diplomacy, 2021). In Turkey, on the other hand, regulations regarding the protection of cultural heritage elements started after the proclamation of the Republic. The rapid changes and transformations in the socio-cultural and economic structure after the proclamation of the Republic brought the sensitivity about the protection of cultural heritage elements to the fore. However, in the first years of the Republic, consistent policies could not be followed in parallel with the importance given to cultural heritage elements (Karakoç and Utkuluer-Yıldırım, 2020). After the 1930s, various efforts were made to increase the awareness of the people on protection, and in 1973, the first protection law of the Republic, the Antiquities Law No. 1710, was enacted in 1973 (Dağıstan-Özdemir, 2005). In the following period, parallel to international developments, Turkey has started to take part in various international conventions such as the "Convention for the Protection of the European Architectural Heritage" (1985) and the European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage (1992) (Yılmaz, 2006). However, all international conventions, legal processes and laws enacted and all rules created are not sufficient to protect cultural heritage elements. Particularly, the involvement of the local people as a stakeholder in all these processes and the high level of awareness of the local people in the protection of cultural heritage elements are extremely important in terms of the applicability of the laws enacted and international agreements to which they are a party. As a matter of fact, the aim of this study is to determine the awareness levels of the local people of Diyarbakır regarding the cultural heritage elements. In this context, by giving place to the concepts related to cultural heritage, tangible and intangible cultural elements in Diyarbakır were determined and the relationship of the local people with the cultural heritage elements was tried to be evaluated.

Cultural heritage elements are important sources for both local people and tourism. The sustainability of cultural heritage elements is also directly proportional to the awareness level and conservation awareness of the local people and other tourism stakeholders. In this study, the research area for the awareness in question is the province of Diyarbakır and the local people of Diyarbakır. The reason for this is that Diyarbakır is an ancient city that has hosted many civilizations, has cultural heritage elements included in the world cultural heritage list and has an important tourism potential. The aim of the study is to determine the awareness level of the local people in the use of tangible and intangible cultural heritage elements in Diyarbakır for tourism purposes. In this respect, it is important in terms of contributing to both tourism stakeholders and tourism literature.

The population of the research consists of the local people living in the central districts of Diyarbakır. In this context, quantitative research technique was used. A total of 200 data, which were included in the analysis, were reached through the convenience sampling method and the face-to-face survey technique. The obtained data were analyzed with the SPSS program. Although the number of data remained low due to the pandemic, no statistical problems were encountered in the analysis. According to the results of the analysis, the demographic characteristics of the local people participating in the research, the historical and cultural structures of Diyarbakır with touristic importance, the frequency analysis and averages of the handicrafts, cuisine, and activities are included. tried to be detected. In the light of the data obtained and the analyzes carried out, it was concluded that the awareness level of the local people of Diyarbakır towards cultural heritage elements is low.



KÜRT GAZETECİLİĞİN EDEBİYAT ELEŞTİRİSİ ÜZERİNE ETKİSİ: 1991-2003 GÜNEY IRAK ÖRNEĞİ

Rabeea Ismael Khalid ZEBARI¹ 

Dr. Mehmet Veysi BABAYİĞİT² 

Anahtar Kelimeler (10 Punto)	Öz
Eleştiri, Edebi Eleştiri, Eleştirmen, Güney Gazeteciliği	Edebi eleştiri, edebiyatın bir dalıdır. Birkaç aşama ve sürenin geçmiş olmasına rağmen, edebi eleştiri her aşamada ve sürede metinlerle ilişkilendirilir. Çünkü edebi metne her aşamada ve zamanda eleştiri eşlik eder. Edebi eleştiri; edebi metinlerin gelişiminde iyi bir rol oynar ve çeşitli teoriler ortaya çıkmasına imkân sağlar. Her teörin çıktısı, önceki teorilerin hatalarını düzeltmek ve hatalarına odaklanmaktır. Günümüze kadar edebiyat eleştirisinin egemenliğinde bir değişiklik olmamıştır. Badinan bölgesel gazeteciliği, edebi eleştirinin gelişiminde önemli bir rol oynar. Ayrıca, genel olarak edebiyatın ve bir edebiyat dalı olarak edebiyat eleştirisinin gelişimi için önemli katkıları olmuştur. Özellikle 1991 yılından sonra edebiyat eleştirisinin gelişmesinde Badinan gazeteciliği rolü azımsanamaz. 2003'te Irak'ın güneyinde yeni bir çağın başlaması, Federalizmin zaferi ile olmuştur. Bu durum her şeyi etkilediği gibi, Kürt gazeteciliği Badinan bölgesinde gelişmeye başlamıştır. Bu durum, edebi eleştirinin gelişimini etkilemiştir. Bu çalışmada birtakım Kürt gazetelerinin, Kürt edebi eleştirisinin gelişimindeki rolleri irdelenmiştir.
Makale Bilgisi (10 Punto)	
Araştırma Makalesi	
Gönderim Tarihi: 20.11.2021 Kabul Tarihi: 04.12.2021 Yayın Tarihi: 08.12.2021	

THE EFFECT OF KURDISH JOURNALISM ON LITERATURE CRITICISM: THE CASE OF SOUTH IRAQ BETWEEN 1991 AND 2003

Keywords (10 Punto)	Abstract
Criticism, Literary criticism, Critic, Southern Journalism	Literary criticism is a branch of literature. Although several stages and periods have passed, literary criticism is associated with texts at each stage and period. Since literary criticism accompanies literary text in each phase of literature, it holds a crucial role in the development of literary texts, and thus it allows the emergence of various theories. The output of each theory is to correct and focus on the errors of former theories. There has not been a change in the dominance of literary criticism until today. Badinan regional journalism has a significant role in the development of literary criticism. It has also made affluent contributions to the development of literature in general, and literary criticism as a branch of literature. Especially after 1991, the role of Badinan journalism in the development of literary criticism cannot be underestimated. The beginning of a new era in the south of Iraq in 2003 was with the victory of Federalism, and as this situation affected everything, Kurdish journalism started to develop in the Badinan region. Hence, this has influenced the development of literary criticism. In this study, the roles of some Kurdish newspapers in the development of Kurdish literary criticism are examined.
Article Info (10 Punto)	
Research Article	
Received: 20.11.2021 Accepted: 04.12.2021 Published: 08.12.2021	

¹ Kuzey Irak, Kürt Dili ve Kültürü. e-posta: rebi.zebari@gmail.com

² Batman Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu. e-posta: m.veysi.babayigit@gmail.com

BANDORA ROJNAMEVANÎYA KURDÎ LI SER REXNA EDEBÎ: MÎNAK A BAŞÛR DI IRAQÊ DI NAVBERA 1991 Û 2003

Peyvên Sereke	Kurtê
Rexne, Rexna Edebî, Rexnegir, Rojnamevaniya Başûr	Rexneya edebî şaxekî edebnasîyê ye. Çendîn qonax û dem derbas bû. Lê her qonax û çaxkê de rexnegirî bi awayekê serederî digel têksta edebî kirî ye. Metna edebî di her qonax û deman de ligel rexneyê ye. Di pêşxistina metnên edebî de rolek baş dilîze û çend teorî derketine holê. Derketina her teoriyekê ji bo serastkirina şaşiyên teoriyên pêş xwe bû û li ser şaşiyên wan di sekinî. Di serdestiya rexneya edebî de heta îro guherînek çêbûye. Rojnamegeriya herêma Badînan roleke baş dilîze. Ji bo pêşxistina edebiyatê bi awayekê giştî û rexne ya edebî weke pişkek ji edebnasîyê ji vê yekê bê behir tune bû. Bi taybetî piştî sala 1991ê rojnamevaniya Badînan roleke girîng di pêşxistina rexneya edebî de list. Her wiha piştî sala 2003'an li Başûrê Iraqê qonaxeke nû dest pê kir. Ew jî bi serkeftina Fîdralîzmê ye. Îcar evê yekê bandora xwe li ser her tiştî hebû. Rojamevanî ya Kurdî li herêma Badînan geş bû. Vê yekê bandor li pêşketina rexneya edebî kir. Di vê xebatê de rola hinek rojnameyên kurdî di pêşdebirina rexneya edebî ya kurdî de hatiye lêkolînkirin.
Article Info (10 Punto)	
Gotara Lêkolînê	
Şandin: 20.11.2021	
Qebul kirin: 08.12.2021	
Weşandin: 08.12.2021	

DESTPÊK

Ev qonaxeke nû bû li başûrê Iraqê ji destpêka serhildana sala 1991 li başûrê Iraqê. Ji encamê vê serhildanê de guhartin çêbûn ji aliyê Siyasî, Aborî û Rewşenbîrî hwd. Helbet ev guhartine ji encamê Serhildanê gelê Kurd li Başûrê Iraqê bûn. Ji aliyê siyasî ve gelê Kurd ji bin destê devleta Sedamî derketin û azad bûn. Dîbistan û zanîngeh ji aliyê rewşenbîran ve hatin vekirin û bi taybetî li herêma Badînan çend rojname û kovar hatin weşandin. Çunku pêşî Serhildanê rewşa rojnamevanî bi tevahî di astekê baş de tune bû. Ji ber ku beriya serhildanê rewşa rojnamegeriyê qet ne di asteke baş de bû û weşana rojname û kovaran ji aliyê dewletê ve qanûnî bû, serhildan an jî rizgariya kurdan, rojnamegerî jî pêş ket. Piştî wê gelek rojname û kovar derketin. Di vê lêkolînê de, ew rojname û kovarên devera Badînan têne hat lêkolîn kirin; Ji ber vê yekê, mebesta vê lêkolînê ew e ku kovar û rojnameyên di navbera salên 1991 û 2003'an de bigerin û bandora wan li ser pêşvebirina rexneya edebî bibînin. Daneyên lêkolîna heyî raveker in û hemû kovar û rojname li gorî analîza naverokê têne analîz hat kirin. Ev kovar û rojname wiha ne:

1. ROJNAME

1.1. Rojnama Botan (1991-1992)

Rojnameka Siyasî û Rewşenbîrî bû. Ji bal “*Parta Gela Dîmoqrata Kurdistanê- Şaxa Duhok*” bi zimanê Kurdî bi devoka Kûrmancî û Soranî di hat weşandin. 13 hejmarên vê rojnameyê derketine û her hejmar bi 0 dest pê kiriye ku yekem car di 25-6-1991 de derketiye. Ji aliyê din ve, ya dawî hejmara 13 ya vê rojnameyê ye ku di dawîya sala 1992an de derketiye. Piştigiriya nivîskaran wiha bû: “Se’îd Dêreşî, Kerîm Cemîl Biyanî, Muhsîn Qoçanî, Necîb Balayê, Behcet Hirorî”.

Di Hejimara yekan de gotarek bi navê “*Hozanvanê Mirovayetîyê Edonîs Budurîs*” jî aliyê Necîbe Belayî ve hatiye nivîsandin.³ Di hejmara dûdûyan de gotarek bi navê “*Hozanvanê Ciwane Merig Pêsanîne Alîxan*” jî bal Îsmail Badî hatî ye nivîsandin.⁴ Di vê gotarê de îşaretên rexne di hên hat dîtin.

1.2 Rojnama Peyman (1994 - 2003)*

Rojnameka Siyasî - Sewşenbîrî - giştî bû. Bi zimanê kurdî bi tîpên Latînî û Erebi jî bal dezgehê Xanî yê Rewşenbîrî û Ragehandinê di hê weşandin. Ev rojname Heftê carekê derdikeve. Ji vê rojnamê 413 jîmaran derketiye. Jimara yekemîn 1ê li roja 11-7-1994 û jimara dawîyê li roja 16-4-2003

³ Necîb Balayî, *Hozanvanê Mirovayetîyê Edonîs Budurîs*, R. Botan, J. 1, 14- 7-1991, R. 6

⁴ Îsmail Badî, *Hozanvanê Ciwane Merig Pêsanîne Alîxan*, R. Botan, J.2, 14-8- 1991, R. 5

* Ji bo pitir zaniyarîyan li ser “*Rojnama Peyman bizivire Bîblugirafya Heftînama Peyman himar (1-100)*” jî berhevkirina Misedeq Tovî û Îsma’îl Badî û hwd.

ku dibe jimara dawî li Duhokê derketiye. Herweha 2 salan ji bal Edîb Nadir Çelkî hatîye kirin. Paşê Hebîb Keleş wek xwediyê rojnameyê û Behcet Hirorî jî wek sernivîserê rojnameyê kirin.

Di vê rojnamê de mijarên cûra û cur di xwe de di hewîne her weke ji nav û nîşanê rojnameyê re eşkere dibe. Di vê rojnamê de gotarek bi navê “ji deftrera hizir û biran” jî bal Tehsîn Îbrahîm Doskî hatî nivîsandin.⁵ Ev gotar li ser nûkirina her û her nihêrînek kurt dide me.

1.3 Rojnama Resen (1995 - 2010)

Bi gelemperî, ew kovara rewşenbîrî ye. Bi zimanê kurdî devoka kûrmancî ye. Ji bal ragehandina merkezê Yegirtûya Îslamê –Leqa 3- Duhokê di hat weşandin. Mehê dû caran derdikeve. Jimara yekê ê li 1-9-1995 an de li Duhokê derketî ye. Jimara 504 ku dibe dawî jimare li 8-9-2010 derketî ye. Li despêka rojnamê de Ehmed Hesên Zawîteyî xwedî îmtîyaz bû û Sedîq Hamid Nizarkî sernivîskar bû û Mihemed Îsa Hirorî mudurê nivîsînê bû. Desteka nivîskaran “Mihemed Salih Hacî, Nazim Salih Rêkanî, Salih Qasim Amêdî û Mihemed Sadiq Kuçer” bûn. Di xebatkarên rojnameyê de guhertinên berdewam hatin kirin û hejmara dawî ya xebatkarên rojnameyê wiha bû:

Xwedî kovarê Samî Etruşî û sernivîskar Qasim Hisên bû. Rêveberê nivîsînê Selam Qasim bû û desteka nivîsînê Îbrahîm Dêrîşnîkî, lêzgîn Doskî, û Yasîn Hecî.

Di vê rojnamê de gotarek bi navê “*Edeb û guhrîn*” jî bal Dîwalî Hacî hatîye nivîsandin.⁶ Di vê gotarê de qala guhartina edebê hatîye kirin.

1.4 Rojnama Evro

Rojnameyêke serbixwe ya siyasî-rewşenbîrî ye. Ev rojname bi berdewamî di rojnameya Peyman de belav dibe, û heta îro weşana xwe berdewam dike. Jimara yekê jî vê rojnamê li 31-7-2003 li Duhokê derketî ye. Ji despêkê sitafê rojnamê ev in. Lê belê heta niha ev rojname didome, niha dibe 2017 sitafê jimare 2125 ku rojî Yek Şeme ji 4-6-2017 derketî ye ev in:

Xwedî kovarê Fehîm ‘Ebdulla Hemu, sernivîskar Dr. Rêber Fetah, Cêgirî Sernivîskarî Derbas Mustefa, sekrêterê nivîsînê Hemze Rezîkî û rêveberê Hûnerî Rêber Omer Ehmed bû. Desteka nivîskaran ev in: Azad Nesrî, Şakir Etruşî, û Karwan Necîb Mihemed bûn.

Di rojnamê de gotarek bi navê “*Hozana Siyasî*” jî bal Cinar Sedîq Xazî hatîye nivîsandin.⁷ Di vê gotarê de li ser helbestên siyasî sekinî ye.

1.5 Kovara Nuxaz (1991- 1993)

Kovareka edebî, hûnerî û werzî ye. Ev kovar jî bal hin nivîskarên Duhokê di hatîye weşandin. Ji vê kovarê bi tinê 3 jêmaran derketî ye. Jimara 1ê li Paîza 1991 an de û jimara 2 û 3 li sala 1993 li bajêrê Duhokê derketî ye. Desteka nivîskaran “ Selman Kovilî, Şikrî Şebaz, Dr. Fazil Omer, Mihsin Qoçan, Hizirvan, Celal Mistefa, Mihsin Osman, Îsma’îl Badî, Se’îd Dêreşî, Îsma’îl Mistefa, Hekîm ‘Ebdilla, û Necîb Balayî “

Naveroka vê kovarê jî Lêkolîn, helbest û çîrokan pêk tê. Îcar di vê kovarê de lêkolînek bi navê “ *Hêma jimarê û Mem û Zîn* “ jî bal Hecî Cehfer hatîye nivîsandin.⁸ Wekî din lêkolîneka bi navê “*Têkilî di navbera çîrokê û xwendevanî de*” jî bal Kerîm Cemîl Biyanî hatîye nivîsandin.⁹ Herwisa lêkolîneka din bi navê “ *Mamê Yaqîb û ceveng vekirin* “ jî bal Hizirvanî re hatîye nivîsandin.¹⁰

1.6 Kovara Tîroj (1991-1992)

Kovara rewşenbîrî giştî bû. Bi zimanê Kurdî hatîye nivîsandin û mehê carekê tê weşandin. 12 hejmarên vê kovarê hatine çapkirin û hejmara yekem di sala 1991ê de Aba derketiye û hejmara 12an

⁵ Tehsîn Îbrahîm Doskî, *ji deftrera hizir û biran*, R. Peyman, J. 3, ji bal Dezgehê Xanî yê Rewşenbîrî û Ragehandinê di hê weşandin. 8-8-1994, Duhok, R. 4

⁶ Dîwalî Hacî, “ *Edeb û guhrîn*“, R. Resen, J. 2, Weş. Wezareta rewşenbîrî, Hewlêr, 29-9-1995, R. 3

⁷ Cinar Sedîq Xazî, *Hozana Siyasî*, R. Evro, Duhok, 20-8-2003, R. 2.

⁸ Hecî Cehfer, *Hêma jimarê û Mem û Zîn*, K. Nuxaz, J. 3, 1992, Duhok, R. 2-4

⁹ Kerîm Cemîl Biyanî, *Têkilî di navbera çîrokê û xwendevanî de*, K. Nuxaz, 1992, Duhok, R. 5-11

¹⁰ Hizirvan, *Mamê Yaqîb û ceveng vekirin*, K. Nuxaz, J.3, 1992, Duhok, R.23- 27

ku dibe ku hejmara dawîn a vê kovarê be di Tîrmeha 1992an de derketi ye. Desteka nivîskaran“ Îbrahîm Ehmed Simo, Bilind Mihemed, Hesên Îbrahîm, Kirmannc Hekarî, û ‘Îsmet Mehemed Bedel “ bûn.

Di hejmara dûdûyan de ya kovara Tîrêj de gotarek bi navê “*Dildar û Siroda ey Reqî*” ji bal Nayîf Elî Îbo hatiye nivîsandin.¹¹ Di vê gotarê de li ser jiyana Dildar sekîniye û Siroda ey Reqîb ravekirî ye.

1.7 Kovara Raste Rê

Kovareka rewşenbîrî û îslamî bû. Bi zimanê Kûrdî devoka Kûrmancî û Erebi ji bal Yeketiya Zanayên Îslamê – Leqê Duhok û Mûsil di hatiye weşandin. Di vê kovarê de 16 hejmar hatine çapkirin û hejmara wê ya yekem di adara 1992 de derketî ye.

Di vê kovarê de gotarek bi navê “*Hozaneka ne belavkirî ya Nalbendî*” ji bal ‘Ebdilxefar Mihemed Selîmhatiye hatiye nivîsandin.¹² Di vê gotarê de pêşgotinek heye û bi awayekî eşkere tu nîşaneyên rexneya edebî nîşan nade. Paşê helbesteka Ehmedê Nalbend belav dike.

1.8 Kovara Çeper (1992)

Kovareka mehane a giştî bû. Bi zimanê Kurdî bi devoka Kûrmancî û Erebi ji bal Parta Zehmetkêşên Iraqê- Leqê Duhokê hatiye weşandin. 2 hejmarên vê kovarê hatin weşandin. Hejmara 0 di meha Aba 1992 de û hejmara 1 di dawiya 1992 de derketî holê.

1.9 Kovara Serheldan (1993-1996)

Kovareka rewşenbîrî- siyasî bû. Mehê carekê derdiket û ji bal merkezê Yeketiya Niştîmanî a Iraqê- Leqê 4- Duhokê bi zimanê kurdî û Erebi hatiye weşandin. Kovara 16 hejmar derketiye û hejmara 1'an di Sibata 1993'an de li Duhokê derketiye û hejmara 16'an ku hejmara dawî bû di dawiya Hezîrana 1996'an de li Hewlêrê derketiye. Xebatkarên rojnameyê wiha bûn:

Hesên Kiwêstanî xwedî Îmtiyazê û Sîtar Elî sernivîskar bû. Desteka nivîskararan ‘Ebdilrehman Mizûrî, Celal Mistefa, Eydû Baba Şêx, Hecî Cehfer, Mihsin Osman, Fazil Omer, Mihemed Salih Zêbarî, Nizar Ehmed Obîd, Hesên Koxî û Sebîh Mihemed Hesên bû, û Rêber Omer bi derhênerê hûnerê radibe.

Di vê kovarê de lêkolînek bi navê “*Hozan û kawdanên wê*” ji bal ‘Smet Mihemed Bedel hatiye nivîsandin.¹³ Di vê lêkolînê de qala rewşa helbesta kurdî kirî ye û nixandinek jê re kirî ye.

1.10 Kovara Laliş (1993 - 2017)

Kovareka dîrokî û kelturî Îzîdiya ye, û werzî ye. Bi zamanê Kurdî devoka kûrmancî û Erebi ji bal bîngêhê rewşenbîrî û civakî yê Laliş- Duhokê di hatiye weşandin. Paşê zimanê Îngilîzî li kovarê hat zêdekirin. Ev kovar heta îro berdewam dike û hejmara 1 a vê kovarê di sala 1993an de li Baîza derketiye. Li destpêkê de Pîr Xidirê Silêman xwediyê îmtiyazê bu û ‘Eydu Babe Şêx sernivîskar bû û Dr. Xeyrî Ne'mo Şêxanî cêgirê sernivîskari bû û Mirad Madu rêveberê nivîsinê bû û desteka nivîskaran “Bedel Feqîr Hecî, Zêdu Ba'drî, Mecîd Hesû, Şêrdil Simo, Cuqî Ba'drî, û Dexîl Şemo” bûn û guhertinên berdewam di nivîskarên vê kovarê de hatine kirin. Di sala 2017an de desteka kovara Lalişê hejmara 42 bi vî awayî bû û Xwediyê îmtiyazê nedihat guhertin. Lê Şimo Qasim Kelu bû edîtorê kovarê û nivîskarên jêrîn jî desteya weşanê ya kovarê bûn;

“ Kovan Rêzan Hesên, ‘Îl Coqî'bdo, Eyad ‘cac, Erşed Hemed Miho, Pêşkeftin Tariq û Şivan Bîbo Derwêş “ û derhênerê hûnerî Rêber ‘omer Ehmed bû.

Di kovara Laliş de gotarek bi navê“ *Laliş di hozana kurdî de* “ ji bal Mecîdê Hezu hatiye nivîsandin. ¹⁴ Di vê gotarê de îşaretên rexê eşkere dibin.

¹¹ Nayîf Elî Îbo, *Dildar û Siroda ey Reqî*, Kovara Tîroj, J. 2, 1991, Duhok, R.4

¹² ‘EbdilxefarMihemed Selîm, *Hozaneka ne belavkirî ya Nalbendî* ,K.Raste Rê,Ji weşanên YeketiyaZanayên Îslamê – Leqê Duhok û Mûsil, Temuz 1992, Duhok, R. 16-17

¹³ ‘Smet Mihemed Bedel, *Hozan û kawdanên wê*, K. Serheldan, J. 2, Weş. Rewşenbîrî, Hwelêr, Adara 1993, Duhok, R. 47

1.11 Kovara Gazî (1994 – 2000)

Kovareka rewşenbîrî û giştî ye. Mehê carekê derdikeve. Ev kovar bi zimanê kurdî devoka kûrmancî û zimanê Erebi ji bal dezgehê Gazî hatiye weşandin. Ji vê kovarê 65 jimarên derketî ye. Hejmara yekem di Cotmeha 1994 de derket, û Hejmara 65 ku dibe ku hejmara dawîn di sala 2000 de derket. Li destpêkê de xwedî îmtiyazê ‘Ebdilla Salih û sernivîskar Mehemed Se’îd Jûrî bû û Bişar Hemîd Kîkî sekirtêrê nivîsînê bû. Desteka nivîskaran “ Hişyar Rêkanî, Îsma’îl Badî û Star Taha Rêdînî “. Heya ku kovar bisekine, îmtiyaz û sekreterê nivîsandinê hemî di weşanan de ne û Fehmî Selman heta rawestandina kovarê dibe edîtorê kovarê. Lê belê berdewam guhartin jê desteka nivîskaran re çêdibe û ji bo jimara dawî desteka nivîskaran ev in “îzet Findî, Bêrîfan Reşîd, Mihemed ‘Îl Etroşî, Îhsan Hesên Zobêr, Selah Hîrorî û Teyîb Deştanî “

Di vê kovarê de gotarek bi navê “ *Çîroka kurte çîrokê* “ ji bal Îsma’îl Badî hatiye nivîsandin.¹⁵ Her weha di jimareka din vê kovarê de gotarek bi navê “ *Şanogerî a rastî li ber rexne* “ ji bal Bijyar Mihemed hatiye nivîsandin. ¹⁶Di van her du gotaran de îşaretên rexne tê de eşkere dibin.

1.12 Kovara Vejîn (1995-2002)

Kovareka dîrokî, kelturî, olî û werzî ye. Bi zimanê Kurdî devoka kûrmancî û Erebi hatiye nivîsandin. Ji vê kovarê 29 jimar derketîye holê. Hejmara 1 di Cotmeha 1995 de derket, û hejmara dawîn di payîza 2002 de hate çap kirin. Mela Hemdî ‘Ebdilmecîd Selefî xwedî îmtiyaza kovarê ye û Tehsîn Îbrahîm Doskî sernivîskar bû. Naîf Mîkaîl Tahîr sekirtêrê nivîsînê bû. Desteka nivîskaran wiha bû “ Mehemed Emîn Doskî, Mes’ud Hisên Botanî, û Ne’metilla Hamîd Nihêllî “.

Di kovara vejîne de gotarek bi navê “ *Nalbend û nûkirina zimanî* “ ji bal Reşîd Findî hatiye nivîsandin.¹⁷ Di vê gotarê de qala zimanê helbestên Ehmedê Nalbend kirî ye.

1.13 Kovara Maf (1996 – 2003)

Kovareka rewşenbîrî û siyasî bû. Mehê du caran deket. Ji bal lîjna Ewropî a mafên mirovî-Nîwêneratîya Iraqê bi zimanê Erebi û Kurdî derketî ye. Ji vê kovarê 44 jimare jêre derketî ye û jimara 1ê 15-6-1996 li Duhokê derketî ye. Û jimara 44 ku dibe jimara dawî li adara 2003 derketî ye. Karmendên kovarê “ Dawd Baxstanî, Hişyar Rêkanî, Remezan Îza, û Heval Zaxo “ bû û endazyar Besam bi derhênerê wê rad bû.

Di vê kovarê de gotarek bi navê “ *Newroz le helbestekanim da* “ ji bal Hişyar Rêkanî hatiye nivîsandin. ¹⁸Îçar di vê gotarê de qala Newrozê di helbestê xwe de kirî ye, kû çewan ji Newroz re dinêre.

1.14 Kovara Duhok (1997- 2007)

Kovareka rewşenbîrî û werzî giştî ye. Ji bal serokatîya şarewanî a Duhokê bi zimanê Kurdî û devoka kûrmancî û Erebi di hatiye weşandin. Ji vê kovarê 34 jimar derketî ye, û ji vê kovarê 1ê Havîna 1997 û jimara dawîyê li 2007 derketî ye. Li destpêkê de Yunis ‘Ebdil Ezîz xwedî îmtiyazê bû. Dr. ‘Ebdilfetah Elî Botanî sernivîskar bû û Misedeq Tovî sekreterê nivîsînê bû. Guhartin di sistêmê kovarê de çêbûne û li 2007 sistêmê kovarê bi vî awaye:

Di vê kovarê de jimare 1ê de lêkolînek bi navê “ *‘Erûz î kurdî le nêwan Botan û Baban de* “ ji bal Dr. Mihemed Bîkir hatiye nivîsandin.¹⁹ Di lêkolîne de qala karanîna ‘erûz ê ji bal helbestvanê Botan û Herêma Baban hatiye kirin.

1.15 Kovara Dicle (1998 – 2001)

¹⁴ Mecîdê Hesu, *Laliş di hozanên kurdî de*, K. Laliş, Ji weşanên merkezê rewşenbîrî ê Laliş, Weş. Rewşenbîrî, Hewlêr, 1994, R. 38-44

¹⁵ Îsma’îl Badî, *Çîroka kurte çîrokê*, K. Gazî, J. 1ê, Weş. Xanî, Duhok, Çirîya Dûyê 1994, R. 37-38

¹⁶ Bijyar Mihemed, *Şanogerî a rastî li ber rexne*, K. Gazî, J. 34, Weş. Xanî, Duhok, Çirîya Yekê 1997, R.20-23

¹⁷ Reşîd Findî, *Nalbend û Nûkirina Zimanî*, K. Vejîn, J. 1, Weş. Hawar, Duhok, 1995, R. 109-114

¹⁸ Hişyar Rêkanî, *Newroz le helbestekanim da*, K. Maf, No. 21, 31 adar 1998, Duhok, R. 27

¹⁹ Dr. Mihemed Bekir, “*‘Erûz î kurdî le nêwan Botan û Badînan*“, K. Duhok, 1, Weş. Xebat. Duhok, Eylul 1997, R. 26- 30

Kovareka siyasî a rewşenbîrî a giştî ye. Ji bal wezaretê rewşenbîrî a hukumeta herêma Iraqa Bakûr bi zimanê kurdî bi tîpên Latîni hatîye weşandin. Mehê dû caran derdikeve. Ji vê kovarê 42 jimar derketî ye. Jimara 1ê Sibata 1998 û jimara 42 ku dibe dawî jimare li dawîya îlona 2001 derketî ye. Karmendên kovarê Xwedî Îmtîyazê Wezîrê Rewşenbîrî bû, Sernivîskar Addullkerîm Findî bû û kargêrê kovarê Remezan Îzza û serpirştîya kovarê Îsmet M. Bedel û Bilind Mihemed bû û derhênerê kovarê Nizar Reşîd bû.

Di vê kovarê de lêkolînek bi navê “ *Yılmaz Gunay/ nivîser û derhêner* “ ji bal Îsma’îl Badî hatîye nivîsandin.²⁰ Herweha lêkolîneka din bi navê “ *Ronhî li ser çarçove dij çarçove* “ ji bal Hesên Silêvanî hatîye nivîsandin.²¹

1.16 Kovara Biyaf (1999- 2014)

Kovareka Hizrî – Rexneyî ye. Bi awayekê werzî ye û bi zimanê Kurdî bi devoka Soranî ji bal Bizava Rewşenbîrî- Akrê hatîye weşandin. Jimara yekê ê ji vê kovarê Sibata 1999 derketîye û jimara dawîyê 42 derketî ye. Li destpêkê de Karwan Akrey xwedî îmtîyazê bû û Azad Dartaş sernivîskar bû. Emîn Botanî sekterê nivîsînê bû. Desteka nivîskaran ev bûn: “Macid Akreyî, Emîr Findî, Cemal Ebddilla, ‘Ebdal Nurî” Li qonaxeka din de xwedî îmtîyazê û sernivîskarê kovarê nehatin guhartin heta dawî jimare. Lê belê desteka nivîskaran guhartin jê re çêbû, ew jî “Macid Akreyî, Emîr Findî, Cemal Ebddilla, ‘Ebdal- Nurî, Îdrîs Şêx Şerf”, Herweha dawî jimaredesteka nivîskarên kovarê ev in“ Şemal Akewyî, Cemal ‘Ebdulla, Îdrîs Şêx Şerf, Macid Akreyî, Şiwan Mihemed “ bû.

Di vê kovarê de rexne a edebî tê de hatîye dîtin. Her wiha di jimara 1ê de gotarek bi navê “ *Deq û Rexne: Terim di mal avahîya edebî ya elhoda* “ ji bal Azad Dartaş hatîye nivîsandin.²²

1.17 Kovara Hûner

Kovareka hûnerî û werzî ye. Ji bal civata Bilind a Hûnerî li Duhokê di hatîye weşandin. Çend jimar ji vê kovarê derketî ye. Jimara 1ê aba 1998 û jimara dawî yê derketî ye. Li destpêkê xwedî îmtîyazê ‘Ebdil‘ezîz û Îbrahîm Îzza sernivîskar û Mihemed Elî Etroşî sekterê nivîsînê bû. Desteka nivîskaran “ *Ref ‘et Receb, Sîrwan Şakir, Reşîd Elî, Mihemed Omer, Mes ‘ud Erif û Bijar Mihemed.* Berdewam guhartin ji karmendên kovarê re çêbûne ji dawî jimare karmendên kovarê bi vî awayê bû.

Di vê kovarê de gotarek bi navê “*Sitrana Folklorî*” ji bal Îsif Îşa Bazî hatîye nivîsandin.²³ Di vê gotarê de stranên folklorî rexne kirî ne.

1.18 Kovara Xazir

Kovareka rewşenbîrî – giştî ye. Werzane ye. Bi zimanê Kurdî devoka Soranî û zimanê Erebi hatîye nivîsandin. Ji bal bingehê rewşenbîrî- Berdereş derdikeve. Jimara yekê li 2002 derketî ye û heta niha didome. Xwedî îmtîyazê Xesro Goran û sernivîskar Se’îd Mem û Zînî bû. Îza Botanî sekterê nivîsînê bû. Desteka nivîskaran ev in “*Yasîn Sêkanî, Teyar ‘adil Guran, Gulîzar Enwer, ‘ebdîlqadir ‘bdilla û pîrşeng Kameran*”. Enwer Qadir serpirştî hûnerî bû. Niha 2017 karmendên kovarê bi vî awa ye bû.

Herweha gotareka din bi navê “*Mem û Zînî Xanî be bînîni nûser û edîban*” ji bal Se’îd Baranî hatîye nivîsandin.²⁴ Di vê gotarê de li ser bîr û boçûnên nivîskaran sekinî ye, ku çewan ji Xanî re dinêrin.

Di kovarê de gotarek bi navê “ *Kurte basêk le ser edeb* “ ji bal “‘ebdîlqadir ‘ebdilla “ hatîye nivîsandin.²⁵ Di vê gotarê de bîr û boçûnên rexne çêkare dibin.

²⁰ Îsma’îl Badî, “ *Yılmaz Gunay/ nivîser û derhêner*“, K. Dicle, J. 1ê, Weş. Wezaretê rewşenbîrî, Hewlêr, Şubata 1998, R. 32-34

²¹ Hesên Silêvanî, “ *Ronhî li ser çarçove dij çarçove*“, K. Dicle, J. 1ê, Weş. Wezaretê rewşenbîrî, Hewlêr, Şubata 1998, R.34-37

²² Azad Dartaş, *Deq û Rexne: Terim di mal avahîya edebî ya elhoda*, K. Biyaf ,J.1, Ji weşanên Bizaba Rewşenbîrî- Akrê, Weş. Zankoya Selahedîn, Hewlêr, 1999, R.29-33

²³ Îsif Îşa Bazî, *Sitrana Folklorî*, K. Hûnerî, J. 9, Weş. Hawar, Duhok, 2000, R. 7-8

²⁴ Se’îd Baranî, *Mem û Zînî Xanî be bînîni nûser û edîban*, K. Xazir, J. 1, 2002, R. 9-13

1.19 Kovara Nûbûn

Kovareka rewşenbîrî, edebî û hizrî ye. Ji bal Wezaretê Rewşenbîrî li Duhokê bi zimanê Kurdî bi tîpên Latînî derdikeve wekî temametî ya Kovara Dîcle bû. Ev kovar ji jimarek tenê destpênekir. Belkî jimare 44 destpêkir. Ji ber ku kovara Dîcle 43 jimare de derket. Kovara Nûbûn wekî temametî a kovarê ji jimare 44 li 2003 li Duhokê destpêkir. Li destpêkê Mehmed Mihemed xwedî îmtîyazê bû. ‘bdal Nûrî ‘bdal sernivîskar bû. Desteka nivîskaran ev in “Vedan Âdem, Beşîr Mizûrî, Îza Tahir”.

Xwedî kovarê Wezîrê Rewşenbîrî bû. Sernivîskar Bilind Mihemed e. Desteka nivîskaran Mes’ud Xelef, Omer Dewran û Fehîm Îbrahîm bûn.

Di vê kovarê de gotarek bi navê “*Romanên Mehmed Uzun*” ji aliyê Îbrahîm seydo hatîye nivîsandin.²⁵ Di vê gotarê de qala jiyana Mehmed Uzun kirî ye. Paşê romanên wî rexnekirî ne.

1.20 Kovara Metîn

Kovareka siyasî û rewşenbîrî ye. Ji bal par a Dîmokrata Iraqê 1981 derketî ye holê. Li destpêkê de bi zimanê Erebî û Kurdî hatîye weşandin. Ji destpêkê de desteka nivîskaran ji “*Dr. Rizgar Zaxo û Hebib Keleşî*” bû. Ji xola yekê ji vê kovarê 72 hejmar ji vê kovarê derketin holê. Her wiha xola dîdûyan 1991’ an de destpê dike û 2003’an de dawî jêre dihê. Ji vê xolê de 132 hejmar jêre derketin holê. Her wiha xola Sêyan ku dibe temametî ya xola dîdûyan her ji 2003 an de destpê dike û 2015 dawî jê re dihê. Ji vê xolê de her ji 232 hejmar jê re derketin holê.

1.21 Kovara Bişêş

Kovareka rewşenbîrî û giştî bû. Mehê carekê û bi zimanên Kurdî û Erebî ji bal Ehmed Cezrawî derdikeve. 4 jimarên ji vê kovarê derketî ye. Jimare 0 li sala 2002 derketî ye û jimara 4 ê derketî ye. Karmendên kovarê ev in:

Ehmed Cezrawî xwedî îmtîyazê bû. Ekrem ‘zet Ne’man Amêdî sernivîskar bû. Desteka nivîskaran ev in “Ehmed ‘Ebdulla Zero, ‘bdulla Hisên Amêdî, Hindirîn Eşref Ne’man Amêdî, Serdar Ehmed Cezrawî, Nizar Ehmed Cezrawî û Hemîd ‘ecîl” ji bal Rêber Omer hatîye çap kirin.

ENCAM

Ev vekolîn di navbera salên 1991 û 2003’an de li ser analîza rexneyî ya kovaran disekine. Weke ku tê zanîn beriya Serhildana Başûrê Iraqê di rojnamegeriyê de pêşketinek nehat dîtin, kovar di rexnekirinê de ne baş bûn. Loma jî rexneya wan li gor rê û rêbazên rexneya wê demê lawaz bû. Her wiha rê û rêbazên taybetî yên rexnekirinê jî tunebûn. Ji aliyê din ve, piştî 2003, bêtir xemgîniyek çêbû; rê û rêbazên nû yên rexnekirinê kifş kirin. Vana hemî ji wê hingê ve bi teorîkî hatine nîqaş kirin ji ber vê yekê di pratîkê de ast hewce nake. Rojname xwe ji rexneyê azad hîs dike.

Di vê lêkolînê de, daneyên ji 21 kovaran hatine berhev kirin, û analîz bi ravekî hatine kirin. Her wiha ji bo her kovarê hejmarên yekem û dawî yên kovarê, beşdar û editör hatin pêşkêşkirin. Di encamê de tê dîtin ku di navbera salên 1991 û 2003’an de li herêma Badînan rexne li kovarên bi serbestî nehatine kirin û hemû jî daneyên rexneyî yên qels pêşkêş kirine.

ÇAWKANÎ

Badî, Î. (1991). *Hozanvanê Ciwane Merig Pêsanîne Alîxan*, R. Botan, J.2, 14-8

Badî, Î. (1994). *Çîroka kurte çîrokê*, K. Gazî, J. 1ê, Weş. Xanî, Duhok.

Badî, Î. (1998). *Yelmaz Gunay/ nivîser û derhêner*“, K. Dîcle, J. 1ê, Weş. Wezaretê rewşenbîrî, Hewlêr.

Balayî, N. (1991). *Hozanvanê Mirovayetiye Edonîs Budurîs*, R. Botan, J. 1, 14- 7.

Baranî, S. (2002). *Mem û Zînî Xanî be bînîni nûser û edîban*, K. Xazir, J. 1.

²⁵ Ebdilqadir ‘ebdilla, *Kurte basêk le ser edeb*, K. Xazir, J. 1, Weş. Minare, Hewlêr, 2002, R.20-21

²⁶ Îbrahîm seydo, *Romanên Mehmed Uzun*, K. Nûbûn, J. 105, weş. Zana, Duhok, R. 9-10

- Bazî, Î.Î. (2000). *Sitrana Folklorî*, K. Hûnerî, J. 9, Weş. Hawar, Duhok.
- Bedel, S.M. (1993). *Hozan û kawdanên wê*, K. Serheldan, J. 2, Weş. Rewşenbîrî, Hewlêr, Duhok.
- Bekir, M. (1997). *Erûz î kurdî le nêwan Botan û Badînan*, K. Duhok, 1, Weş. Xebat. Duhok.
- Biyanî, K.C. (1992). *Têkilî di navbera çîrokê û xwendevanî de*, K. Nuxaz, Duhok.
- Cehfer, H. (1992). *Hêma jimarê û Mem û Zîn*, K. Nuxaz, Duhok.
- Dartaş, A. (1999). *Deq û Rexne: Terim di mal avahîya edebî ya elhoda*, K. Biyaf, J.1, Ji weşanên Bizaba Rewşenbîrî- Akrê, Weş. Zankoya Selahedîn, Hewlêr.
- Doskî, T.Î. (1994). *Ji deftrera hizir û bîran*, R. Peyman, J. 3, ji bal Dezgehê Xanî yê Rewşenbîrî û Ragehandinê di hê weşandin, Duhok.
- Ebdilla, E. (2002). *Kurte basêk le ser edeb*, K. Xazir, J. 1, Weş. Minare, Hewlêr.
- Findî, R. (1995). *Nalbend û Nûkirina Zimanî*, K. Vejîn, J. 1, Weş. Hawar, Duhok.
- Hacî, D. (1995). *Edeb û guhrîn*, R. Resen, J. 2, Weş. Wezareta rewşenbîrî, Hewlêr.
- Hesu, M. (1994). *Laliş di hozanên kurdî de*, K. Laliş, Ji weşanên merkezê rewşenbî ê Laliş, Weş. Rewşenbîrî, Hewlêr.
- Hizirvan (1992). *Mamê Yaqîb û ceveng vekirin*, K. Nuxaz, J.3, Duhok.
- Îbo, N.E. (1991). *Dildar û Siroda ey Reqî*, Kovara Tîroj, J. 2, Duhok.
- Mihemed, B. (1997). *Şanogerî a rastî li ber rexnê*, K. Gazî, J. 34, Weş. Xanî. Duhok.
- Rêkanî, H. (1998). *Newroz le helbestekanim da*, K. Maf, No. 21, Duhok.
- Silêvanî, H. (1998). *Ronhî li ser çarçove dij çarçove*, K. Dicle, J. 1ê, Weş. Wezareta rewşenbîrî, Hewlêr.
- Selîm, E. M. (1992). *Hozaneka ne belavkirî ya Nalbendî*, K. Raste Rê, Ji weşanên Yeketîya Zanayên Îslamê – Leqê Duhok û Mûsil, Duhok.
- Seydo, Î (2013). *Romanên Mehemed Uzun*, K. Nûbûn, J. 105, weş. Zana, Duhok.
- Xazî, Ç.S. (2003). *Hozana Siyasî*, R. Evro, Duhok.

EXTENDED ABSTRACT

Literary criticism is a branch of literature, and it attempts to deal with the interpretation and analysis of various texts, poems, stories, proses or works related to literature. Generally, criticism may be affected by a literary theory or philosophical discussion in terms of investigating or analysing multiple literary studies. Thus, theory and criticism has a mediating role in the analysis. Besides, there have been several stages and periods in literature; hence, literary criticism constitute an association with texts at each stage and period. Since literary criticism accompanies literary text in each phase of literature, it holds a crucial role in the development of literary texts, and thus it allows the emergence of various theories. The output of each theory is to correct and focus on the errors of former theories. It may be asserted that there has not been a change in the dominance of literary criticism until today. The purpose of the current study is to investigate various journals in the south of Iraq, and to determine the effects of literary criticism on the works of the journals. Multiple publications of 21 journals having broadcast various papers between 1991 and 2003 in the south of Iraq have been investigated as data collection tools. Since, the current study holds the setting of South Iraq, it may be claimed that Badinan regional journalism has a significant role in the development of literary criticism. It has also made affluent contributions to the development of literature in general, and literary criticism as a branch of literature. Especially after 1991, the role of Badinan journalism in the development of literary criticism cannot be underestimated. The beginning of a new era in the south of Iraq in 2003 was with the victory of Federalism, and it is asserted that this journals have been able to publish their papers more freely after 2003 thanks to the role of federalism in Iraq. As the case of federalism affected everything in Iraq, Kurdish journalism has started to develop in the Badinan region since then. The analysis of the journals revealed that there is not a significant freedom in terms of writing about Kurdish literature critically between 1991 and 2003; however, this case has been undergone more freedom after 2003 as many journalist are able to investigate and define their critical views on Kurdish literature more freely.